

T.C
MİMAR SİNAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI
RESİM PROGRAMI

KADIN RESSAMLAR

Orta Çağdan Günümüze

99845

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

(Yüksek Lisans Eser Metni)

99845

Hazırlayan:
97600013 Nesrin SAĞLAM

Danışman
Prof. Neş'e ERDOK

İSTANBUL - 2000

ÖZET

İlk bölümde Kadın ressamların tarih içindeki durumu dönemlere göre ele alındı. Bu dönemlerde yaşamış kadın ressamlardan örnekler verildi.

İkinci bölümde Osmanlı'da batı anlamında resim yapılmaya başlanması ve Cumhuriyetten sonra Türkiye'de Günümüze kadar Türk kadın resamlara genel bir bakışla incelendi.

Son bölümde genel olarak kadın ressamların durumunun ortaya konması ve sanatçı biyografilerine yer verildi.

SUMMARY

On the first chapter ; the condition of the women artists are identified by historical circumstances. And the examples are picked from this particular conditions and historical terms.

On the second chapter ; in generally the starting of painting period in Ottoman Empire as in western influence and from Republicist Period to present Turkish women painters is given in basic examples.

In the last chapter ; the position of women painters and some biographies are given as a conclusion.

ÖZET	I
SUMMARY	II
İÇİNDEKİLER	III
ÖNSÖZ	IV
GİRİŞ	1
BÖLÜM:1 Batı Sanatı Tarihinde Kadın Ressamlar	4
1.1. Orta Çağ	4
1.1.1. Yazmak ve Resim Yapmak	5
1.1.2. İşleme Sanatı	6
1.2. 15. ve 17. Yüzyıla Doğru	7
1.2.1. Rönesans'ta Kadın Sanatçıların Onuru	7
1.3. Onsekizinci Yüzyıl	20
1.4. Ondokuzuncu Yüzyıl	30
1.5. 1890-1920 Yılları Arası	40
1.6. Bugünün Ateşli Zemini	52
BÖLÜM:2 Türk Resim Sanatında Kadın Sanatçılar	59
2.1. Osmanlı Döneminde Kadın Ressamlar	61
2.1.1. İlk Kadın Ressamlarımız	61
2.1.2. İnas Sanayi-i Nefise Mektebi'nin Kuruluşu	64
2.1.3. İnas Sanayi-i Nefise Mektebi'nin İlk Talebeleri	66
2.2. Cumhuriyet Döneminde Kadın Ressamlar	69
2.2.1. Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği	70
2.2.2. D Grubu	71
2.2.3. CHP'nin Yurt Gezilerine Katılan Kadın Ressamlar	72
2.2.4. Yeniler Grubu	73
2.2.5. 1950'li Yıllar Türk Resminde Soyutlayıcı Eğilimler	73
2.3. 1960'dan Günümüze Kadın Ressamlarımız	77
SANATÇI BİYOGRAFİLERİ	79
SONUÇ	106
ALINTILAR	107
RESİM LİSTESİ	115
KAYNAKLAR	117
RESİM ÖRNEKLERİ	

ÖNSÖZ

Türkiye'de ve dünyada resim yapmak, geçmişte hatta nispeten günümüzde de erkeğin tekeliindeki bir uğraş olarak görülmektedir. Ancak bütün dünyada varolma mücadelesini veren kadın ressamlar geçmişe nazaran çoğalmıştır.

Çalışmamın birinci kısmında; Batı Sanat Tarihi'nde kadın ressamları, Orta Çağ'dan günümüze ele aldım.

İkinci bölümde Osmanlı'dan Cumhuriyet Türkiye'sinde kadın ressamların gelişim sürecini işledim. Ve son bölümde biyografilere yer verdim.

Genel olarak kadın ressamların tarih içindeki durumunun ortaya konmasını amaçlayan çalışmamın planlanması ve düzenlilik içinde kaleme alınmasında yol gösteren danışmanım Prof. Neş'e Erdok'a teşekkür ederim.

GİRİŞ

KENDİ GÖRÜNTÜMÜZ İÇİNDE

Mitolojide sanatın yaratılış hikayesinde, ilk sanatçının adı KORA'dır. Kora, çömlekçi DİBUTADE'nin kızıdır. Çömlekçi savaflara gitmeden önce KORA'nın yaşadıkları mekanın duvarlarına çeşitli tasvirler çizdiği hikaye edilir.

Tarihteki ilk kadın ressamların figürleri ilk bakışta makyaj yaparken resmedilmişler gibi algılanmaktalar. Daha dikkatli incelendiğinde aslında Romalı kadın sanatçı Marcia'nın kendi portresini işlediğini görebilmek mümkün oluyor.

Bir kadın ve ayna olgusu kadınsı bir bakış açısı ile ele alınacak olunursa her zaman narsist bir yaklaşımı temsil eder. Narsizm yine mitolojiye göre NARCİSCUS adında genç bir adamın aynadaki suretine aşık olmasından kaynaklanır. Ancak Romalı sanatçı MARCİA'nın yaptığı porelerde her ne kadar kendi portresine rastlasak da burada aynada yansıyan bir görüntüyle değil kendi portresini yapmaya çalışan bir kadınla karşı karşıya olduğumuz anlıyoruz.

Kendi portresini yapmak ile günlük tutmak arasında pek bir fark olmadığı düşüncesi burada biraz daha güçleniyor. Bir şekilde kendi kendini ifade etmek, kendinin tarihini kaydetmek gibi. Yani Narsizm ile pek bir bağlantısı yok.

Ayna gibi objelerin izleyiciye arkası dönük figürlerin ön yüzünü göstermekte kullanılması örneğini Mary CASSAT'ın bazı resimlerinde de görebilmemiz mümkündür. Küçük çıplak kızın ayna karşısında anne kucağında suretine bakması ya da genç bir kızın büyük bir aynada saçlarını taraması belki de aslında ayna ve kadın ikilisinin ayrılmaz bir bütünlük olduğunun kanıtı gibi.

Kadın sanatçıların "kadın" yorumlarının analizine inilecek olursa "kadını yaratan kadın" olgusunda farklılıklar göze çarpacaktır. Kadın tuvale ya da çamura yine bir kadın olarak hayat ve renk verirken baktığı ya da ele aldığı konunun "kadın" olduğunun farkındadır. Bu bir zorunluluktan ziyade bir içgüdüsel davranış olarak betimlenebilir.

Yukarıdaki betimlemeye en iyi örneği FRIDA KAHLO'nun "İki Frida" isimli tablosundan çıkartabilmek mümkündür. Annesi bir Meksika yerlisi ve babası bir Alman Yahudisi olan Frida bu tasvirinde kocasının kendisini terkettikten sonraki dönemi ile önceki dönemi bir mekana sıkıştırıp elele tutuşturarak çevredeki tehlike ve korkuyu da betimlemeyi unutmamış.

Kadınların aynaya baktıklarında aslında aradıkları, bir gün o aynada görmekten korktukları şeylerde de yatıyor. Terkedilme ve ezilme, aşağılanmış ve yorulmuş bir ruh çıkmazı, bağılıkların sonu ve yıkım tarzı ifadeler kadın ruhunun vazgeçilmez korkularıyla belki de bunun yansımasını aynada ve dolayısıyla yüzümüzde aramak kaçınılmaz olacak.

Sanat ve sanatçıya tutulan ışıktaki gerek sosyal gerek sanatsal araştırmalarda kadınların yarattıkları eserlere ve kadın yaratıcılara pek de rastlamasak bile bazı araştırmacıların bu duruma çeşitli yazılarla parmak bastığına dikkat çekmek gerekiyor. LİSSE VOGEL yazılarından birinde şu soruyu sanat tarihçilerine yüklemekten kaçınmıyor; "*Kadın sanatçıların reproduksiyonları ve /veya slaytları nerede, kadın sanatı ve feminist akım üzerine yazılıp çizilen onca eser hakkında neden aydınlatıcı bir bilgi yok? Okullarda gösterilen derslerde kadın sanatçıları ve yarattıkları akımlar hakkında neredeyse yok sayılacak kadar az bilgi neden veriliyor? Neden bu kadar az kadın tarihçi, sanat tarihçi ve/veya eleştirmen var? Feminist bir sanatçı ya da eleştirmen ya da sanat tarihçisi ne yapar?*".

Burada çoğulculuk yapıldığına dair bir eleştiri getirmek gerçekten de kaçınılmaz oluyor.

Elizabeth Janeway'e göre "yaratıcılık o kadar da az bulunur bir hediye olamaz.. Folklorik sanattan bu yana edebiyattan resime heykelden müzik ve dramaya kadar uzanan bu uzun yolda kadın sanatçılar bu denli göz ardı edilemezler. Folk ve zamanın pop şarkılarından tutun da giyim ve kuşama kadar yaratıcılığın bir ucundan tutan kadın sanatçılar için bu kadar az döküman olması biraz şaşırtıcı geliyor. Kadın yaşamın en soluklu ve en gerekli materyallerini yaratmaktan asla geri kalmamıştır."

Kadınların çalışmalarının tanıtıma ve sergilenilmeye ,sanat sever ile daha yakın olmaya ve bir çeşit lisana dönüşmeye ihtiyacı var. Kadın sanatçıların da erkekler gibi yüzyıllardır süregelen çalışmaları var ve en az onlar kadar tanıtılmaya ve tanınmaya da ihtiyaçları var.

BÖLÜM 1

BATI SANATI TARİHİNDE KADIN RESSAMLAR

1.1.ORTAÇAĞ...

Kadın sanatçıları anlatırken milattan sonra beşinci yüzyıl civarlarından başlamayı uygun görüyoruz. Bu başlangıcı yapmamızdaki sebep avcı toplayıcı kavimlerde yapılan toplu sanatsal üretimleri bir kenara koymak değil elbette, bu dönemi daha bireysel daha kadınsı ve sanata dair bir dönem olarak tasvir edebileceğimizden kaynaklanıyor.

Orta Çağın özellikle rahibelerin sanat üzerinde oldukça yoğunlaştıkları bir dönem olarak karşımıza çıktığını görüyoruz. Azize Melenia için Bradley'in yazılarında "kaligrafi üzerine inanılmaz yaratıcı" tasvirini kullandığı dönemden itibaren dini baskı ve ruhani teslimiyette bulunan kadınların sanata daha bir sahip çıkmış olduğunu görebiliyoruz..

Eileen Power bu dönemde kadınların rahibe olma nedenlerini şu şekilde sıralıyor:

- 1- Kızlar için bir kariyer ve yetenek
- 2- Siyasi mahkumlar için bir kaçış saklanma noktası
- 3- Kanun dışı ve yarı zeki kadınlar için bir kaçış yolu
- 4- Dullar için bir kaçış noktası
- 5- Akraba baskısından uzaklaşmak için bir sığınak

Her 5 şekilde de aslında rahibeliğin bir kaçış yolu olduğunu gözlemlemek kesinlikle kolay.Bu yukarıdaki listeye kadın sanatçıları da eklemek zorundayız aslında. Orta Çağda kafası çalışan ve yaratan kadının saklanıp işlerini daha rahat yapabilecekleri bir ortam olarak manastırları düşünmüş olmaları da muhtemel.(1)

1.1.1.YAZMAK ve RESİM YAPMAK

9'uncu ve 12'inci yüzyıllarda kutsal objeleri kopyalamak ve portrelerini yapmak oldukça yaygın bir sanat anlayışıydı. En yaygın olanı ise kutsal kitapları sağ ya da sol kenar boşluklarına yapılan kaligrafik süslemeler olarak belirleniyor.Bu tür süslemeler ve tasvirlerin çoğunun tarihin bize taşıdığına aksine pek çok kadın tarafından yapılmış olduğu yavaş yavaş kanıtlanmaya başlandı.

Matbaa'nın icadından evvel kaligrafi ve resim birbiri ile ilişkili sanat dallarıydı. Herhangi bir yazının tasvirinde birlikte kullanılırdı. 8'inci yüzyıl azizeleri Harlinde ve Relinde aynı zamanda bu sanat üzerine dersler de verdiler. Bu iki azize'nin sanatsal kabiliyetlerini de göz önüne almamak gerçekten haksızlık olur. Tarihçilerin anlattığına dayanarak bu iki kız kardesin farklı bir mizaç içinde olduklarını söylemek yanlış olmaz. Valencia 'da bir rahibe manastırında eğitim görmüş olan Harlinde ve Relinde, yazmada ve resimde oldukça yetenekliydi. Tarihçiler, o dönemde yazmada ve boyamada (Scribendo Atique Pindengo) bu iki kadının eline su dökcek kaligraf bulamadıklarını iyiki bir yerlere not etmişler.

Valensiya'da ki öğrenim dönemi bittikten sonra evlerine Maaseyck'e dönen bu iki kızkerdeş kendilerine pek çok yetenekli kadının da katılmasıyla gerçekten kaligrafi üzerine yetkin insanlar yetiştirebilecekleri bir ekol yarattılar.

Yine aynı dönemlerde başka Romanesk yazıtlarda ENDE adında bir kadının İspanya'da "Gerona Kıyameti" isimli bir eseri yarattığını görebiliyoruz. M.S 975 yıllarında adı kayıtlara geçen pek az kaligraf ve ressamdan biri olan ENDE, yukarıda bahsedilen eserinde yine incilden alıntı yapmış ve kıyameti betimlemiştir. Ancak bu betimlemelerin tamamen ressamın hayal ürünü olduğundan yola çıkmak ve kullanılan renklerle tekniği irdelemek ENDE'nin yeteneklerini derleyebilmek için yeterlidir.(2)

1.1.2.İŞLEME SANATI

Konu kadın sanatçılar olduğunda işleme ve dikiş nakış Orta Çağda neredeyse resim kadar popüler ve çok sık kullanılan bir betimleme tekniği olarak karşımıza çıkıyor.

Halı ve dokuma tezgahları başında bulunan kadınların kendi dünyalarını yansıttığını varsaymak yerine kabul edecek olursak, kadın sanatının bambaşka bir çıkış noktası daha bulduğunu kabul etmiş sayılırız ki bu da hiç yanlış bir tanımlama olmaz.

Genellikle bu tür işlerde yapıtlar bir kraliçenin adıyla anılırdı. Bu yüzden her işin bu belirli kraliçe tarafından gerçekten yaptırılıp yaptırılmadığını anlamak olanaksız oluyor.

Duvar halıcılığının çok yaygın olduğu Orta Çağda Kraliçe Mathilda gibi bir ismin oldukça fazla kullanıldığını görebiliriz.Mathilda ve nedimleri, kocası İngiltere'yi fethetmeye gittiği zaman 600 metrenin üzerinde saf ipekten oluşan bir duvar halısı işlemişlerdi. Bu duvar halısında savaş sahneleri ve eve dönüş betimlemeleri görmek sanırım halının ne amaçla yapıldığını sorgulamamız için yeterli bir neden. Bayeux Duvar Halıcılığı gibi bir Ekolün de öncüsü olan Mathilda, gerçekten bir akım olabileceğini asla aklına getirmemiş bile olsa metreler boyunca işlediği halıların çeşitli kısımlarında ki desen ve betimlemeler bu dalda pek çok diğer kadına örnek olmuştur.

Manş Denizi'nin karşı yakasında da İngiliz kadınlar OPUS ANGLICANUM tarzı işler yapıyorlardı. Bayeux Halıcılığının kullandığı tarzın aksine daha dini ve daha içe dönük örneklerdi bunlar. İngiltere'de dairesel ya da yıldızimsı biçimlerin içimde incilden alıntılarının betimlendiği gözlemlenir(3)

1.2. 15'İNCİ VE 17'İNCİ YUZYILLARA DOĞRU

1.2.1. RÖNESANSTA KADIN SANATÇININ ONURU

Rönesans döneminde bireysel biyografi sanatının oldukça geliştiğini görürüz. Bu dönemde verilen eserlerin çoğunun altında hangi kadın sanatçıya ait olduğuna dair ibareler ya da eserler hakkında anlatılan hikayelerden sanatçı hakkında bilgiler alabiliyoruz.

Aslında Rönesans kadın sanatçılar için bazı sorunlar barındıran bir dönem olarak da adlandırılabilir. Reformlar her ne kadar bireyin öne çıkmasında ve pek çok reformist akımın sanatı yönlendirmesine olanak tanıdıysa da erkek sanatçılar rönesansın getirdiği bu olanaklardan kadınlardan daha çok faydalandılar.15'inci yüzyılın sonlarında İtalya'da hala kadın köle pazarları ve Avrupa'nın çeşitli yerlerinde de cadı yakma ritüelleri devam etmekteydi. Böyle bir ortama sahip 15'inci yüzyıl Avrupası'nda kadın sanatçılar her ne kadar Rönesans'a adım atılmış olunsa bile eserlerini ortaya çıkarmakta pek de rahat sayılabacak bir pozisyonda olamadılar pek.

Avrupa'da fahişelik dramatik bir biçimde yayılırken cadı sayılmayan ya da fahişelik yapmayan kadınlar için bile durum pek iç açıcı değildi. Durum bundan ibaret iken bir kadın için acı verici bu dönemde Katolik manastırları yine kadınlar için bir kurtuluş yolu olmuştur.Sanatkar bir rahibe olan ve Bolonya'da bir manastırda baş rahibelik yapan Caterina Vigri önderliğinde kadınlar hem ruhsali hem de biyolojik hastalıklarından arınabilmek için kendilerini sanata verdiler. Bu dönemde Plautilla Nelli tarafından ustasıVigri önderliğinde bir "Son Akşam Yemeği" örneği verilmiştir ve bu fresk gerçekten övgü ve dikkate değerdir.

Bu dönemde yine manastırda sanat öğrenimi gören bir diğer erken 16'ıncı yüzyıl kadın sanatçı ise **Barbara Ragnoni**'dir. Ragnoni yaptığı fresklerde doğal etkileşimden uzak

ama manastırın etkisinden pek de kurtulamayan örnekler sergilemiştir.(4)

Rönesans'ta erkek sanatçıların çoğu orta sınıftan gelirken, kadın sanatçıların çoğunun zengin ailelerden geldiğini görürüz. Vasari'nin kitabında söz ettiği Praperziare Rossi (1490-1530), yada Caterina Vigri (d.1413), Sofonisba Anguizola (1532/35-1625) hepsi ailelerinin sanat, müzik ve Latince eğitiminde destekledikleri kişilerdi. Bu da kadınların birçok uğraş dalına, bazen ekonomik rekabet, bazende diğer baskılar nedeniyle kendilerine farklı olasılıklar yaratarak sızdıklarını gösteriyor. 16. ve 17. yüzyıllardaki kadın ressamlar, erkek çocuk yokluğunda kızlarını ressamlığa başlatan ressam ailelerden çıkmışlardır. Böylece, başka koşullarda kolayca bulunamayacak bir malzeme ve eğitim olanağı bu kadınlar için mümkün olmuştur. Fede Galizia (1578-1630), Catharina van Hemesen (1528-1578) ve Caravaggio'nun türünde resimler yapan Artemisia Gentileschi (1593-1652) nin sanata başlayışları benzerlikler gösterir. Bologna'nın en ünlü ressamlarından Guido Reni'nin kızı Gian Andrea Sirani (1610-1670) zamanında babasını geçmiş, çevresinde sanatını taklit eden hayranlar yaratmıştır.

Bu dönemde aileye sığınan orta sınıf kadınları bilimsel ve sanatsal üretimlerini de gerektiği gibi değerlendiremez olmuşlardı. Bu tür üretim üzerindeki haklarını da yitirdiler. Çünkü sanatsal ve bilimsel dehası olan kadınlar bile bu üretimlerini evde, babaları erkek kardeşleri yada kocaları adına yapar duruma düşmüşlerdi. Ressam kadınlar genellikle eserlerine kocalarının yada kardeşlerinin imzasını attılar. Örneğin, kardeşlerinin tablolarının bir bölümünü yapan Marguerite van Eyck'in katkısını bilemiyoruz, çünkü sanat tarihine yalnız erkek kardeşleri geçtiler (1390-1441) (5)

Dinsel sığıntı mekanlarından uzak, daha dünyevi kadın sanatçıların işlerinin de çok zor olduğu bu dönemde sanatçı kadınların daha çok burjuva ailelerden çıktığını görebiliyoruz. Bu kadınların yeterli eğitimi yoktu. Halbuki kendilerini ispat etmek için mutlaka Latince eğitimi almış olmaları gerekiyordu.

SOFONİSBA ANGUİSSOLA

1535/40 - 1625

Amilcare Anguissola 6 kız bir erkek çocuğa sahip ve bu çocukların hepsi Rönesans hümanizmini öğretmeye adanmış dul bir erkekti. Özellikle 6 kızını tüm rönesans sanatının ayrıcalıklarından ve yeniliklerinde faydalandırmayı isteyen idealist bir adamdı.

Bu altı kızdan en uzun yaşayanı Sofonisba'dır. Europa , Minerva ve Lucia oldukça genç yaşta hayata veda ettiler. Elena ve Sofonisba Bernardino Campi'nin yanında resim dersleri aldılar. Kız kardeşlerin sonuncusu olan Anna ise oldukça başarılı bir portre sanatçısı olmuştur.

Sofonisba genellikle etrafındaki insanları resmederdi. Sosyal çevresi onun için bir ilham kaynağı olmuştur. 1559 yılında İspanya Kralı 2'inci Philip'den bir davet alan Sofonisba bu tarihten itibaren 20 yıl kadar İspanya Kraliyet ailesini ressamlığını yaptı. Zaten Sofonisba'nın kurtarılan ya da günümüze kadar gelen çalışmalarının hemen hepsi bu kraliyet ressamlığı döneminden kalan eserler olarak göze çarpar.(6)

Evlendiği zaman Sicilya'ya yerleşme kararı alan Sofonisba kraldan da yüklü bir çeyiz (para) alarak kocasıyla yeni vatanı Sicilya'ya hareket etti. Ancak kısa bir süre sonra kocasının ölümü yüzünden tekrar İspanya'ya dönme hazırlıklarına başladı. Dönerken gemide tanıştığı kaptana aşık oldu ve onunla beraber Genova'ya yerleşti.

Anguissola, Cenova ve Palermo'da önde gelen bir portre sanatçısıydı. Bu 16. yüzyılda olağan üstü bir başarıydı. Doğuştan soylu olan Anguissola oldukça genç yaşta üç yıl süren bir çıraklık dönemi geçirdi. İspanya'nın Alba Dükü, İspanya sarayının dikkatini Anguissola'ya çekince kraliyet ressamı ve İspanya kraliçesinin nedimesi oldu. İspanya kraliçesi bir mektubunda "dönemin ressamlarının hepsinden üstün, mükemmel bir portre ressamı" olduğunu yazmıştır. Anguissola kendisinin ve ailesinin birçok

portresini yaptı. Tümünde özel bir yumuşaklık egemendir. (7)

Flaman ressam Anton van Dyck Sofonisba'ya yaptığı bir ziyareti güncesinde şöyle aktarmıştır:

" Onun portresini yapmaya başladığım zaman bana ışık ve gölgeyle ilgili bir sürü tavsiyelerde bulunurdu. Bir kadın olduğu için santıyorum gölgelemede hata yaparsa kırışıklıklarının ortaya çıkacağını zannediyordu. Alımına çok özen gösteriyordu. Aslında bence yüzündeki her çizgi onun hayat hikayesini anlatan doğal yazılardı sanki. Ama hiç bir zaman bunları resmetmeme izin vermedi. " Van Dyck'ın bu sözcükleri Sofonisba'nın küçük bir çalakalem portresi ile birlikte ressamın günlüğünde durmaktadır.(8)(Resim.1)

BOLONYALI KADIN SANATÇILAR

FONTANA ve SIRANİ

Rönesans hümanizmi her türlü engele karşı da olsa kendini geliştirmeyi bilen bir kent olan Bolonya'da kadınları da etkilemeden geçmiyordu. Bolonya Üniversitesi'nin kapılarını kadınlara erken 13'üncü yüzyılda açtığını düşünecek olursak bu lütuftan faydalanma şansına sahip pekçok kadın bu akımdan nasibini almış sayılırdı aslında.

Hangi sosyal sınıftan olurlarsa olsunlar kadınlar toplumdaki böylesine sürülmeyi reddediyorlardı. Ama direnişlerinde başarı elde edip edememeleri bölgesel koşullara bağlıydı. Örneğin 8. yüzyıldan beri kadınlara kendilerini kanıtlama olanağı tanıyan parlak bir müslüman kültürün etkisi altında kalan İtalya'da, feminist bir gelenek kültürel planda yaşayabildi. Burada, soylu kadınlar eğitim görebiliyor, salonlar açılıyor, sanatçı ve yazarları koruyabiliyorlardı(Lucrece Borgia, Isabelle d'Este).Bu yüzden İtalya'da, adları bu güne değin gelebilen kimi kadın sanatçılar yetişti..

Burada bir süre de olsa eğitim gören kadınlar arasından oymacılar, ressamlar ve heykeltıraşlar çıktı.

LAVİNİA FONTANA

1552-1614

Büyük boyutlu manierist resimleriyle tanınan italyan ressam. Bologna Okulu ressamlarından olan Prospero Fontana'nın (1512-1597) kızıydı. Babasının yanında yetişti ve 16. yüzyıl sonlarında Bologna'daki en önemli portre ressamlarından biri oldu. Pek çok seçkin kişinin resmini yaptı. Dinsel konuları ele aldığı resimlerinde güzel renklerin yanı sıra giysiler ve ayrıntılarıyla verilmiş takılarda büyük hayranlık topluyordu. Bologna'da ve 1603'te gittiği Roma'da çeşitli kiliseler için büyük altar panoları gerçekleştirdi. Kocası Gian Paolo Zappi, kendi sanatını ön plana çıkartmaya çalışmadan onu destekledi. Papa 13. Gregorius'un ailesi de Fontana'yı koruması altına aldı. En büyük boyutlu çalışması, Roma'da 1823'de yanan S. Paolo Fuori le Mura Kilisesi'ne yaptığı "Aziz Sebastianus'un Taşlanması" konulu altar panosuydu. "Saba Melikesinin Ziyareti" (Ulusal Galeri Dublin) günümüze ulaşmış resimleri içinde en iddialı olandır.

Fontana Roma Akademisi üyeliğine seçilmiş az sayıda kadından biridir. (9)

Rönesans etkileşim çağının diğer kadın sanatçılarna oranla oldukça uzun ve üretken bir hayat yaşamıştır.

Bir sanatçının kızı olan Lavinia daha sonradan babasının ününü geçerek Papalık için resim yapmak üzere seçilmiştir.

Oldukça detaylı bir kutlama töreninin anlatıldığı "Kraliçe Saba'nın Ziyareti" isimli eseri en çok ses getiren işlerinden birisi olarak bilinir. Hem dünyevi hem ruhani dünyanın kendisine sunduğu malzemeleri oldukça güzel değerlendiren hem bu ikisini birbirinden ayrı hem de aynı tuvalde harmanlamayı bilen bir ressam olarak ün saldı. Bu iki alemleri de en iyi harmanladığı resim olarak "Samaralı Kadın Kuyu Başında" isimli eserin de gösterebiliriz. Burada hem isa hem de halktan birisi olan alelade bir kadın yanyana tasvir edilir. 1611 yılında bir onur madalyası da alan Fontana, Bolonya'ya yani doğup büyüdüğü şehre gerçekten pek çok şey katmış bir kadın sanatçı olarak da kayıtlara geçmiştir.(10)

ELİSABETTA SİRANİ

1638-1665

Her resminde bir evvelkine oranla mükemmel bir gelişme sağlayan bir yetenektir. Klasik İncil temelerini resimlerinde kullandı. Daha 26 yaşına gelmeden tamamı bitmiş 150 eseri olduğu bilinmektedir. Sirani aynı zamanda hem cinslerine dersler veren ve çok beğenilen bir sanat öğreticisi olarak da bilinir.

Hem yaşamında hem de trajik ölümünden sonra babası tarafından sıkı bir koruma altına alınan eserleri yine babası aracılığıyla zamanında hayli yüksek fiyatlara alıcı bulmuştur.(11)

BABALARININ KIZLARI

Pek çok kadın sanatçısı bu dönemde babalarından görerek öğrendi. Bunu asla ve asla yadsıyamayız. Ancak bir gerçek daha var ki bu babalar zaman içinde kızlarının ün ve şöhretinin gölgesinde kalmışlardır.

ARTEMİSİA GENTİLECHI

1593-1652

Gentilechi'nin yaşamı ve eserleri diğer saydığımız iki kadın ressamdan daha çok öne çıkar ve yaratıcı, atılcı düzeyde daha önemlidir. İtalya ve İngiltere 'de yaptığı seyahatler boyunca tam 40 yıl boyunca resim yaptı Gentilechi. Bu gezileri esnasında çağdaş sanatçılardan oldukça etkilendiğini söylemek elbetteki yanlış bir çıkarım olmaz.

"Judith ve Halofernes" isimli eseri kendi zamanında pekçok kadın ya da erkek sanatçı tarafından işlenmek istenen hatta çeşitli yorumlar da getirilen bir konudan alınmadır.

Ancak Gentilechi kendine özgün üslup ve tarzıyla bu kanlı hikayeyi başarılı ve hikayeye

uygun bir şekilde resmetmiştir .

İncil'de anlatılan hikaye gayet açıktır aslında. Judith çekici bir duldur. Holofernes tarafından kuşatılan kasabasını kurtarmakta kararlı olan bu kadın bir plan yapar. Kendini bir güzel süsleyip güzelleştirdikten sonra düşman hatlarını geçerek kendisini Holofernes'e sunmaya karar verir. Judith'in güzelliğinden oldukça etkilenen genç kumandan kendisini ve hizmetçisini çadırında bir akşam yemeğine davet eder. Kumandan oldukça fazla içer, Judith ise kendisine sunulan bütün içkileri masanın altından toprağa dökmüştür bile. Kumandan iyice sarhoş olunca Judith generalin çadırın bir köşesinde duran kılıcını alır ve onun kafasını gövdesinden ayırır. Hizmetçisinin sapatına kumandanın kesik kafasını yerleştiren Judith sabahın ışıkları uyanmadan kasabasına geri döner. Sabahın ilk ışıklarında kasabanın surlarında kumandanın kesik kafasıyla karşılaşan kuşatmacı askerler dağılır ve kuşatma da sona erer.

Kasabada düzenlenen şenliklerde zafer sarhoşluğu içinde dans eden Judith, İncil'e göre 105 yaşına kadar yaşamıştır. Hemen bu zaferden sonra hizmetçisine de özgürlüğünü geri vermiştir.

Hikaye bu olunca o zamanın baskı altında kalmış kadın ressamlarının neden bu konuyu ısrarla işlemek istediklerini anlamak da zorluk çekmiyoruz aslında. Bir baskıya karşı koymak, özgürlük kazanmak, kahraman olabilmek, hatta bir kasabanın kaderini elinde tutabilmek gibi oldukça (o zamana göre) anarşist ama vatanperver bir tutum ve kahramanı da bir kadın.

Artemisa'nın yaşamında bir tutku olan resim onun kendini çizerken resmettiği "La Pittura" isimli eserinde de kendini gösterir. Çünkü o dönemde başka hiçbir kadın ressam kendi portresini yaparken kendini resim yaparken tasvir etmemiştir.(12) (Resim2)

İSPANYA

Aynı dönemde hemen her kentinde bir kadın sanatçı bulundurmakla övünüp duran İspanya ve Portekiz 'deki kadın sanatçılar hakkında da yeniden keşfedilecek çok şey varmış gibi görünüyor.

Aslında İtalya'da yaşananlarla İspanya'da olan biten arasında sanat tarihçilerine göre bir paralellik söz konusudur. Burada da manastır duvarları arkasında pek çok rahibe sanatla ilgileniyordu. Örneğin bunlardan en çok söz edileni **Teresa del Nino Jesus'** tur. Bu rahibe manastıra daha 8 yaşlarındayken katılmış, pek çok heykel ve resim yapmıştır. Ancak eserlerinden bugüne birşey kalmamıştır.

İspanya'da bu dönemde Diego Velasquez yüksek sınıftan ailelerin kadınlarına ve kızlarına dersler vermiştir. Bu öğrencilerden bir kaç zaman içinde önemli eserler yaratmışlardır.(13)

JOSEFA DE AYALA

1630-1684

Bu sanatı naturmort çalışan babasından etkilenecek öğrendi. Portekiz 'de yaşayan AYALA ailesinin babasını geçmeye çalışan uslubuyla ünlenen kızı olarak da bilinen Josefa'nın Azize Katarin'in Mistik Evliliği isimli eseri kendisinden söz edilmesine yetti de arttı bile.(14)

FRANSA: DE COURT, STELLA, MOILLON ve CHERON

Fransa'da bu çağlarda hatırı sayılır derecede feminist bir hareket gözlemlemek mümkün. Montaigne'nin eserlerinin editörlüğünü yapan Marie le Jars de Gournay kadınlar için bu

dönemde feminizm sözcülüğünü üzerine almış bir isim olarak tarihte yerini almaktadır. Yine ailesinin geçimini yazı yazarak sağlayan Chritine de Pisan bir yazısında okuyucusuyla şöyle alay ediyor. "*Mutlu musun okurum. Eğer benim cinsime ait değilsen olmaman , hatta bu yazıyı okumaman bile gerekir. Biz özgürlüğümüzü elimize alıp hizmetçi olmaktan kurtulana kadar sen aynı cahillikle biz ise aynı asaletle kavgamıza devam edeceğiz*"

Bazı kadınlar ise yukarıda yazılan ve çizilenden öte bir kaderi kendilerine pay biçtiler. Jaquette Mombron, ailesi için yapılacak olan şatonun mimari ve iç mimari çalışmalarını kendi elleriyle planladı. Şatoda kullanılacak heykel süslemelerini bile kendisi yaptı.(15)

Suzanne de Court (d 1600)

Babasından zor bela öğrendiği mine işlemeciliği ile Rönesans koleksiyonlarında adını duyurdu.(16)

Stella

Stella ailesi Rönesans döneminde şirket gibi çalışan bir aile durumundaydılar. Hollanda göçmeni olan bu aile Rönesans Fransa'sının önde gelen oyma ustalarındandı. Ailenin bütün kadınları aynı erkekleri gibi niş süslemeciliğinde bir numaraydı. Jacques Stella'nın niş süslemeleri o dönemin en moda tüketim malzemesiydi. Jacque'ın yeğenleri Claudine ve Antoinette iyi işler çıkardılar.(17)

Loise Moillon (1615-1675)

Protestan bir ailenin kızı olan Moillon yaptığı resimlerden kazandığı parayı üvey babasıyla paylaştığı bir finansal anlaşmayla tanınmıştır . Aslında geçen senelerde bir resminin yüzyirmibin dolara alıcı bulduğunu bilselerdi sanırım bu anlaşmayı yapmakta pekte isabetli bir karar vermiş olduklarına kanaat getirebilirlerdi. Resimleri kendi zamanında da çok gelir getiren Moillon bu geliriyle hem ailesine bakmış hemde kardeşini İngiltere'de okutmuştur.

1648 yılında Fransa'da bulunan tek sanat akademisi olarak kabul edilen Beaux -Arts'a kabul edilen ve burada o zaman Akademi'nin tek kadın üyesi olan Genevieve ve Boullogne ile tanışan Moillon, kendi zamanının en iyi nature-morte ressamlarından sayılır.(18)

Sophie Chéron (1648-1711)

Portre ve janr ressamı, aynı zaman da müzisyen ve şairdi. Babası Henri Cheron tarafından eğitildi ve 1672'de Academie Royale'a kabul edildi. Mimar Jacques de Hay'le 1692'de evlendi. Charles Le Brun tarafından desteklendi. Kazandığı paralarla hem ailesini geçindirdi hem de kardeşini İngiltere'de okutmayı başardı.(19)

İNGİLTERE: INGLIS ve TEERLING

Rönesans İngiltere'sinde politik, dini ve ekonomik baskılar geleneksel İngiliz resim sanatının gelişmesinde gelişmeyi önleyici bir etken olarak karşımıza çıkar.

Ancak yine de 8'inci Henry ,Katherine Maynors, Alice Carmillion ve Susanne Horenbout gibi kadın portre ressamlarını sarayına kabul ederek onlara görevler vermiştir. Avam kamarasında pek çok leydi ve lord'un kullandığı küçük minyatürler üreten bu kadınlar uzunca bir süre üretkenliklerini sırf lordlar kamarası için kullandılar ve çeşitli takılar ve süs eşyaları yaptılar. (20)

LEVİNA TEERLING

1515-1576

Simon Benings'in en büyük kızıydı. 8'inci Henry'nin isteği üzerine İngiltereye geldi. Uzun süre el yazmalarını süslemede çalıştı. (21)

ESTHER INGLIS (veya ANGLOİS)**1571-1624**

Edinburgh'da uzun süre simge kitapları resimledi. Genellikle baskı ve kaligrafi çalışan Inglis'in yaptığı bir kitap Washington'da Folger Kütüphanesi'nde hala saklanıyor. Kitaplarının arkasına minik bir de portresini ekleyen Inglis aslında çalışmalarında Hans Holbein, van Dyck, Sir Peter Lely gibi sanatçılardan etkilenmiş görünüyor.(22)

MARY BEALE**1632-1699**

İngiltere'nin en başarılı portre ressamlarından. Her ne kadar stili Peret Lely ile bir tutulsa da onun portrelerinde erkek şövenizminin olmadığını görmek mümkün. Beale genellikle ruhban sınıfına ait insanların portrelerini yapmıştır. 1677 yılına kadar portre yapmayı sürdüren sanatçının 83 adet portre yaptığı iddia ediliyor.

Babası amatör natürmort ressamıydı ve kendisi Robert Walker'la çalışmış olabilir.1654'te Charles Beale'le evlenir.(muhasibeci ve sanat destekçisi). Kocasını 1665'te işini kaybettiikten sonra, Mary Beale Londra'daki sütüdyosunda çalışarak ailesine katkıda bulundu. (23)

ANNE KILIGREW**1660-1685**

Manzara, portre ressamı ve şair. York Dükü ve Düşesi'nin din görevlisi Henry Kiligrew'in kızı. Nasıl öğrenim gördüğü ve 2. James'in küçük portresini hangi koşullarda yaptığı bilinmiyor.(24)

FLAMAN ve HOLLANDALI KADIN SANATÇILAR

Hollandalı sanatçı ailerinde kadınlar hem ayrıcalıklı hemde değildi. Her ne kadar aileden gelme bir eğitim almış olsalarda tarihte o kadar belirgin bir yer edinemeyen şanssız sanatçılar olarak kaldılar.

CLARA PEETERS

1594-1657

Genel olarak natüromort çalışan bir kadın ressam olarak tanındı. Mükemmel natüromortların ressamı diyebileceğimiz bir yeteneğin sahibi olan Peeters genel olarak Van Eyck ile bir kefeye konulur. Natüromot tekniği ile kendi portresini de ustalıkla birleştiren Peeters aslında Flaman resminin bütün temel kurallarını da ustalıkla uygulayan bir usluba sahipti. (25)

CATHERINA van HEMESSEN

1528-1587

Portre ve dini konular ressamı. Sanatçı babası Jan Sanders van Hemessen tarafından eğitildi, Londra'daki National Gallery'deki bir portresini "Joannes de Hemessen'in kızı Catherina" diye imzalamıştır. Antwerp Katedralinin org sanatçısı Christian de Morien'le 1554'te evlendi. 1556'da çift, Macar kraliçesi Mary tarafından İspanya'ya götürüldü. (26) Genellikle büyük dini eserlere imza atan bir ressamdı. Macaristan Kralicesi ile İspanya Kralı 2'inci Philip'in sarayına kadar seyahat etmiş ve burada da eserler vermiştir. Genellikle renkler üzerinde pek durmayan Hemessen'in eserlerinin çoğu siyah beyaz röprodüksiyonlar olarak tarih boyunca kullanıldı. (27)

JUDITH LEYSTER

(1609-1660)

Çağında ünlenebilmiş az sayıdaki kadın ressamdan biri. En tanınmış yapıtları portreleri, natüromortları ve tür resimleri.

Bir bira üreticisinin kızıydı. Oldukça küçük yaşta resim yapmaya başladı. Yirmidört yaşında Harlem Ressamlar Loncasına kabul edildi. Çağdaşı Flaman ressamlarından daha çeşitli konuları işledi. Tür resminde ev içi sahnelerini ilk kez konu alanlardan biriydi. Frans Hals'dan etkilendi; Utrecht Okulu'nun Tenebrizm doğrultusundaki uygulamalarına ilgi duydu. Tarihi bulunan yapıtlarının çoğu 1629-1635 yıllarına aittir. 1636'da tür ressamı Jan Meinse Molenaer ile evlendi ve Amsterdam'a taşındı. Eskiden

Leyster'in yapıtlarının çoğu çağının erkek sanatçılarına atfedilmişti. En ünlü yapıtları arasında "Teklif"(1631) ve "Fülüt Çalan Çocuk" (1635) sayılabilir. (28)

Çalışmaları o zamanın ünlü ressamı ve çağdaşları, Frans Hals ve Gerard van Honthorst etkileri taşısa da kendine özgü bir dili vardı. Kocasının da resimleri üzerinde etkisi olduğu bir gerçektir. Kocasını "fakir ve düşük yaşam" ressamı olarak bilinen Jan Holnear'dı.

Tıpkı Hals gibi eğlenceyi seven ve kendini bu şekilde ifade eden bir karaktere sahip olan Leyster bu eğlenceler esnasında muazzam detaylı ve başarılı iç-mekan kompozisyonları çıkarmayı da ihmal etmedi. Leyster'in sanatçı kariyeri ve şahsiyeti bu yaşam tarzıyla yok olmaya yüz tuttu ya da 1860lı yıllarda Hals'ın resimlerinin tekrar ortaya çıkmasıyla Leyster'de ulaşılabilir sayılır. Judy Chicago, Leyster'in eseri ile ilgili olarak Chicago'da bir söyleşide "Aslında yüzyıllara uzanan ve içinde kendimi dahi bulduğum bir yetenek" olarak tanımlar Leyster'i.(29)(Resim.3)

MARIA SIBYLLA MERIAN

1647-1717

Gerçekten doğal ve nadir bulunur bir örnekleme sırası yapacak olursak Merian'ı da bu kategoride saymamız gerekecektir. Çalışmaları Orta Avrupa kelebekleri, güveleri ve bunlara bağlı olarak bu hayvanların yaşamlarında bulunan çeşitli çiçek ve bitkileri kapsayan Merian,başarılı bir doğa çizeri olarak tanımlanmalıdır.

Evliliği tam bir Facia olan Merian'ın tesellisi yaptığı resimler ve iki kız çocuğu olmuştur.Merian kızlarına da resim yapmayı öğretmiş, doğayı tuvale aktarabilmenin ayrıntılarını ve özünü onlarada aktarmaya çalışmıştır.

Tesadüf eseri tropik adalara yaptığı bir yolculuk sırasında kelebeklere olan tutkusunu fark eden Merian, daha sonra bu tutkusunu tuvalde egzotik bitkilerle birleştirerek kendi çağdaşları arasında önemli bir yer kazanır.(30)

MARIA VON OOSTERWYCK

1630-1693

Hollanda kökenli ressamların bu yüzyıllarda en önemli tutkusu çiçek ressamlığıdır. Aslında belki de şaşırılmamak ve yadırgamamak gerekiyor, çünkü çiçek ve kadın birbiriyle okadar ilintili ki.

Protestan bir rahibin kızı olan Oosterwyck, kendisi gibi bir ressam olan Williem van Aelst'in defalarca ısrarla yinelediği evlenme tekliflerine rağmen onu tembellikle suçlamış ve bu tekliflere aldımayaarak yalnız başına çalışmalarına devam etmişti. Resimlerinde ne kadar aydınlık nesnelere seçse de, oldukça karanlık fonlar üzerinde çalışmıştır. Konformizm dışı yaşantısıyla daha sonraları dikkat çeken Oosterwyck yanında çalışan hizmetkarlarına bile resim dersleri vermesiyle uzun süre adından bahsettirmiştir.(31)

RACHEL RUYSCH

(1664-1750)

Bir botanik bilimcisinin kızı olan Ruysch Hollanda'da bilinen ünlü çiçek ressamlarından birisidir. Uzun yaşamı boyunca 100'den fazla resim yapmıştır. Meslektaşları Oosterwyck'in aksine kendisine yapılan evlenme tekliflerinden ilkinin ve en mantıklısını kabul etmiştir. Bu sayede hem varlıklı hem de hür yaşam sürmüş, yaptığı eserlerden kazandığı parayla kızlarına yüklü bir çeyiz parası ayırabilmiştir(32)

Aşırı bir titizlikle yapılmış eserler bıraktı. Bir Mermer Masa Üzerinde Çiçekler (Münih), Demet (Amsterdam), İstakoz ve Üzüm (Nice).(33)

1.3. 18'İNCİ YÜZYIL

18' yüzyılda akademilerin kurulmaya başlamasıyla sanatçılar bir araya gelerek kendi kategorilerinde daha yapıcı ve öğretici pozisyonlara ulaştılar. Bir akademiye ait olmak,

bir sanatçı için çok büyük avantajlar sağlıyordu. Hem sanat pazarına daha kolay kabul ediliyorlar, hem de eserleri bir nevi etiket altında olduğu için daha çabuk kabul görüp tüketiliyordu.

18 yüzyılda akademilerinde daha fazla kadının sanatçı olarak kabul edildiğini ve toplumda (sanat komünü) daha kolay yer edinebildiğini görüyoruz. Üstelik kadın sanatçı olarak yetişmiş isimler aynı akademilerde gelecek kuşak kadın sanatçıları da eğitmek için görev alarak sanatlarını geliştirdiler ve buna bağlı olarak yorumcuları ve alternatif kadın sanatçıları yetiştirmeye başladılar.

Bu aydınlanma ve sanat devrimi çağında kadınlar artık kiliseye sığınmadan bireysel olarak da sanat alanında ve her türlü akımda ortaya çıkmaya başladılar. Ancak yinede çok iyi resim yapan bir kadın eleştirmenlerce övgüye layık görüldüğünde "erkek gibi resmediyor" şeklinde yakıştırmalar almaktan yine de kurtulamadı.

Nereden bakarsanız bakın Lady Mary Wortley Montegu bir keresinde herşeyin ölçüsünün erkekler tarafından konmasının baştan yanlış olduğunu erkekler hayatta ne görürlerse görsünler bunun kıstasını yine erkeklerden dem vurarak yaptıklarını anlatır.(34)

ANGELICA KAUFMANN

1741-1807

18 yüzyıl kadın sanatçılarını kronolojik bir sıraya koyacak olursak Kaufmann'dan başlamanın hiç de yanlış olmayacağını söyleyebiliriz. Kaufmann ne saraya herhangi bir akrabalık bağıyla bağlı ne de zengin ve soylu birisiyle evli olmadan kendini aslında yukarıda sayılanların hala geçerli olduğu bir dönemde tamamen kendi çabası ve yeteneği ile ispat etmiş bir kişilik olarak karşımıza çıkıyor.

Kraliyet Akademisi'nde oldukça zor şartlarda eğitim alan Kaufmann o zamanlar kadın

sanatçılara karşı çıkılmamasına rağmen herhangi bir soylu bağı olmayanların kendilerini zor ispat edebildikleri dönemde parlayan bir sanatçı olarak gözümüze çarpıyor.

Akademi'nin kadın sanatçıları bünyesine alsın bile aslında onlara çok da yardım eli uzatmayan bir kurum olarak göze çarptığı bu dönemde, John Zoffany, "Akademililer Çıplak Model Çalışıyor" isimli eserini yaptığında, Kaufman sadece ve sadece portreler çizmesine izin verilen bir sanatçıydı. Bunun sebebi ise Kraliyet Akademisi'nin kadın sanatçılara sadece portre çizme olanağı tanımış olmasından kaynaklanıyor. Bu tarihte Akademi kadın sanatçıların nü çalışmalarına kesinlikle izin vermiyordu.

Kaufmann'ın hayatına kısa bir göz atacak olursak olağan üstü şeylerle karşılaşmamak elde değil. Babası Kaufmann sanat okuluna gidebilsin diye bu genç kıza erkek elbiseleri giydirip onu sanat okuluna gönderirmiş. Kaufmann 1741 Ekiminde İsviçre'de doğdu.

Babası yine bir ressam olan Joseph Johann Kaufmann'dır. Daha 11 yaşındayken "Como'nun Rahibi" portresini yapan Angelica babası tarafından keşfedilmiş sayılabilir.

Genç kızlık çağlarında babası ile yaptığı seyahatlerde etrafında bulunan sanatçı grubundan oldukça etkilenen Angelica, İtalya seyahatleri sırasında sanatçı Raphael Mengs ve karısı ile tanıştı. Bu isimlerle beraber daha sonra Angelica'nın sanat kariyerinde ve sanata bakış açısında önemli rol oynayacak olan J.J Wincklemann, Angelica'nın yaşamına girdi.

Angelica'ya Yunan ve Roma Sanatında Çağdaş Sanata uzanan bir sanat ve hayat felsefesi veren Wincklemann daha sonra Angelica'nın çizdiği bir portrede ölümsüzlüğe kavuşur.

Bu portre o kadar sade ve gerçektir ki bu gerçekliği Angelica'nın Wincklemann'a duyduğu saygının bir meyvesi olarak algılayabiliriz.

24 yaşına geldiğinde hem kadın hem de sanatçı olmanın verdiği tüm avantajları doyasıya içinde hissedilen Angelica, Joshua Reynolds la tanışır. Zaten Londra sanat sosyetesine de kabul görüşünün bir sebebi de ikisi arasında bir ilişki var mı yok mu dedikodularıdır .

Aynı dönemde Ressam Johann Heinrich Fuseli nin deli gibi aşık olduğu Angelica ressamın bu aşkını görmezden gelir ve reddeder. Daha sonra bu red cevabı Kaufmann'a çok sert eleştiriler halinde dönecektir.Fuseli Kaufmann'ın eserlerindeki erkek figürlerinin

sanatçının her zaman hayal edip de elde edemediği erkek tasvirleri olarak yorumlar.(35)
İlk yapıtlarında Henri Gravelot ve François Boucher'nin Rokoko uslubundaki resimlerinin etkisinde kaldı. 1754 ve 1763'te iki kez İtalya'ya gitti, orada sanattaki yeteneğiyle olduğu kadar çekiciliğiyle de ilgi topladı. Roma'da bulunduğu sırada Anton Rafael Mengs'in Yeni-Klasik tarzından etkilendi.

1776'da İngiliz büyük elçisinin eşi Lady Wentworth'la birlikte Londra'ya gitti; kraliyet ailesinin gözdesi oldu. Sir Joshua Reynolds'la yakın bir dostluk kurdu. İngiltere'de yaptığı sayısız portre ve bu arada kendi portresi Reynolds'un etkilerini yansıtır. Kraliyet akademisinin kurulması için verilen dilekçede imzası ve Akademi'nin 1769'daki ilk kataloğunda üye olarak adı vardır. Kauffmann, Mary Moser'la birlikte bu onura ulaşan iki kadın sanatçıdan biridir.1770'lerde Adam'ın tasarladığı içmekanlar için resimler yapan guruba katıldı. Londra'da, Portman Meydanı'ndaki 20 No'lu ev (bugün Courtauld Enstitüsü Galerileri) bu tür çalışmalarının bulunduğu yerlerden biridir. İlk kocasının ölümünden sonra o sıralarda İngiltere'de yaşayan Venedik'li ressam Antonio Zucchi (1726-95) ile evlenmiş (1781) ve kısa bir süre sonra Roma'ya geri dönmüştür.(36)
Kaufmann kendisi gibi sanatçı olan Antonio Zucchi ile evlenir. Bu evlilikten bir zaman sonra Kaufmann babasını kaybeder. Zucchi babasının bıraktığı bütün görevleri üstlenir. Tualleri hazırlamak ve konuklara stüdyoyu gezdirmek ve onları ağırlamak gibi. Gerçekten karısının kişilik ve sanatına saygı gösteren bir eş modeli olarak Zucchi yi göstermek hiç de yanlış olmaz.

1789 yılında Fransız kadın ressam Elisabeth Vigée Lebrun, Kaufmann için " kendi cinsimizin gerçek zaferi" deyimini kullanır bir yazısında. (37)

Dekoratif sanatın oldukça popüler olduğu çağda pek çok eleştirmen tarafından "ruhu yok" şeklinde betimlenen Kaufmann'ın resimleri bugün de izleyene belki bir etki vermemektedir ancak Kaufman bu yüzyılın başında yetişmiş ve kendini yetiştirerek bu komünde adından söz ettirmesini bilebilmiş bir sanatçı olarak karşımıza çıkar.(38)(Resim.4)

TERESA ARIZZARA

1720

İtalyan sanatçı 1853'te Uffizi koleksiyonuna giren iki resminin dışında hakkında çok az şey bilinen bir ressam. Bu resimler otoportreleridir.(39)

İNGİLİZ KADIN SANATÇILAR

MARİA COSWAY 1759-1838

Portre ve tarih konulu resimler yapmıştır. Violante Cerrati ve Johan Zoffany ile çalıştı, Uffizi'de kopya yaptı, Roma'yı ve Napoli'yi ziyaret etti 1778'de Academia del Disegno'ya seçildi , 1779'da Londra'ya gitti ve sanatçı Richard Cosway'la 1781'de evlendi. Çift Londra'daki evlerinde sergi salonu açtı, fakat 1790'da ayrılmaya karar verdiler. Paris'e seyahati sırasında 1786 ve 1787 yıllarında Thomas Jefferson'la bir aşk ilişkisi oldu. 1794-1803 yılları arasında bir seri gravür üretti. Lion'da(1803) ve Lodi'de (1812) kızlar için sanat okulları kurdu .Londra'ya 1817'de ölmekte olan kocasına bakmak için döndü ve orda 1822'ye kadar kaldı. Lodi koleji ona büyük prestij kazandırdı. Avusturya İmparatoru I.Francis tarafından barones ilan edildi. Müzisyen ve mektup yazarı olarak da bilinir.

Doğrudan Angelica Kaufmann dan etkilenmiş bir kadın sanatçı olarak karşımıza çıkıyor. Genç kızlık dönemini İtalya'da geçiren bu sanatçı hem resim hemde müzik yeteneğini burada geliştirmiş diyebiliriz. Babasının ölümünden sonra mali bir krize giren Cosway bu açığı kapatmak için sanatına sarılmış ancak Kaufmann ın gölgesinde kalmıştır. Kendisine ait birkaç minyatür ile İngiliz sanat çevresinde yer edinmeye çalışmıştır.(40)

ROSALBA CARRIERA

1675-1757

Bu dönemin bir başka yetenekli ismi ise Rosalba Carriera'dır. Bir Venedik yerlisi olan

Rosalba ilk önceleri Venedik'te çok müşterisi olan ipek üzerine desen çalışmalarıyla tanındı. Ancak bu pazarın bitmesi sonucu ki bu bir modaydı, tabii ki çabuk tüketildi, dekoratif çalışmalarını enfiye kutuları üzerine taşıdı. Ailesi Rosalba'nın yeteneğinin farkına varınca yine ailesi tarafından anatomi öğrenmesi ve minyatür sanatını geliştirebilmesi için okula gönderildi.

Öğretmenlerinden birinin sayesinde pastel boyayla tanıştı. Bu sayede yağlı boya resimler için skeçler hazırlamaya başladı. Bu dönem onun yeteneğinin minyatürden tuval üzerine atladığı dönem olarak görülebilir. Pastel ile yaptığı portreler zamanla herkesin dikkatini çekmeye başladı. Oldukça utangaç ve çekingen bir yapıya sahip olan Rosalba iki kız kardeşini de sanat dünyasına hazırlamıştır. Bunlardan Giovanna daha sonraları Rosalba'nın asistanı ve en büyük yardımcısı olmuştur.

Rosalba Paris'ten davet aldığı zaman bütün ailesini de yanında götürdü. Genç kral 15inci Louis tarafından çok beğenilen Rosalba Fransız Sanat Akademisine kabul edildi.

Giovanna'nın ölümünden sonra Rosalba'nın üzgün ve melankolik dönemi başladı. Kendi portresinde de bu dönemin izlerini taşır .

İtalya'da ki diğer kadın ressamlar hakkında çok şey bilmiyoruz. Bağımsız ve yaratıcı Marianna Candidi Dionigi (1756-1826) Aziz Luke akademisine kabul edilen önemli isimlerden biridir. Esas olarak arkeoloji üzerine çalışan Dionigi çağının önemli isimlerinden birisidir.(41)(Resim5)

ANNA DOROTHEA THERBUSCH-LISIEWSKA

1721-1782

Özenli bir kendi portresi ile karşılaştığımız Anna Dorothea hem erkek egemen dünyayla hem de Prusya yönetimiyle taban taban zıt bir ideoloji içinde olan bir kadın ressam

olarak karşımıza çıkar. Yapıtlarında ki profesyonellik ve ciddiyet her zaman eleştirmenlerin söz birliği ettiği bir özelliğidir.

Ailecek tam bir sanatçı kadrosuna sahip olan Dorothea'nın babası, kocası, kardeşleri de birer ressamdı. 1761 yılında çocukları reşit olana kadar aile sorumlulukları yüzünden çetin dönemler geçirmiş bir karaktere sahiptir. Stuttgart'da Württemberg Dük'ü için yaptığı "Aynalı Koridor süslemesi" üzerinde çok konuşulmuştur. Zaten bu işten sonrada Paris e giden Dorothea orada orta yaşlı tutkulu bir kadın simgesi olarak tanındı.

18 inci yüzyıl Avrupalı kadın sanatçıların sanat kariyerlerini Parise taşıyarak orada uzmanlaştıklarını görüyoruz. Paris Avrupa'nın diğer kentlerine nazaran kadın ressamların da itibar gördüğü bir merkez olarak dikkat çekiyordu . Belki de 18 yüzyıl Paris'i sanatçılar arasında geçerli olan dengeyi o tarihlerde bir parça da olsa tutturabilmiş bir sanat merkeziydi(42)

ELISABETH VIGEE LEBRUN

1755-1842

İşte Paris'e gidip kendi tezlerini ve sanatlarını icra edebilmenin daha elit bir yolunu arayan kadınların ilk örneği olarak gösterebileceğimiz isim Lebrun'dur. Hayatı ve eserleri oldukça iyi dökümanite edilmiştir. Çünkü Lebrun diğerlerinden farklı olarak günceler tutan bir sanatçıdır. Bu sayede aslında kendi döneminde bulunan kadın sanatçıların çoğu hakkında bilgi edinebiliyoruz.

Elisabeth bir sanatçı olan Louis Vigée'nin kızıdır. Watteau'nun tarzında portreler yapan bu adam hiç şüphe yok ki kızının sanatsal gelişimi için ona güc ve cesaret veren isim olarak Elisabeth' in güncesinde yer alıyor. Günceden babasının pastel boylarıyla duvarları boyayan 10 yaşında Elisabeth'le bundan emin olabiliyoruz.

Babasının ölümünden sonra tam bir melankoli ve yıkım sürecine giren Elisabeth bu dönem çizdiklerinin hemen arkasından ciddi ve kendini bilen bir ressam olarak birden bire ortaya çıkar. Sanatı ailesi için ciddi bir gelir kaynağı oluşturmaya başlar.

Annesinin zoruyla da olsa sonunda evlenen Lebrun'u ne evlilik ne de hamilelik çalışmalarından geri tutabilmiştir.

O dönemde Lebrun adı ve sanatı kraliçeyle doğrudan ilintili olarak anılmaktaydı. Marie Antoinette portrelerinin çoğunun altındaki imzanın Lebruna ait olduğunu görmek kimseyi şaşırtmasın. Lebrun'un kraliyet sarayına bıraktığı eserlerden en görkemlisi olan Marie Antoinette ve Çocukları isimli portre aslında Lebrun'un olgunluk dönemi eserlerinden biri sayılabilir. Portredeki çocuklardan ikisinin ölümünden sonra kralice bu resmi duvardan kaldırtarak depoya koydurmuştur. Sebeb olarak ölen çocuklarına bakmanın ne denli üzücü bir şey olduğunu belirtmiştir.

Tıpkı 18 yüzyılda pek çok başarılı kadın ressamın başına gelenler Lebrun'ünde başına gelir. Özel hayatı hakkında çıkan yüzlerce dedikodu yetenekli ressamın kabuğuna çekilmesine ve sanatsever çevreden kopmasına sebep olur.

Bütün bunlara rağmen Vigée Lebrun hayatı boyunca 660 portre yaparak ulaşılması zor bir performansa imza atmış bulunmaktadır.(43)

ADELAIDE LABILLE GUIARD

1749-1803

Tıpkı Lebrun gibi özellikleri olan bir ressamdır. Ancak hakkında çok fazla birşey bilmemekteyiz. Bunun sebebi ise arkasında bir günlük bırakmamış olmasıdır. Pek çok ansiklopedisyen tarafından soyadı yanlış yazılan bu yüzdende araştırma ve kaynakçalarda adına sıkça rastlanamayan bir yetenek olarak 18inci yüzyıla imzasını

atmıştır. Tabi o imzayı bulabilmek biraz sorun olmaktadır.

Altı çocuklu tüccar bir ailenin ferdidir. Sanat okuluna babası sayesinde başlamıştır. Burada oldukça yetenekli olduğu keşfedilirken Quentin de la Tour tarafından pastel boyayla tanıştırıldı. Dela Tour onun pastelden yağlı boyaya geçmesinde de önemli rol oynayan isimlerden biridir. Genovalı bir protestan sanatçı olan Francois Elle Vincent ise daha sonraları onun gerçekten hocası olarak kabul ettiği bir isim olarak yaşantısında önemli bir yer tutar.

Guiard bu kalabalık ailenin ötesinde kendine ait bir evi olabilmesi için Louis Nicolas Guiard ile evlenir. Ancak daha sonra boşanırlar. Bu, Paris'te o sıralarda hemen her kadın sanatçının başına gelen birşeydir aslında. Hemen ardından öğretmeni Francois Elle Vincent in oğlu Anrdé Vincent ile evlenir. Andre de bir ressamdır ve eşinin portre lerini yapmıştır zaman zaman.

Labille Guiard'ı zamanının yetenekli portre ressamı olarak tanımlamak hiç de yanlış bir tanımlama olmaz bunu anlayabilmek için Parma Düşesi portresine bakmak yeterli de artacaktır bile. Bunun yanısıra ikinci kocasının portreleri ve Loise Elisabeth portreleride bu kadın ressamın sanatının hangi doruklarında olduğunun bir kanıtı olarak görülmektedir.

Labille Guiard daha sonraları ders verdiği kadın öğrencilerini de resmetmeyi başarmış nadir kadın ressamlardan biridir. İki Öğrencim isimli portresi üzerinde oldukça konuşulan ve beğenilen bir eseri olarak karşımıza çıkar.(44)

ANNE VALLAYER COSTER

1744-1818

Oldukça sesiz sedasız bir hayat hikayesi ile karşı karşıyayız. Coster "akademili" olabilen

pek az kadın sanatçıdan biridir. 1781 yılında bir avukatla evlenen Anne Vallyer bu durumdan dolayı oldukça refah içinde bir kadın olarak da bilinir.

Charles Sterling'e göre 18 inci yüzyılın en önemli natürmort ustalarından biridir Anne Vallayer. Louvre müzesine konulan bazı eserlerinin onurunu bir şekilde kraliçeye ödemek için Anne Vallayer avukat olan kocası ile beraber kraliçeye bir ülkeden bir diğerine geçmek için gerekli olan bazı evrakların sahtelerini hazırladığı rivayet edilir.(45)

MARIE-VICTOIRE LEMOİNE

1754-1820

Portre ,janr ve minyatür ressamıdır. F.G. Menogot tarafından eğitildi fakat Elisabeth Vigee-lebrun'un öğrencisi olduğu konusunda ispatlanamayan iddialar vardır. İhtilalden önce Salon de la Correspondance'da sergisi oldu, sonrasında ise Salon de Paris'de sergi açtı.(46)

ROSE ADELAÏDE DUCREUX

1761-1802

Portre ve manzara ressamıdır, Joseph Ducreux'ın kızı Kraliçe marie Antoinette'nin ressamı oldu. M.de Montgirard'la evlendi.(47)

MARGURİTE GERARD

1761-1837

Fragonard'ın baldızı ve aynı zamanda öğrencisiydi. Onunla birlikte ev içi resimleri yaptı,sonra Hollanda'lı ustaların etkisinde kaldı. Güncesiyle mektupları yayımlanmıştır. Aix-en Provence, Besançon, Perpignan, Pontoise ve Ermitage Müzelerinde eserleri vardır.(48)

MARE NİCOLE DUMONT

1767-1846

Ressam Antoine Vestier'in kızıdır. 1789'da ressam Francois Dumont'la evlendi, 16. Louis tarafından düğün hediyesi olarak kendisine Louvre'da bir daire verildi.Salon'de Paris'de 1793'te sergisi oldu.(49)

MARİE CARPENTİER

1767-1841

Janr sahneleri, kadın ve çocuk portreleri üzerinde çalışmıştır. François Gérard ve Jacques- Louis David tarafından eğitildi. Salon'da 1795-1819'da sergiler açtı.1788'de Prix d'Encouragement'ı kazandı, 1801'de Melanoli (Picardie Müzesinde, Amienste) adlı resmi devlet tarafından satın alındı, 1819'da ise altın madalya kazandı.Günümüze ancak birkaç eseri kalmıştır.(50)

ANTOINETTE- CECİLE -HORTENSE HUDEBOURT - LESCOT

1784-1845

Janr ve portre ressamı.İtalyan halkının günlük hayatından sahneler, manzara resimleri ve çok zarif üslupta portreler yaptı. 7 yaşındayken, aile dostu Guillaume Lethière'in öğrencisi oldu.1808'de Roma'ya gitti. Bir yıl sonra Lethiere'in Fransa'da yönetici olması üzerine 1816'ya kadar orada kaldı. 1820'de mimar Louis-Pierre Haudebourt'la evlendi, ismini İtalyan geleneğine göre değiştirdi, 1810-1840 yılları arasında Salon'da 100'ün üzerinde resmi sergilendi.1810 ve 1819'da madalyalar kazandı (ikincilik) (1827'de birincilik madalyası). Devlet tarafından siparişler aldı. Gravür de yapmıştır.(51)

1.4. 19'UNCU YÜZYIL

18.yüzyıl gibi 19.yüzyılda da kadınların Akademi'ye sokulmaması çıplak modelden çalışmalarının resmen yasak olduğundandı. Böylece, Rönesans'tan başlayarak batı

resminde estetik biçimin kaynağını oluşturan insan anatomisi kadınlara kapalıydı. Kadınlar ancak daha az önemsenen resim türlerini uygulayabiliyorlardı. 19.yüzyıl boyunca kadın sanatçılar bu çıplak model yasağına karşı gelmeye çalıştılar. Bu savaşı kazanıp ta akademilere girmeye başladıklarında artık sanat konu ve ilgi alanını yeni, avant-garde kuram ve uygulamalarda aramaya başlamıştı. 19.yüzyılda ünlü bir kadın sanatçı olan Rosa Bonheur bu ününü, o dönemde beğeni kazanan manzara ve hayvan resimleriyle yapmıştır. Ancak sanat tarihinde önemli bir yeri olan At Pazarı resmi için çizimler yapabilmek üzere at pazarına, emniyetten erkek kıyafeti giyebilmek için izin alıp, kıyafet değiştirerek girebilmişti.

19.yüzyılda kadın sanatçıların üretimi burjuva toplumunun töreleri ve kadınlık üzerine değerleri doğrultusunda biçimlenmek zorundaydı. Giderek kadını daha çok eve kapatan bir yapı (izlenimcilerin gündelik yaşama karşı duydukları ilgi doğrultusunda) kadın sanatçılarında bu yaşam türüne uygun konular bulmalarına neden oluyordu. Berthe Morisot ,ve Mary Cassat içmekendaki kadın, anne ve çocuk resimleriyle, portreleriyle ün kazandılar.(52)

19 uncu yüzyılı yepyeni akımların ve kadın sanatçıların tomurcuklanıp patladığı bir zaman dilimidir. Bu yüzyıla Amerikalı kadın sanatçılarla başlamak hiç de yanlış bir seçim olmayacak sanıyorum.

ELİSABETH FREEMAN

Ana Beth ya da Anne Beth olarak da bilinen Elisabeth Freeman'ın yaşam öyküsüyle bu kısma başlayabiliriz. Alnındaki yara izini bir onur madalyası gibi taşıyan zenci bir kadın. Bir akşam yemeği servisi sırasında efendilerinin Özgürlük Sertifikasın dan söz ettiğini duyduğu andan itibaren özgürlüğünü kazanmak için köle olarak bulunduğu bütün çiftlik erkanını avukat Theodore Sedgwick yardımıyla mahkemeye vererek özgürlüğünü kazanan bu kadın hayatının geri kalan kısmını Sedgwick malikanisinde kahyalık yaparak tamamladı sayılabilir.

İşte bu efsanevi Amerikan halk kahramanının portresi Sedgwick'in kızlarından birisi tarafından yapıldı. Hikayesini ise dilden dile Sedgwick'in başka bir kızı anlattı durdu. Bu hikayeyi anlatmaktaki kasıt Amerikan kadın sanatçıların o dönemde ortaya çıkan ve Amerikan tarihine şekil veren Elisabeth Freeman kişilikli insanlarından sanatçıların etkilenmesinden kaynaklanıyor.(53)

JANE STUART

1812-1888

Kendi ailesinin desteğiyle de olsa Stuart'ın resim yapmaya başlaması 19 yüzyıl Amerikan Kadın sanatçıları için bir kazançtır . Baba Stuart'ın ölümünden hemen sonra küçük erkek kardeşi ve annesinin ekonomik sorumluluklarını kendi omuzlarında bulan bu genç sanatçı Boston'da kendi atölyesini açarak hem portreler yapıp hem de babasının kazanç sağlamış eserlerinin röproduksiyonlarını yaparak hayatını idame ettirdi.

Jane Stuartın eserlerinin çoğu 1850 yılında atölyesinde çıkan bir yangında yok olmuştur.(54)

SARAH MİRİAM PEALE

1880-1885

Ressam Peale'ler olarak ün salan bir ailenin bir ferdinin de ressam olması beklenirdi tabii. Baba Cahrls Wilson Peale oğullarına Rembrandt Peale, Rubens Peale gibi isimler takınca doğal olarak Sarah için de bir takma ad gerekmişti. Kız kardeşlerine Sofonisba Anguissola Peale , Sibylla Merian Peale ya da Agelica Kauffman Peale Robinson gibi takma adlar yakıştırıldığında Sarah Miriam Peale bundan pek hoşnut olmayarak kimsenin adıyla anılmamayı seçmişti.

Sarah ilk önce babası ile beraber çalıştı. Amerika'da resim yapan başka ailelerle de yakın

dostlukları vardı. Sully ailesi bu ailelerden birisidir. Thomas Sully daha sonraları Sarah ve kız kardeşlerine anatomi dersleri de vermiştir.

Sanatına çok düşkün olan Sarah'ı diğer Peale'lerden ayıran özelliği hiç evlenmemiş olması ve neredeyse tuval başından hiç ayrılmamasıdır.

Baltimorda 22 yıl çalışmalarını sürdüren Sarah burada pek çok iş yaptı. Senator Wise ve Bayan Denny portreleri Sarah'ın bir portre ressamı olarak ne derece başarılı olduğunu bir kanıtı olarak gözler önüne serilebilir. Sarah'ın eserlerinin çoğu ya kaybolmuş ya da değerlendirilememiştir. Bu durumda St. Louis de gelişen kadın sanatçıların ilki olan Sarah hakkında pek fazla örnek bulamadığımızdan pek de fazla birşey söyleyememekteyiz..(55)

ROSA BONHEUR

1822 1899

Daha alfabetini karıştırırken defterlerinin kıyısına köşesine hayvan resimleri çizen bu büyük sanatçı Fransa'da başlayan eğitimiyle hayvanlara olan tutkusunu birleştirerek önemli bir doğa ve hayvan ressamı olarak karşımıza çıkıyor. Anne ve babasının dizleri dibinden ayrılmayı redderek hiç bir zaman evlenmeyen bir başka ressam kadın olarak Bonheur'u gösterebiliriz.

Aslında Bonheur un pek de gizli kalmayan, zaman zaman topluluklarda öne çıkan bir feminizmi olduğunu söylemek yanlış olmaz. Kadın ressam ve Heykeltıraşlar Grubu'nun onur başkanı olan Bonheur bu gruba ait eserlerin erkelerin yaptığı eserlerle beraber sergilenmelerine özen gösterir ve eleştirilenlerin her iki cinsin yapıtlarını aynı mekanda yanyana görmelerinin sanatı daha iyi anlayarak eleştirilerde daha açık ve net olmalarını sağlamak gibi bir ideali de vardı. Pek çok kez de bunu başardığını görebiliyoruz.

Bonheur'un feminist yaklaşımının bir diğer yüzü her yerde sigara içmesi ve saçlarını kısa kesmesiyle de bağdaşabiliyor. Bonheur'un yerel polisten izin alarak çoğu zaman pantolon giydiği anlatılan hikayeler arasında.

Rosa Bonheur heykel çalışmalarıyla da tanınır .Ancak oldukça serin kanlı, yürekli ve olgun davranarak erkek kardeşi İsoldore ile rekabet etmemek için heykel yapmayı bırakmıştır.

Amerikan kadın sanatçıların kendilerini ispat ve kurumlara kendilerini kabul ettirme çabaları bir çok yönden 19 uncu yüzyıl kadınının sanat için verdiği çaba ve savaşın da bir simgesi olarak görülebilir. 18 inci yüzyılda kadınların sınıf farkı ile değerlendirildiği dönemin neredeyse bir hayaleti gibi 19 uncu yüzyılda da kadın sanatçı aynı cenderede boğulmuş aynı sıkıntıları yaşamıştır. Erken 19 uncu yüzyılda kadın sanat ve politik hareketinin önünde iki isim dikkati çeker Elisabeth Cathy Stanton ve Susan B. Anthony. Bu isimlerin zamanında anatominin sadece tıp fakültelerinde okutulduğunu ve kadınların doktor olmalarının yasak olduğunu aklımızdan çıkarmazsak eğer bu iki ressamın insan vücudu çizmek için gereken temel öğeler için ne kadar çaba harcamış olduğunu tahayyül edebiliriz.

Avrupada eğitim görebilmek gibi bir lükse ya da şansa hiç sahip olmayan bu iki isim Yunan ve Roma dönemine ait heykel resimlerine bakarak insan anatomisinin girdisini çıktısını anlamaya çalıştılar. Pensilvaniya'daki Güzel Sanatlar Akademisi'nin müze bölümü saat 10 ile 11 arası sadece pazartesi kadın ziyaretçilere açıktı ve bu müzede kadınların görmesine izin verilen nü heykeller Belvedere Apollonu ile Gladyatör heykellerinden başka hiçbir şey değildi üstelik.

Her ne olursa olsun kadın sanatçı adayları akademileri zorlayarak gittikçe artan sayılarda eğitim almaya başladılar. Artık onlarda sade ve salak bir inek modelden başka şeyler istiyorlardı çizmek için ve bu baskıyı akademi yöneticileri gerçekten de

hissediyordu.(56)

LILY MARTIN SPENCER

1822-1900

Sönük bir şekilde de olsa belki de Amerikan kadın sanatçılarının en çok bilinen ve önemli isimlerinden biridir. Bir göçmen ailesinin çocuğu olarak Ohio da dünyaya geldi. Babası yakınlarda bir yerde bulunan bir kolejde Fransızca öğrenerek eve dönüp bunu çocuklarına aktarmıştır.

Annesinin kadın haklarını arayan ve savunan topluluklara üye olması Lilly Martin'in bir sanatçı olma arzusunu kamçulamıştır. babasının da yardımıyla Cincinnati'ye giden Lilly Martin orada çeşitli portre sanatçılarıyla görüşme şansını yakaladı. Aynı zamanda da onlarla belirli sürelerde çalıştı ve kimilerine asistanlık etti.

Avrupa'ya gönderilme tekliflerine hiç de sıcak bakmayan Lilly Martin her zaman doğduğu topraklarda kalarak "kendi çabalarıyla" ressam olmayı tercih etmiştir. Yine de kendi çabalarıyla da olsa "Alışverişten Dönen Kocam" ve "İkimiz de Bir Gün Solacağız" isimli çalışmaları Lilly Martin 'in kendi kendini fevkalade iyi bir şekilde eğittiğinin kanıtı olarak Amerikalı Kadın sanatçılar kategorisinde bir ışıltı olarak kalmasına yeterli bir sebep olarak görünüyor.(57)

ANNA BİLİNSKA

1857/8-1933

Rus ressam. Konuları; portreler, deniz manzaraları , peysaj. Öğretmenleri: E. Andriolli (Rusya), Adalbert Gerson (Varşova), Bouguereu ve Robert-Fleury (Paris). 1892'de evlendi sergisi Londra'da Royal Academy'de 1888-92, Paris'te 1885, Münih ve Varşova'da sergileri açıldı. Otoportresi dolayısıyla Paris Evrensel Sergisinde 1889'da altın madalya kazandı ve Berlin Uluslararası Sergisinde 1891'de ödül aldı.(58)

EMPRESYONİSTLER

MARY CASSATT

(1845-1926)

Marry Stevenson Cassat bir söyleşi de "Geleneksel Sanattan nefret ediyorum" der. Ancak yine de bir bakıma farklı bir sınıfa ait Lilly Martin Spencer olarak karşımıza çıkar. Hiç bir zaman evlenmemiş olmasına rağmen Avrupaya eğitim görmeye gitmiştir. Amerika'da bulunan Sanat okullarındaki seçeneklerin pek de fazla olmadığını savunan Cassat belki de gizliden gizliye neden Avrupaya gittiğinin açıklamasını da yapmış oluyordu. Fransaya gittiğinde Eduard Manet, Gustave Courbet in eserlerini gördüğü zaman "işte şimdi yaşadığımı duyumsuyorum" diyen Cassat Degas'nın eserleriyle ilgilenmesinden itibaren kendi yolunu bulmuş olarak görülebilir.

Degas' nın bu ilgisiyle beraber kendilerine Empresyonistler adını veren bir grubun içinde bulur kendini. Bu etkileşimin izlerini Cassat'nın resimlerde görmemek pek de mümkün değil aslında. Sandal Partisi isimli resminde annesinin kucağındaki bebek ile neredeyse Renoir'in Sandal sefalarından farklı bir şey yok resimde. Japon baskı sanatından çok etkilenen Cassat'nın bütün bu etkileşimi en güzel açığa çıkardığı diğer bir eseri de "Mektup" isimli tablosudur. Gerçekleri çok iyi tuale yansıtabildiğinin en güzel örneğini ise Banyo isimli tablosun da görebiliyoruz. Burada bir diz üzerindeki çocuğun ağırlığı ve sağ eldeki ıslak ayak büyük bir gerçeklikle tuvale aktarılmıştır. (Resim 6)

Bir eleştirmen Cassat'nın dönem dönem değişen ama özde aynı kalan fırça darbeleri için sonunda "Paul Gauguin olmayı başardı" diye yazmıştı. (59)

BERTHE MORISOT

(1841-1895)

Berthe Morisot'nun yeğenlerinden birisiyle evli olan Paul Valéry, 1941 yılında

Orangerie'de açılan ve sanatçının yapıtlarından oluşan retrospektif serginin katoloğundaki takdim yazısında onu ve empresyonist geçmişini çok güzel bir şekilde anlatmaktadır. Berthe Morisot'nun belli başlı özelliği resim yaparak yaşaması ve yaşamının resmini yapmasıdır. Gözlem ve hareket, yaratıcı enerji ve ışık arasındaki alışveriş, onun günlük yaşamının kaçınılmaz ve doğal bir işleviydi. Düşüncelerin aklımıza gelmesinde, uzaklaşmasında ve yeniden gelmesinde olduğu gibi fırçasını eline alır, bırakır ve yeniden başlardı. Bu özellik, onun yapıtlarındaki, sanatçının idealiyle yaşamının içtenliği arasındaki sağladığı neredeyse çözümlenmesi olanaksız ilişkiyle birlikte, bizleri etkisi altına alan büyüğü oluşturur. Eskizleri ve resimleri, kendi yaşam akışını yakından izler ve biz onu önce bir genç kız, daha sonra bir eş ve en sonda bir anne olarak görürüz. Yaptığı resimler, bir bütün olarak ele alındığında kendisini, yazı yerine renkler ve desenlerle anlatan bir kadının günlüğünü anımsatmaktadır.

Nitekim Berthe Morisot'nun yapıtları, kendi yaşamını ve çevresinde olup bitenleri kaydeden bir kadının "resimli günlüğü" niteliğindedir. Bununla birlikte stilistik açıdan bakıldığında, belirgin bir gelişme gösterdiği görülür. İlk resimleri, Corot'nun aşırı etkisi altında kalmış olan gelenekçi yapıtlardır. Manet'yle karşılaştıktan sonra, tekniği daha bir özgürlük kazanmış; onların gurubuna katıldıktan sonra ise renkleri daha bir parlaklaşmış, genel anlamda "Empresyonist" nitelik kazanmıştır. Bu dönemdeki yapıtlarında Renoir'ın büyük etkisi olduğu yadsınamaz

Berthe Morisot ilk manzara resimlerini 1863'te Auvers-sur-Oise'da yaptı. Bunların ikisi "1864 Salonu"na kabul edildi. İlk yapıtlarında Corot'nun etkisi açıkça hissedilmekteydi. Morisot, Edouard Manet'yle 1868'de karşılaştı ve onun erkek kardeşiyle 1874'te evlenerek, "Balkon" adlı resim için sanatçıya modellik yaptı. Manet'in etkisi altında figür ve portre çalışmaya başladı. Kısa bir süre sonra empresyonist ressamlarla tanışıp, onların arasına katıldı ve hemen hemen açtıkları tüm sergilere resimlerini gönderdi. Morisot 1886'ya kadar sergilere eserlerini gönderdi; ancak eserleri özellikle bu sıralarda kötü eleştirilere hedef oluyordu. 1875'te İngiltere'ye gitti.

Morisot daha çok modern ve özellikle aile yaşamını işleyen resimleri yeğliyordu ve tek başına ya da gurup halinde insanların bulunduğu resimler yapma eğilimindeydi..(60)

EVA GONZALES

1849-1883

Romancı Emmanuel Gonzales'in kızı olan Eva, edebiyatçı ve sanatçı bir aileden gelmekteydi. İlk resim derslerini Charles Chaplin'den aldı. Bundan sonra Guérin'in öğrencisi olan Gustave Brion'un yanında öğrenim gördü ve Alfred Stevens tarafından Manet'ye takdim edilerek, onun öğrenciliğine kabul olundu. Manet'nin bir kadını öğrencileri arasına kabul etmesi, alışılmadık bir şeydi . Eva Gonzalés "1870 Salon"da sergilediği iki resimle (L'Enfant de Troupe ve Kız Kardeşi Jeanne'nın Portresi) dikkatleri üzerine topladı. Aynı sergide kendisinin, Manet tarafından yapılmış bir portresi de sergilenmekteydi. 1870 savaşı sırasında sanatçı, Dieppe'de yaşadı; burada çalışmalarını pastel üzerine yoğunlaştırdı ve en iyi yapıtlarını bu ortamda verdi. 1874'te "Yuvadaki Kuş Yavruları" veya "Gülü Sabah"la başarı kazandı; bu yapıtı daha sonra 1855'te devlet tarafından satın alındı. Ressam Henry Guérard'la evlendiği yıl olan 1879'da, "Salon" tarafından 1873'te geri çevrilmiş olan resmi, Théâtre des Italiens'deki Loca sonunda kabul edildi. Birçok empresyonistin tersine Eva Gonzalés, loş, oldukça karanlık renkler kullanma eğilimindeydi ve yaşamının sonuna kadar, öğretmeni Manet'nin tarzını izledi. Gri ve nötr renklerin ağır bastığı resimlerinde, biçimlerine kesin hatlar vermeyi yeğledi. Bununla birlikte çoğu zaman, Empresyonistlerle aynı konuları -manzara resimleri ve birçoğu kız kardeşinin olmak üzere portreler- işledi. Bu açıdan, Renoir ve Sisley'in etkisinde kalmış olan Berthe Morisot'dan ayrılmaktadır. "Salon"da açtığı son sergisinde (1833), en iyi pastellerinden birisi olan "Şapkacı"yı sergiledi. Aynı yılın 19 nisanında bir çocuk doğurduktan sonra, sağlığı birdaha düzemedi ve on beş gün sonra, atardamar tıkanması nedeniyle yaşamını yitirdi. Kısa süre önce Manet'nin ölmesi, onu çok sarsmıştı. 1885 yılında kocası ve babası, Place Saint-Georges'taki Vie Moderne'de son derece başarılı bir retrospektif sergisini açtılar.(61)

SUZANNE VALADON

1867 1938

Suzanne Valadon'u kimse küçük burjuva olduğu için suçlayamaz çünkü hayatının her döneminde bir devrimciden çok bir anarşist olmayı başaran bir sanatçıdır. Degas ve Toulouse Lautrec Valadon daki potansiyeli ilk algılayan sanatçılar olmuştur. Degas, Valadon'un dosyasındaki işlere bakarak ona dönüp "aramıza hoş geldin sen de bizden birisin" demiştir diye rivayet edilir.

Post Empresyonizm döneminde hiç ders almamasına karşın şaşkıncu bir biçimde kendisini yetiştirmesini bilmiştir Valadon. Erken dönemi olarak nitelendirmek gerekirse Valadon'un "Balık Ağları" isimli eserinde çıplak erkek figürleri görürüz. Gerçekten de o dönem de buna cesaret edecek kadın sayısı pek azdı. Ancak bu tabloda birbirine zincirleme bir hareketle bağlanan üç erkeği de kocası canlandırmıştır.

Terkedilmiş bebek isimli eserinde hayatta sıkça karşılaşılan bir enstantane ile karşı karşıyayızdır. Anne bu tablodaki kız çocuğuna gelişmenin kendi vücudunda meydana getirdiği değişimleri açıklamaya çalışmaktadır. Bebeğini yere atan kız çocuğu annesinin anlattığı gelişmeleri anlayabilmek için aynayı aramaktadır. Artık bebek yerdedir ve sıra aynaya gelmiştir.

Hayata bu kadar geçek ve yalın bakabilen Valadon kendi portresini de "nü" olarak çalışıp bir başka devrime de öncülük etmedi dersek olayı tamamen açıklamadan geçmiş sayılırız. Valadon'un sanata bu kadar özgür yaklaşımı kendisinden sonra gelen pek çok kadın sanatçı tarafından "aydınlatılmış bir yol" olarak algılandı ve açtığı özgür ve rahatlatıcı akımın yolunda peşinden pek çok kadın sanatçı aktı.(62)(Resim.7)

1.5. 1890-1920 Yılları Arası

Yüzyılın dönümünde hayatında macera ve etkileşim isteyen pek çok sanatçı Paris'e gelmişti. Bu durum Paris'i sanatçıların "Mekke" si durumuna getirirken aynı zamanda oluşan kozmopolit havadan dolayı değişik etkileşimler ve akımlar ortaya çıkmıştır.

Bu etkileşimi günlüğünde en iyi aktaranlardan bir tanesi İngiliz Nina Hammet'tir. Nina kendini başka hiçbir yerde bu kadar özgür hissetmediğini şöyle özetlemiştir:

"Chiswick de büyükannemle yaşıyordum. Bir kaç yıl abuk subuk işlerle uğraştıktan sonra herşeyi bir kenara ittim. Kendimi geliştirmeye karar vermişim. Kuzenlerim ve büyükannem ne kadar karşı çıksa da bunu yapmalıydım . Daha onlar gibi belim bükülmemişti çünkü."

Beatrice Gienavy ise bir keresinde şöyle demiştir: "Babam genç yaşında Paris'e gitmeye kalkan bir kızın ölümden beter bir karar vermiş olduğunu söylerdi hep. Hemen hergün beni bu kararımdan vazgeçirmek için çabaladığını anımsıyorum. Bana peki Paris'e gidersen büyükannene ve annene kim yardım edecek gibisinden duygu sömürülerinde bulunup duruyordu. Bu noktada John Hughes ve George Moore'un söylediği lafları dinlemeyi tercih ettiğimi belirtmeliyim"

O dönemde hemen bütün kadın sanatçılar bir parça dik başlılık yaparak Paris'e geldiler. Bu deneyim ülkelerinden ayrılmayanlar ile aralarında kapatılması güç bir tecrübe uçurumu açmıştı.(63)

GWEN JOHN

1876-1939

Valadon gibi Gwen John da düzenli sergilerine karşın son zamanlara kadar "tanınmamış"

bir sanatçı olarak sunuldu ve peş peşe gelen eleştirmen ve galeri yöneticisi kuşakları tarafından hep yeniden keşfedildi. Üstelik keşfediş her zaman, yapıtları onunkine benzemeyen kardeşi Augustus John, sevgilisi Auguste Rodin ve hamisi Amerikalı koleksiyoncu John quin'le bağıntılıydı.

Picasso, Braque, Matisse, Rodin ve çağdaşı başka birçok sanatçı tanımakla birlikte, John sanat hareketlerinin kuramsal yönleriyle hemen hemen hiç ilgilenmedi ve bu hareketlerin hiçbirine katılmadı. Galler'de doğup yetişen ve Londra'daki Slade School'da gördüğü eğitim sırasında Whistler'ın etkisi altında kalan John yirmiyedi yaşında Paris'e gitti ve yaşamının sonuna kadar orada kaldı.

Gwen John'un yapıtlar Rodin, Puvis de Chavannes, Vuillard, Bonnard, Modigliani ve Rouault'unkilerle yüzeysel bir benzerlik gösterir ama bunların kuru yüzeyleri , kısıtlı renk jullanımı ve motifli fırça çalışması John'u Fransız modernistlerinden çok Londra'daki Camden Town Grubuna yaklaştırır. Yakından tanıdığı konuları seçmesi Slade'de edindiği deneyimlere dayanır. Tonların baskı altında tutulduğu, formel bir düzenlenişe sahip resimleri güçlü duygusal tepkiler doğurur

Yapıtlarını ilk kez 1900'de Yeni İngiliz Sanat Kulübü'nde sergileyen John, bu sergiden hemen sonra Paris'e geri döndü. İngiltere'de daha uzun süre kalmamasının nedeni, Augustus John'un etkisi altında kalmak istememesiydi. Yaşamını sanatçılara (özellikle İngiliz kadın sanatçılara) modellik yaparak kazanıyordu. 1904 yazında Rodin'e modellik yapmaya başladı. John'un Rodin'le ilişkisi, çabalarında ailesinden ve toplumdan destek görmeyen, yeteneklerini kendilerinden daha deneyimli erkeklerinkine katan ve bundan kendi yapıtları zarar gören kadınların çetin tarihine aittir. Ne var ki onun içinde yaşadığı tarihsel koşullardan ve aynı yıllarda Londra ve Paris'te çalışmalarını sürdüren yüzlerce başka kadın sanatçının yaşamından ayrı düşünenler de sanat tarihçileridir. Başka birçok kadın sanatçı gibi Gwen John da bir istisna olarak "yeniden keşfedilmiş" ve emsalsiz bir sanatçı olarak yeniden sunulmuştur.(64)

Carrington'un günlüklerinde oldukça çekingen, içine kapanık ve utangaç olarak tasvir edilen bu sanatçı kendini çizdiği resimlerde de empatik bir tarz sergiler. Her ne kadar havalı ve pek şaaşalı görünen ağabeyinin aksine çizdiği bu mizacın üstesinden hiç de gelememiş gibi görünür. Oldukça koyu bir katolik olan Gwen John Augustus John'un utangaç kızkardeşi olarak kendini ağabeyine bile açmamış ketum karakteriyle tanınır ve tanımlanır.

Gwen John " benim dinim ve sanatım bütün hayatım" sözüyle de karakterini bir parça öne çıkarır. Ancak bütün bunların yanında sanatının kendisine kattığı degerin de farkındadır. (65)(Resim.8)

ROMAINE BROOKS

1874-1970

"Yeni Formlar ve Yabancı" Virginia Woolf bunları söylerken pekçok kadın sanatçı kendini ispat ve tarzını betimleyebilme çabasına düşmüştü bile.

Pekçok kadın gibi Brooks'da zayıf yanlarının onu güçlü kılabilmesi için çalıştı. Brooks bu çabasını " Biz olabileceğimiz bir şey oluruz ancak olmamız gereken bir şey değil " diyerek de açıklıyor aslında.

Brooks' un portrelerinde sessiz renkler ve uzayda asılıymış gibi duran figürler dikkati çeker. Bu aslında kendi kişiliğinin tuvale sembolik bir yansımasıdır.(66)

FLORINE STETTHER

1871-1944

1871 yılında New York Rochester'da doğan Florine Stettheimer, zengin bir ailenin beş çocuğunun en küçüğüydü. 1892'den 1895'e kadar New York 'taki Sanat Öğrencileri

Birliği'nde eğitim gördü, sonra kız kardeşlerinden ikisiyle birlikte Avrupa'yı dolaştı, Almanya'da resim dersleri aldı ve müzeleri gezdi. 1914'te I. Dünya Savaşının başlaması üzerine New York'a dönen Stettheimer kardeşlerin aile evi çok geçmeden öncü dansçı , müzisyen, ressam, yazar ve sanat tüccarlarının merkezi durumuna geldi. Florine Stettheimer'in bu dönemdeki çalışmaları kişisel bir sembolizmle, eğlendirici anekdotlarla ve toplumsal hicivle dolu parlak, kaligrafik taslaklardan oluşuyordu. Aldığı ciddi akademik eğitimden kaynaklanan benzersiz bir tarzı vardı . Tabloları hemen hemen bütünüyle içinde yaşadığı toplumsal çevre üzerinde yoğunlaşmıştı. Başka bir çok yapıtında olduğu gibi, 1917 tarihli "Atölye Partisi"nde de bu çevrenin insanları görülmekteydi: Maurice Sterne, Gaston ve Isabelle Lachase, Albert Gleizes, Leo Stein ve kız kardeşleri.(67)

Stettheimer, sanatla uğraşmakla iyi yaşamak arasında hemen hemen hiç bir ayrım gözetmeyen, bilinçle seçilmiş bir yaşam tarzının parçası olarak resim yapmaktaydı. Aile serveti sayesinde, sergi açmak ve resim satmak zorunda değildi. Yapıtlarını sergilemek isteyen galerilerin yeniden düzenlenip kendi evine benzetilmesini şart koşarak, kendisini profesyonel sanat dünyasından daha da yalıtı. Stettheimer'in abartılmış "kadınsılığı"; kendisini kadın ve sanatçı rolüyle tanıtmalarının bir yolu. (68)

Florine, Brooks gibi ünlü arkadaşlarının portreleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Ancak yine de annesi ve oldukça elit kızkardeşi portre çalışmalarının ikonları olarak görünürler. Kızkardeşi ve Stettheimer arasında ilginç bir bağ vardır. Sanki Florine'in kaybettiği bazı olgular kızkardeşi tarafından tamamlanmaktadır.

John, Brooks ve Stettheimer "bilinçlenenmiş American Primitif" kültürünün mihenk taşları olarak görülürler. Akademik tarzı ne destekleyen ne de destek alan ekolleri ile belki de bu sıfatı tamı tamına hak etmiş sayılırlar. Aslında bu kadınları tek bir cümleyle özetleyebilen Stettheimer in kız kardeşinin bir sözüdür. " Evet belki hepimiz bakireyiz ama hayat ne demek biliriz "(69)

AVANT-GARDE

Brooks, John ve Stettheimer eksantirik yönleri açısından birbirleri ile bağılı gibidirler. Kimlik arayışları, kendilerini ifade biçimi ve yaşam felsefeleri onları bir çanakta toparlamaya yeter de artar bile. İşte bu kavrama ya da çanağa dahil edebileceğimiz bu karakterlere öncü diyebiliriz artık.(70)

Bu kategoride işlememiz gereken en önemli isim Carrington olacaktır elbette.

CARRINGTON

1893-1932

Oldukça yetenekli ve gelecek vaad eden bir sanat öğrencisi olan Dora isimli bu kız bütün orta sınıf özelliklerini bir kenara atarak kendini küçük bir evde üç korkunç canavarla yapayanlız buldu. Tembellik, yalnızlık ve şehvet.

Hayatına giren ve gerçekten onun için hem sanatında hem de yaşam felsefesinde bir dönüm noktası teşkil eden Lytton Strachey için yaptığı resimler ve Lytton'un kendisine ait portreleri Carrington'un hem Lytton'a hem de sanatına en değer verdiği dönemin ürünleri olarak algılanırlar.

Ancak oldukça sıkılgan hatta kırılğan yapısından olsa gerek etrafında oluşan sosyal çevrenin yükünü ve hareketliliğini hiçbir zaman kaldıramayan Carrington, resim yapmaktan soğudu. Aslında duygusal olarak gizliden gizliye bağlandığı Lytton etrafında olmadığı zaman sanatına pek de önem verdiği söylenemezdi. Belki de karakter olarak hiç bir şeye önem vermediği için sanatının da üzerine pek düşmedi.(71)

MARIE LAURENCİN

1885-1956

Hafif melankolik kibar kadınları canlandırdığı zarif suluboya resimleriyle tanınan Fransız ressam ve özgünbaskı sanatçısı.

Humbart Akademisinde öğrenciyken George Braque'la arkadaş oldu. Montmartre'daki kübistlerin arasında yetişmesine karşın, bu akımın ilkelerini benimsemedi. Konularına yaklaşımının, renkçiliğinin ve tekniğinin kadınsı havasından ötürü "La Fauvette" (çalı bülbülü) takma adıyla anıldı.

Şair Guillaume Apollinaire'in yakın arkadaşlarının çeşitli portrelerini yaptı. Yapıtlarını ilk satınalanlar arasında Gertrude Stein da vardı. "Topluluk" (1910) adlı resminde Apollinaire'le kendisini, Gertrude Stein, Pablo Picasso ve başka arkadaşları arasında betimlemişti. Laurencin Rus Balesi (1924) ve Comédie Française (1928) için sahne tasarımları yaptı.(72)

Ozan Guillaume Apollinaire, Marie Laurencin'in çalışmalarını destekledi ve onu Kübist ressamlarla tanıştırdı; Florine Stettheimer'in !. Dünya Savaşından önce ve sonra New York'taki öncü çevreyle kurduğu toplumsal ilişkiler, onlarla arasındaki sanatsal bağlantılardan daha önemli görüldü. Bu sanatçılar yapıtlarında dekoratif ve düşsel olana yer verdiler. Çevrelerinde seslerinin duyulmasını sağlayan bir kadınsılık miti yarattılar, ama bu da erkek meslektaşları kadar ciddiye alınmalarının garantisi oldu.

Lycée Lamartine'de ve Kübist ressam Georges Braque'la tanıştığı Academie Humbert'te eğitim gören Laurencin Apollinaire ile uzun ve fitınalı bir aşk yaşadı. Bu onu Picasso'nun Montmartre'daki eski bir çamaşırhaneden bozma stüdyosunda toplanan sanatçıların arasına katılmaya götürdü. 1908'de yaptığı "Sanatçılar Gurubu" adlı tabloda Apollinaire, Picasso, kendisi ve Picasso'nun arkadaşı Fernande Olivier yer alıyordu, ama Olivier ile kendisinin orada bulunuşu sanattan çok dostluğu çağırıyordu.

Apollinaire 1913'te yayınladığı *Les Peintres Cubistes: Méditations Esthétiques* başlıklı incelemesinde Laurencin'i "bilimsel kübist" olarak niteledi, oysa Laurencin'in çalışmalarının Kübizmin kavramsal ve biçimsel araştırmalarıyla hiçbir ilgisi yoktu. Onun "kadınsılığı", yaptıklarının sanatsal ölçütü haline gelmişti. Apollinaire Laurencin'in "kadınsı sanatı önemli bir konuma" getirdiğini iddia ediyordu ama aslında Laurencin modernizmin ana akımına Apollinaire'in esin perisi olarak katılmıştı ve gerçeküstücülere yaratıcı çiftin yeni bir imgesini sağlayan da bu durumdu. Henri Rousseau, Apollinaire ve Laurencin'i konu alan "Ozanı Esinleyen Müz" tablosunda(1909) Laurencin'i bir doğa tanrıçası gibi gösterdi. Apollinaire ona "küçük bir güneş-benim kadın halim" diyerek, erkek arkadaşlarını ileri götüren yaratıcılık mayasından Laurencin'i bütünüyle kurtardı. "Erkeksi kusurları olsa da", diye yazıyordu, "o akla gelebilecek bütün kadınsı niteliklere sahip. Kadın sanatçıların çoğunun en büyük hatası, erkekleri geçmeye çalışmaları ve bu yüzden de beğenilerini ve çekiciliklerini yitirmeleridir. Oysa Laurencin çok başka. Kadınlarla erkekleri ayıran derin farkların -özel, ideal farkların- bilincinde. Kişiliği canlı ve neşeli. Saflık onu oluşturan öğenin ta kendisi.(73)

GABRIELLE MÜNTER

1877-1962

Wassili Kandinsky ile olan münasebeti dolayısıyla Münter bir derece önem kazanıyor özel olarak. Münter Kandinsky'e taparcasına hayrandı çünkü. Ancak Kandinsky'nin Münter'e yaklaşımının pek de paralel doğrultuda olmadığını söylemek durumundayız. Öğrencilik döneminde Kandinsky'nin "sen gördüğüm en başarısız öğrencisin, kimse sana birşey öğretemez" şeklinde çıktığı bu kadın, her nasıl olduysa sanat ilhamını yine de bu adamdan almıştır.

Kandinsky ve Münter bir süre birlikte yaşadılar. Münter bütün teknik ve ilhamını Kandinsky'den aldığını iddia etse bile tarzı Alexei Jawlensky'ye daha yakın durur. Kandinsky ve Münter beraber yaşadıkları sırada bir Rus katoligi olan Kandinsky zaten

evliydi. Ve katolik kurallarına göre boşanması da mümkün değildi. Bu yüzden de Münter in hayatı zindan olmuştur ama yine de Kandinsky onun hayatının erkeği olarak kalır.(74)

PAULA MODERSOHN-BECKER (1876-1907)

1876'da Dresten'de doğan Modersohn Becker, hali vakti yerinde bir orta sınıf ailesinin çocuğuydu. Sanata ciddi bir profesyonel tutkuyla bağlanma belirtileri gösterinceye kadar, çalışmalarında ailesinden destek gördü. 1897'de Kuzey Almanya'daki Worpswede sanatçı topluluğunu ilk kez ziyaret etti ve orada Fritz Makensen ile çalışmaya başladı. Julius Langbehn'nin egzantrik kitabı "Öğretmen Olarak Rembrant"tan (1890), Nietzsche, Zola, Rembrandt ve Dürer'in yapıtlarından etkilenen Worpswede ressamları doğaya, köy yaşamının ilkel basitliğine ve gençliğin saflığına yönelmişlerdi. Langbehn'in kitabı, kırsal değerleri yücelten, sanayileşmeye karşı ütopyacı bir tepkiyi dile getiren "halkçı" hareketin el kitabı haline geldi. 1898'de derslerini tamamladıktan sonra da Worpswede'de yaşamaya devam eden ve ressam Otto Modersohn'la evlenen Modersohn-Becker, gurubun akademik eğitimi küçümseme tutumuna katılmıyordu.. Olgun tarzının işareti olan yassılaştırılmış ve basitleştirilmiş biçimlerini Fransız sanatçılardan, özellikle de 1899-1906 arasında dört kez gittiği Paris'te yapıtlarını gördüğü Cézanne ve Gauguin'den türetmişti. Modersohn-Becker 1907'de , henüz 31 yaşındayken öldü.

Moderson-Becker'in modellerini doğanın kişisellesmesi olarak görmesi, Worpswede sanatçılarının "toprak ana"yı işlemeleri bağlamında geliştirilmiş bir tutumdur. Ama bu onun yapıtlarında, 1899'daki ilk Paris gezisine kadar, önemli bir tema olarak yer almadı. Fritz Makensen'in Worpswede'de yaptığı ilk tablolarından biri, gerçek boyutlardaki "Mağribilerin Meryemi"ydi (1892); Moderson-Becker ise 1898'de çocuğunu emziren bir köylü kadınla ilgili izlenimlerini günlüğünde şöyle anlatıyordu: "Meryem hanım,

şehvetli bir sarışın...Bukez oğlunu emziriyordu. Onu bir anne olarak çizmeliydim. Onun tek gerçek amacı bu." Linda Nochlin, Modersohn-Becker"i analık imgesine yönelten kaynaklardan birinin de J. J. Backhofen'in Mutterrecht'i (1861) olduğunu söyler. Figürlerini çiçek ve yaprak desenleriyle çevreleyen Modersohn Becker, İdealleştirilmiş bir analığın anıtsal imgelerini üretmek üzere, uzlaşım sal perspektif kurallarını ve anektodal ayrıntıları gözardı eder.

Modersohn-Becker, 1899'da Worpswede gurubunun Bremen Kunsthalle'deki ikinci sergisine katıldı. Kunsthalle müdürünün onu bundan vazgeçirme çabaları sonuçsuz kalmıştı. Worpswede'de olumsuz eleştiriler kadın sanatçıların yapıtları üzerinde yoğunlaşınca, Modersohn-Becker hemen Paris'e gitti. Burada Academie Colarossi'ye girdi ve galerileri dolaşır Puvis de Chavannes, Barbizon ressamaları, Courbet ve Monet'nin yapıtlarını gördü. Giderek Worpswede sanatçılarının kaba doğalcılığını red etti ve yapıtları Rodin, Japon sanatı, Daumier, Millet ve başka Fransız sanatçılarının etkilerini yansıtmaya başladı.

Onun çıplak otoportreleri bir kadın sanatçının bu türde yaptığı ilk yağlıboya tablolar olabilir, ama bunlar garip bir şekilde karşıt duygular içerir. Gauguin'in romantik nostaljisini red eden Modersohn-Becker, biçimin basitleştirilmesini sanat tarihinde kadın bedenine normal olarak atfedilen duygusallığı körleştirecek ölçülere vardır. Bu çıplak otoportrelerin durağanlığı, anıtsallığı ve çakıllı yüzeyleri imgeyi evrenselleştirir, ama kadın bedeninin ve kadınla sanatçı arasındaki açıkça ifade edilmiş karsıtlığın yakından incelenmesi kadınlık ve yaratıcılık konularını yeni biçimler içinde kaynaştırır.

Modersohn-Becker'in doğum yaptıktan kısa bir süre sonra ölmesi, idealleştirilmiş analıkla doğumun biyolojik gerçekleri arasındaki uçurumu ironik bir şekilde sergiler.(75)

Paula Modersohn-Becker, resme siirsel doğalcılıkla başladı ama, Fransa'daki deneyimlerinin sonucunda bunun ötesinde hızlı bir gelişim gösterdi. Cézanne'dan

öğrendiği biçimin yalınlaştırılmasını, sınırlandırılmış bir aydınlığın içinde eriterek resmine kattı. Böyle yapmakla, duygularını açıklayabilmek için rengin dışavurumcu gizilgücünü kullanarak, Alman Ekspresyonist'lerin sonraları tutacakları yolu belirledi. (76) (Resim.9)

SONIA DELAUNAY

1885-1979

Sanat dünyasında yukarıdaki garip ve yıpratıcı ilişkinin dışında birbirine destek olan ve birbirini taşıyan ilişkiler de olduğunu söylemek hiç de yanlış olmaz aslında. Sonia ve Robert Delaunay işte bu sözünü ettiğimiz sanatçı çift kategorisine giriyor. İkisi de bir arada Orfizm inanç ve adetlerine göre çalışıp çabaladılar. Çalışmaları renk ve uyum teorileri biçiminde algılanabilir.

Sonia her zaman kocasının çalışmalarını da etkileyen ve ona yön veren ama bu konuda öne çıkmayan bir yardımcı olarak da tanımlanır. Sonia'nın 20'inci yüzyıl sanatına getirdiği soluk gerçekten de pek öyle yabana atılabir şey değildir. Soyut sanatı neredeyse gündelik yaşamın içine yedirebilmek gibi başarıyı gerçekleştiren önemli bir sanat atılımcısı olarak görebiliriz onu. Sonia resme getirdiği yeni soluğu aslında bebeğine yorgan işlerken geliştirmiştir.

Sonia Delunay'ın çalışmaları gündelik yaşamda desen ve çizginin pek çok farklı açıdan bir araya gelebileceğinin bir kanıtı olarak kaldı. (77)

NATALIA GONCHAROVA

(1881-1962)

Zengin bir mimarın kızı olan Natalia Goncharova, Moskova'da okudu. 1896'dan sonra Akademi'ye gidip bir yontucunun atölyesine girene değin, tarih, hayvanbilim, bitkibilim

ve tıp öğrendi. Kendi kendini yetiştirilmiş bir sanatçıydı. 1900'de Akademi'de Michael Larinov ile tanıştı, 1902'de Akademi'yi bıraktı. Bundan sonra ikisinin sanatı birbirine koştur yollarda gelişti. 1903-1906'da Goncharova, Empresyonist ve divisionist resimler de yaptı, bunları 1906'da Paris'de "Rus Sanatı" sergisinde gösterdi. 1911'e değin, Larinov'un yanında ilkelcilik (primitivism) doğrultusunda ürünler verdi ve hem Münih'de Der Blaue Reiter Sergisine, hem de Berlin'de ilk Alman Sonbahar Salonuna katıldı. 1913'te Kübik Ekspresyonizm Rusya'ya özgü biçimi olan Rayonizmi soyut sanat alanına soktu. Aynı yıl, tiyatrodaki çalışmaya başladı ve Diaghilev ile tanıştı. 1929'a değin onun giysi ve dekorlarının tasarımcılığını yaptı. 1914'te Moskova'da iki yüz kırk dokuz yapıttan oluşan bir retrospektif sergi düzenledikten sonra, Larinov ile birlikte Paris'e taşındı.(78)

KÄTHE KOLLWITZ

(1867-1945)

Alman oymabaskı sanatçısı ve heykeltarihi. Toplumsal adaletsizliğe uğrayanların, savaşın ve insanlık dışı davranışların kurbanı olanların etkili bir savunucusu olmuştur. Hıristiyan sosyalist görüşte liberal bir orta sınıf ailesinin kızıydı. Berlin'de (1884-1885) ve Münih'te resim öğrenimi gördü. Almanya'da gravürün canlandırılmasında önemli rol oynayan Max Klinger'in etkisiyle 1890'dan sonra grafik sanatlara ağırlık verdi. 1891'de hekim Karl Kollwitz'le evlendi. Berlin'in işçi mahallesinde kocasının açtığı klinikte yoksulların zor yaşam koşullarını yakından tanıdı. "Dokumacıların İsyanı" (y. 1894-1898) ve "Köylü Savaşı" (1903-1908) adlı gravür dizilerinde bütün duyarlılığını ortaya koydu. Bu yıllardaki yaratıcılığı ve kişisel mutluluğu heykeltarihe yöneldiği 1910'dan sonra yerini bunaltılı bir döneme bıraktı. I. Dünya Savaşı'nın başlarında küçük oğlunu savaşta kaybetti. Bu Tarihten Sonra sürekli çocuklarını koruyan ya da elinde ölü çocuğunu taşıyan anne temasını işledi. Yıllarca kocası ve kendisini yaşlı anne baba olarak canlandırdığı bir granit heykel üzerinde çalıştı. 1932'de bu heykel, savaşta ölen bütün gençlerin anısına Flandre'da bir mezarlığa dikildi.

Käthe Kollwitz, 1917 Rus Devrimi'ni ve Almanya'da 1918 devrimci Spartakist

ayaklanmasını umutla karşıladı. Karl Liebknecht ve Rosa Luxemburg'un katledilmelerinden derinden etkilendi ve bir çiziminde Liebknecht'in ölüsünü betimledi. "Kalanlardan Ölenlere, 15 Ocak 1919'un Anısına" adlı ünlü ağaç baskısını da bu olayların etkisiyle yaptı.

Weimar Cumhuriyeti döneminde Prusya Sanat Akademisi'ne seçilen ilk kadın olan Kolwitz 1918'den 1933'e değin akademinin Grafik Sanatlar Ana Atölyesi'ni yönetti. Bütün ününe ve akademik konumuna karşın toplumsal açıdan etkili, kolay anlaşılır yapıtlar vermeyi sürdürdü. Yaşamının geri kalan yıllarında sanatsal ve kişisel gücünü tümüyle açlık, sıkıntı, savaş ve faşizme karşı mücadeleye adadı.

Nazilerin iktidara gelmesinden sonra, yoz olarak nitelenen yapıtları 1934 ve 1936'da sergilerden kaldırıldı. 1940'ta kocası öldü. Artık yaşlanmış olan Kollwitz, 1942'de de torununu savaşta kaybetti. 1943'te evinin ve atölyesinin bombalanması sonucunda yapıtlarının büyük bir bölümü yok oldu. Kollwitz 2. Dünya Savaşı'nın bitmesine birkaç hafta kala öldü.(79)(Resim.10)

SON DÖNEM KADIN RESSAMLAR

GEORGIA O'KEFFE

1887-1986

Kendisinden yardım ve tavsiye isteyen herkese "Ben şanslıydım" diyen ve "Gidin eve bolca çalışın" diyen O'Keffe " başka da hiç bir tavsiye de ya da öneride inanın bulunamam" diyerek de tavsiyesini noktılıyor.

Aslında O'Keffe nin resmi kendince o resme başlayana kadar pek de denenmiş bir tarz değildir. O'Keffe o resme başlayana kadar herkesin hep aynı şeyleri yapıp durduğunu söylüyor.

O'Keffe tarzı için "kafasına göre soyut" tamlamasını kullanmak hiç de yanlış olmaz.

O'Keffe resimlerde hiç bir zaman insan figürü göremeyiz. Genellikle ölü yapraklar, hayvan kafatasları, kaya parçaları ya da çiçekler olarak iç dünyası tuvale yansır. Bu tarzıyla "çiçek" gibi yumuşak bir nesneyi kemik gibi nesneyle bir araya getirerek bütünsel olarak bir uyum yaratmıştır.

Texas'da bulunmasından dolayı olsa gerek çöl çiçekleri hayvan kafatasları ve kaya parçaları ressamı gibi bir sıfatı kazanan O'Keffe aslında bu durumu Texas'ın doğasına bağlıyor içten içe. O'na göre Texas kocaman huzurlu bir hiçlik mekanı ve bu hiçlik bir sürü hiç ile sımsıkı ağzına kadar dolu.

O'Keffe'nin kemik ve hayvan kafatası tutkusu obsessif olarak ölümü çağrıştırdığı söylene de kendi fikrine göre bu kemikler etraftan dolaşan pek çok canlıdan daha da canlı durmaktadır.(80)

1.6. BUGÜNÜN ATEŞLİ ZEMİNİ

Hemen hepsini bilemesek de 20'inci yüzyılda kadın sanatçıların oldukça üretken ve aktif olduğunu söyleyebiliriz. Tabii ki burada modern sanat okullarının önemini atlamak yanlış olur. Okulların artması kadınlara verilen önemin artması ve sanat galerilerinin kadınlar tarafından yönetilmeye başlanması ve sanat galerisi kavramının oldukça ilerlemesi hatta devrim yaşaması gibi ölgular kadınların sanatlarını daha bir görünür kıldığı gibi kadın sanatçıların da cesaret alarak serbestçe kendini ifade etmeye başladığı bir dönem olur 20'inci yüzyıl.

Sürrealizm, Soyut Ekspresyonizm, Minimalizm, Fotorealizm, ve son olarak Feminist Sanat işte bu yukarıda saydığımız sebepler sonucu tomurcuklanarak bu yüzyılda gelişmeye ve serpilmeye başlamıştır.(81)

SÜRREALİSTLER

Genellikle erkek egemen bir sanat akımı olarak bilinmesine rağmen aslında Leonor Fini, Leonora Carrington, Meret Oppenheim, Toyen, Remedios Varo, Elena Garro, Joyce Mansour, Jane Gaverol, Dorethea Tanning gibi isimler Gloria Orenstain'ın "Sürrealizmin Kadınları" adlı yazısında isimleri geçen önemli sanatçılardır.

Remedios Varo'nun eserleri gerçekten olağan üstü görsellikte ve oldukça da ilgi çeken çalışmalar olarak belirlenir. Varo'nun arkadaşı da olan Leonora Carrington'u ve felsefesini yukarıda zaten kısaca incelemiştik.(82)

LONOR FİNİ

1918-1986

1835'te otomatizm çizgilerini uyguladı. Savaş sırasında Monte Karlo'da kaldı ve sınır dışına gitmiş ya da dağılmış durumdaki Sürrealistlerden çok Cocteu ile yakınlığı oldu. Resimleri Pre-Rafaelitlerle Ekspresyonistler arasında kararsız kalan bir tür onirizm'den güç alıyordu. Hayallerini sfenksler ya da bir hayvanla bir meleğin gizemli, belirsiz birleşimini sağlayan büyücü kadınlar dolduruyordu. Cadılar dizisi, sanatçının teknik becerisini belirten resimlerle doludur. Fizik güzellik karşısındaki duyarlılığı, bazı arkadaşlarının, bu arada Mandiargues (1935) ve Genet (1948)'nin olağanüstü portrelerini yapabilmesine olanak vermiştir. Tiyatro ve bale için de çok sayıda dekor hazırlamıştır.(83)

Leonor Fini hemen hemen her yerde bulunmuş ve herkesce bilinen bir sanatçı olarak karşımıza çıkıyor. kendisine tamamen özgü ve ortodox olmayan tarzı ile kadın sürrealizminin önde gelen sanatçılarından.

MERET OPPENHEİM

1913

Sürrealist nesne yaratıcılığının önsıralarında yer alan bir ressam ve heykeltıraştır. 1931'de Paris'e gitmiş ve o sıralar sürrealist döneminde olan Giacometti ile tanışmıştır. "Kürkle Kaplı Fincan ve Tabağı" adlı yapıtı Fantastik Sanat'tan beri birçok sergide gösterilmiştir. Dada , Sembolizm sergisi, New York, 1936. "Benim Yöneticim", "Miss Gardenia" ve "Sincap" gibi yapıtları hayal gücüyle çalışmalarını sürdürdüğünün kanıtlarıdır.1929'da Paris-Cordier'de açılan uluslararası EROS sergisinde düzenlediği "Canibal Feast" bunun bir diğer kanıtıdır.(84)

MARİE CERNUNOVA TOYEN

1902

1921'den sonra Prag avant-garde çevrelerine girdi. Çalışmalarına daima rastlayacağımız *angs ve gizemi* soyut bir tarzda resmetmekle işe başladı. 1922'de Kübizm, Ekspresyonizm ve Abstraksiyon gibi akımların etkisi altında kalan De Stil gurubunun eylemlerine birlikte katıldığı Styrsky ile tanışmıştı. "Dansçılar ve Magi "adlı yapıtları gibi popüler tarzda yaptığı ilk resimlerinden sonra otomatizm'le ilgili bazı deneylere girişti." Boğulmuş Gemi" (1937) ve "Bataklık" (1948) adlı resimlerinde Soyut Ekspresyonizm'in izlerini taşıyan bir kendiliğindenlik gözlenir. Düş imgelemi resimlerinde giderek daha fazla yer almaya başladı. "Kuzey" (1931) ve "Kırmızı Hayalet" adlı yapıtlarını buna örnek verebiliriz.

Breton ve Eluard, 1934'te Prag'a geldiklerinde Sürrealizm de bu kente resmen girmiş oldu. Ertesi yıl Toyen, Styrsky ile birlikte Paris'e gitti. Bu andan sonra Sürrealizme bağlılığı ve Breton'la arkadaşlığı hiç sona ermedi. Toyen'in 1938'de Prag'da açtığı önemli bir sergi, sanatçının 1947'lere kadar bağlı kaldığı ve Magritte'inkinden daha az entellektüel olan bir çeşit melankolik şiir niteliğindedir. 1945 yılında Prag'da Toyen, Alman istilasının karanlık yıllarında gizli olarak yaptığı yapıtları sergiledi. Paris'te Denise Rene Galerisindeki sergisi (1947) Fransa'ya kesin olarak yerleşmesinden hemen

önceye rastlamaktadır. Böylece Toyen, 1948'den sonra Çekoslovak avat-garde çevresine mensup entellektüellerle sanatçıların kara-yazgısından kurtulmuş oluyordu, Paris gurubunun eylemlerine katıldı.

Uzun yıllar boyunca pek birşey sergilemediği için Toyen'in başlangıçtaki çevresi dışında fazlaca tanındığı söylenemez. Ancak yapıtları bir kez görüldüklerinde, akılda yer ederler.(85)

DOROTHEA TANNING

1910

Henüz okuldayken Beardsley'i resimleyen Tanning önce Chicago'ya, daha sonra da model olarak çalıştığı New York'a gitti. Bukente 1936 yılında açılan Fantastik Sanat, Dada, Sürrealizm sergisi sırasında Sürrealizmi tanıdı ve bu akıma bağlanan bir ressam olarak çalışmaya koyuldu. Dikkatli bir çabayla genç kızların vucutları üzerinde yoğunlaşan düşlerini çizmeye başladı: "Doğum Günü" (1942), "Arkadaşın Odası" (1946) gibi .1942'de Tanıştığı Max Ernst'le 1946 yılında evlenerek Sedona (Arizona)da münzevi bir yaşam sürmeyi denedi. 1955'te Fransa'da Val de Loire'daki Huesmes'e, daha sonra da Provence'a taşındılar. Resimleri giderek daha içneli anlamları olan bir nitelik kazandı. Figüratif bir çalışma bazen çok daha incelikle yapılmışken, nörotik sefahat yüzünden değersiz bir yapıt ortaya çıkmaktaydı. Tanning Balanchine için bazı dekorlar hazırladı ve André Pieyre de Mandiargues'in "Le Marée"(1962)'sini resimledi.(85)

FRIDA KAHLO

1907

Mexico City'nin banliyölerinden Coyoacan'da doğdu.Meksika'nın en iyi eğitim kurumlarından biri olan Escuela Nacional Preparatoria'da biyoloji, zooloji, ve anatomi gibi doğal bilimler üzerinde yoğunlaşp doktor olmayı amaçlıyordu. Bu okulda Cachucas adıyla bilinen ve aralarında Meksika solunun pek çok liderinin çıktığı bir guruba dahil

oldu. İlk resim çalışmalarına da bu sıralarda başladı. Çalışmalarının arkadaşları tarafından büyük beğeni toplayıp desteklenmesine karşın, Kahlo'nun aklından bir sanat kariyeri geçmiyordu..Ancak 1925 tarihinde geçirdiği bir trafik kazası, geleceğe yönelik fikirlerini tamamen değiştirdi.Frida Kahlo çektiği acılardan ve hareketsiz kalma sıkıntısından kurtulmak için tekrar resim yapmaya başladı. Otoportreleri bu dönemde ortaya çıktı.(87)(Resim.11)

Frida Kahlo sürrealizmin gerçek gurusu olarak tanımlanır. Çünkü sürealizmin başpiskoposu olarak da bilinen Andre Breton'u tanıyordu. Ancak bu gerçekten önemli mi bunu da düşünmek gerekiyor. Çünkü Fridanın izlediği yol dışarıdan herhangi bir etki olmadan da sanatının doruğuna varabileceğini başından kanıtlıyordu. Küçük yaşta resim çizmeye başlayan Frida bir kazadan sonra bacağı kesildiği halde tekerlekli iskemlede bile çizmeye devam etti. Belki de Frida Kahlo "Kırık Sutun" isimli eserini yaparken tıpkı o eserinde olduğu gibi bir korse ve o korsenin verdiği acı gibi bir acı çekiyordu. Gözyaşları, kalın kaşlı insanlar, sınırlanmış manzaralar bunlar Frida'nın resme koyduğu imzaları gibiydiler. Ve iç dünyasının tuvale düşen gölgeleriydiler. (88)

FEMİNİST SANAT

Frida Kahlo kendi sanatına kendince yaklaştığı dürüstlikle kendini ispat etmek isteyen kadın sanatçılar için bir kahraman olmuştur.

20 inci yüzyılın en büyük özelliklerinden biri ister erkek ister kadın olsun çeşitli sanatçıların bir form ya da akım takip etmektense gruplar yaratarak belli ideolojik akımları sanatlarıyla destekleyerek takip etmelerinden kaynaklanmaktadır.

Bu durum sanat dünyasının sosyo politik yapıyla bütünleşmeye başladığı bir dönem olarak algılanırsa asla yanlış olmaz. Politik işlerin yaygınlaşması kadın sanatçılar arasında kadın hakları ve eşitlik arayışıyla beraber gerçekten en yüksek seviyesine ulaşır.

Kadın hakları savunucuları belki de yıllar boyunca almadıkları desteği kadın sanatçılarda bulurlar.

Feminist sanat bünyesinde Judy Chicago, Audrey Flack, Mary Beth Edelshon, Mırıam Schapiro, Niki de Saint-Falle, Leonor Fını, Elisabeth Catlett, Betye Saar, Barbara Chase Riboud gibi isimleri barındırmaktadır. Bu isimler aynı zamanda günümüzünde çağdaş sanatçılar ve akımların yaşayan örnekleri olarak gösterilebilirler. Artık sanatçılığı profesyonel olarak özümseyen kadın sanatçılar belki de yüzyıllardır çektikleri varolma sancısının bir dışa vurumu olarak sanatın her dalında varlık gösterebilme ve kendilerini ispat edebilmenin özgürlüğünü yaşamaktadır.

Feminist sanat kadının günlük yaşam tarzının ve felsefesinin bir dışa vurumu gibi görünse de Mary Beth Edelson Kan Sırları adlı eserinde adet görürken yaşadığı hikayeleri anlatır. Aslında hikayelerin sunumu da oldukça atılımcıdır. 4 gün süren menstürasyon ve buna ait 4 ayrı kutu içinde çeşitli hikayeler bir masa üzerinde sergilenir. Burada amaç kadınlığını yaşayan bir varlığın bize güvenmesi ve yaşadıklarını bizle paylaşmasından ibarettir. Ortada anarşik ya da başkaldıran bir tavır yoktur. Sadece belki de mensturasyon döneminde kadının aslında ortadan kaybolmadığına ve birşeyler yaşadığına dair bir imgelemdir bütün bu iş.

Niki de Saint Phalle oldukça iri yarı kocaman ve eğlenceli zenci venus heykelleri yaparken ne ima etmek istiyordu. Bu heykeller kendi kütlelerinin kocamanlığı altında hiçbir zaman ezilmediler. Niki bir keresinde Stockholmda açtığı bir sergide dev bir siyah venus daha yapmış ve ziyaretçiler sergiyi gezebilmek için heykelin vajinasından geçmek durumunda kalmışlardı. Kadın, büyük eğlenceli ve dolambaçlı..

Yirminci yüzyılda sanat sadece tuval ve çamur gibi sanat için klasikleşmiş malzemelerin tamamen dışında nesne ve malzemelerden faydalanmaya başladı. Mesela Betye Saar "Jemima Teyzenin Kurtuluşu" isimli eserinde sadece bebekleri kullanmıştır. Daha evvel

zenci bebekler biriktiren Betye Saar, bu bebekleri tamamen kendisinin yarattığı bebek evlerinde çeşitli isimler altında yerleştirmiştir.

Elizabeth Catlett 'de siyah kadının özgürlüğüne kavuşabilmek için yaptığı mücadeleyi destekleyen heykelcikler yaptı. Kadının şu yada bu şekilde kadın özgürlüğü ya da bu özgürlüğü almak için verdiği mücadele yansıtıldı betimlendi ya da ima edildi.(89)

Carol Duncan, "Bir Erkek Dünyası" adlı eserinde şöyle diyor: Modern sanat tarihi çok açık ve ustaca, erkeklere ayrıcalık tanıyacak biçimde inşa edilmiş bir yapıttır...

Kadınların sanat tarihinden dışlanmasına neden olan sadece önyargılı müze idarecileri (ki bunlar diğer kimselerden daha fazla önyargılı olamaz) değildir. Kadınların, kadın olarak sanat ortamında bir yere sahip olabilmek için böylesine güçlü otoriter bir geleneğe karşı koymaları kolay bir iş değildir... Tüm sanat dünyası, sanat okullarıyla, eleştirmenleriyle, sanatçılarıyla erkek sanatçılar dışında (bir kaç istisna ile) her şeyin varlığını yok sayacak şekilde yapılanmıştır.(90)

BÖLÜM 2. TÜRK RESİM SANATINDA KADIN RESSAMLAR

Kadın sorunu, batıda olduğu gibi Osmanlı toplum düzeninde de kendini 19. yüzyıl'da göstermeye başlamıştır. Özel basın-yayın yoluyla Osmanlı toplumuna da yansımaktan geri kalmamıştır. Osmanlı yaşam tarzı içinde başlangıçta olumsuzlanan kadın sorunu, değişim eşiğindeki sosyo-ekonomik yapının gerektirdiği onayı ister istemez alacaktır ancak bunun için Tanzimat reformlarının gerçekleşmesi gerekiyordu.(91)

Başkent İstanbul'da saray ve devlet yöneticiliği kadar ordu ve aydın kesiminin 1839'da başlattığı Tanzimat dönemiyle gelişen Batılılaşma süreciyle, Avrupa, öncelikle Fransa'daki devrimin basın yoluyla ve uluslararası ilişkiyle, daha sonra amaçlı bağlantılarla, ordu ve eğitim sisteminde gerekli değişiklikler yapmıştır. Bu bağlamda sosyal haklar konusunda duyulan özlem, kadın hakları konusunu da gündeme getirmiştir.(92)

Görülüyor ki, Batı ile yakın ilişkiler içindeki Osmanlı toplumu giderek yeni yaşam tarzına yönelmeye başlamıştır. Kozmopolit toplum yapısının da bu yönelişte rolü büyüktür. Aydın ve iyi eğitim görme olanaklarından yararlanabilen seçkin aile kızları arasında, Batılı özgür kadın gibi davranmak ve yaşamak düşüncesi filizlenmeye başlar. Daha önce sanatsal etkinliklerde adlarına rastladığımız yabancı, azınlık ve soylu kadın sanatçıların, örneğin 1880 ABC Kulübünün sergisinde Prenses Nazlı Hanım (Matmazel Jones) ve İstanbul Salonları'nda yapıtlarını sergileyen Matmazel Gabuzzi, Matmazel Talya Flora gibilerinin, Osmanlı Türk kadınlarında bu özlemi uyarmada etkisi olmuştur.(93)

Kadınların katıldığı ilk sanatsal etkinlikler 1870-73 yıllarında Darülfünun'da açılan Kız Rüştüyeleri ile Darülmualimat mezunlarının yazı, resim ve nakış-dikiş işlerinin yer aldığı toplu gösterilerdir. İstanbul'da 27 Nisan 1873'te Şeker Ahmet Paşa tarafından düzenlenen sergi, sadrazam ve marif nazırının himayelerinde açılmış ve basında büyük yankılar uyandırmıştır. Bir resim sergisinde ilk kez yabancı iki kadının resimleri yer

almıştır. Bu kadın ressamlardan Sultan Abdülaziz'in 1873 yılında resim yapması için davet ettiği Mösyö Guillement'in eşi, diğer kadın ressam ise M.V. de Stozenberk'tir.(94)

Gerek toplum içinde karşı cinsle eşitliğini, gerekse Batılı kadın gibi yaşayan hemcinsleriyle kültürel uyumunu arayan Türk kadınının sanatsal açıdan bir çevre yaratabilmesi ve bu yolla eğitim olanaklarından yararlanabilmesi için öncelikle kadın eşitliği ve kadın haklarının onaylanması, bu bilince erişmesi gerekti. bu bilinc içinde yaratılan olanakların gerçekleşmesi ise, 2. Meşrutiyet devriminin gerçekleşmesi koşuluna bağlıydı.(95)

Osmanlı toplumunda, kadınların toplum hayatı dışında tutulmasına karşı tepkiler 19. yüzyılın 2. yarısıyla başlar . 1842'de açılan ilk ebe kurslarını; 1948'de Kız Rüştüleri, 1863'te Sanayi okulları, 1870'te öğretmen okulları izler. Eğitim alanındaki bu çabaların 2. Meşrutiyet Döneminde açılan. İnas Darülfünun'nuyla (Kızlar Üniversitesi) sürdüğünü görüyoruz. Bu eğitim kurumlarında yetişen aydın kadınlar, sonradan statülerinin değiştirilmesini sağlamak amacıyla Teali-i Nisvan, Müdafa-i Hukuk-u Nisvan, Asri Kadınlar Cemiyeti gibi örgütler kurdular.(96)

Azınlık yabancı ve soylu Türk kadınları da eserlerinin bulunduğu resim sergileri Türk kadınlarında sanata karşı bir özlem uyandırmaya başlamıştır. Batı ile olan kültürel ilişkiler, aydın ve varlıklı aileler içinde bilinçlenmeyi hızlandırmıştır. Genç kızlar önce özel öğretmenlerden resim dersleri almaya başlamışlardır. Resim sanatında eğitim görmek isteyenler, öğrenimlerine önce yurt dışında, 1914 yılında İnas-Sanayi-i Nefise Mektebnin açılışından sonrada ekonomik nedenler yada kendi istekleri ile yurt içinde devam etmişlerdir.(97)

2.1. OSMANLI DÖNEMİNDE KADIN RESSAMLAR

2.1.1. İlk Kadın Ressamlarımız

Mihri Müşfik (1886-1954)

Mihri Hanım yetenekli bir sanatçı olmasının yanında, karizmatik kişiliğiyle döneminin tutucu

ortamında genç kızlarında resim ve heykel eğitimi alması için yoğun bir mücadele içine girmiş ve bu çabaları sonucu resim hocalığı yanında bir dönem müdürlüğünü yaptığı İnas Sanayi-i Nefise Mektebi'nde bir çok yetenekli genç kızın yetişmesine öncülük etmiştir. Türk resim sanatı tarihinde profesyonel anlamda ilk kadın ressam olarak kabul edilen Mihri Hanım, 26 Şubat 1886 tarihinde İstanbul'da varlıklı bir ailenin bireyi olarak dünyaya geldi. Kadın ressamlar içinde önemli bir yere sahip olan Hale Asaf da Mihri Hanım'ın yeğeniydi. Varlıklı ve aydın bir ailenin bireyi olarak yetişen ve yabancı mürebbiyelerin elinde iyi bir eğitim alarak büyüyen Mihri Hanım, edebiyat, müzik ve resimle ilgilenmeye başladı. Ancak bu dallar içinde resme karşı olan yeteneği dönemin Saray ressamı Zonaro'nun dikkatini çekince tümüyle resim eğitimine ağırlık vermeye başladı. Mihri Hanım, biraz da genç kızlık çağının getirdiği macera yaşama duygularına kapılarak Roma'ya kaçtı. Roma'da çalışmalarını sürdüren Mihri Hanım, daha sonra Paris'e geçti ve Montparnasse'a yerleşti. Burada hem ev hem atölye olarak kullandığı evde portreler yaparak yaşamını kazandı. O sıralarda Sorbonne'da siyasal bilimler okuyan, Bursa'lı Selami Paşanın oğlu Müşfik Selami (İnegöllü) (1890-1942) ile evlendi. Mihri Müşfik 1913 yılında İstanbul Dârülmuallimat Mektebi (Kız Öğretmen Okulu)'ne resim öğretmeni olarak atandı. Daha sonra Sultan Reşat döneminde ve Birinci Dünya Savaşı'na girildiği sırada 1914 yılında kurulan İnas Sanayi-i Nefise Mektebi'nde resim hocalığı ve müdürlüğü yapmaya başladı.

Eşiyle birlikte İstanbul'a dönerek hocalık görevi dışında ressamlığını da sürdüren Mihri Müşfik Paris'te kocasıyla birlikte yaşadığı bohem hayatını da sürdürdü.. 1922 yılında eşinden ayrıldı ve hocalık görevini bırakarak, gençliğinde yaptığı gibi yeniden yurtdışına kaçtı. Mihri Hanım ikinci kez geldiği Roma'da İtalyanların ulusal kahramanı ve şairi

Gabriel d'Annunzio'nun portresini yaparken aralarında bir gönül ilişkisi oluştu. Papa ile yakın ilişkisi olan Annunzio, Mihri Hanım'a papa'nın portresini yapma olanağı sağladı. Mihri Hanım 1938'e kadar Roma'da özel çalışmalar yaptı..1938de Roma'dan sonra kısa bir süre oturduğu Paris'ten genç yaşta bu kentte kanserden ölen yeğeni Hale Asaf'ın acısını unutmak için Amerika'ya gitti. Amerika'da New York, Boston, Washington ve Chicago gibi kentlerde yaşadı, çeşitli üniversitelerde konuk profesör olarak resim dersleri verdi.Ayrıca , zengin Amerikan ailelerinin resme ilgi duyan bireylerine resim dersleri vererek yaşamını sürdürdü. Ancak yaşamının sonlarına doğru bu çabaları rahat bir yaşam sürmesine yetmedi ve 1954 yılında öldü.(98)(Resim 12)

Müfide Kadri (1889-1911)

1889'da İstanbul'da doğdu.Müze müdürü, ressam Osman Hamdi Bey'in hayran olduğu Müfide Kadri'nin yeteneği, Güzel Sanatlar Akademisi'nin İtalyan kökenli profesörü Valeri tarafından takdir edildi.O da Müfide'ye kara kalem ve suluboya dersleri verdi. Hatta onun tablosunu karma sergilerde kullandı.Müfide'nin bir tablosu da, Almanya'da ödül kazandı. Resim sanatında üstün yeteneği, Müfide hanımı, bu mesleğin ilk kadın öğretmenliğine götürdü.Müfide kadri 22 yaşında veremden öldü. 22 yıllık yaşantısında, Müfide kadri'nin 40'a yakın eser yaptığı anlaşılıyor. Ölüm günü şok geçiren aile, bunlardan birkaçını yırtmıştır. Diğerlerini babası Kadri bey, Donanma Cemiyetine armağan etti. Resimler bu dernek adına satıldı.(99)

Celile Hanım (1883-1956)

1883 yılında İstanbul'da doğdu.Celile Hanım saray ressamı Zonaro'dan özel dersler aldı.Daha sonraki yıllarda bu alanlardaki çalışmalarını ve eğitimini Roma ve Paris'te sürdürdü.1900 yılında Hikmet Beyle evlendi. I.Dünya savaşı sonlarına doğru boşandı.Bu ayrılıktan sonra kendini tamamen resme veren Celile Hanım, bir aralık Berlin'e giderek, galerilerde atölyelerde ve müzelerde incelemelerde bulundu.Daha çok portre ve nü üzerinde çalışmıştır.1956 yılında Ankara'da öldü.

Şair Nazım Hikmet'in annesidir.(100)

Vildan Gizer (1889-1974)

İstanbul'da doğdu. Vildan Hanım Akademi'nin ;İtalyan Profesörü Valeri'den özel dersler aldı. Vildan Hanım daha çok portrelerinde başarılıydı.1974 yılında İstanbul'da öldü.(101)

Harika Lifij (Sirel) (1890-1991)

1890'da Amasya'da doğdu. İstanbul'da özel sanat eğitimi aldı.1920-1922 Kız Öğretmen okulu (Dar-ül Muallimat) resim öğretmenliği İstanbul.1991 yılında İstanbul'da vefat etti. Karma sergiler: 1916 Galatasaray Sergisi, İstanbul, 1917 Galatasaray Sergisi İstanbul.1918 Türkischer Maler Berlin, Almanya, Viyana , Avusturya. (102)

Emine Fuat Tugay(1897-1975)

İstanbul'da doğdu. Profesör Albert Mille'den resim dersleri aldı. Güzel sanatlardaki kabiliyeti dolayısıyla, yüksek öğrenimini Zürih Güzel Sanatlar Okulu'nda, 1918'de tamamladı.Saltanat döneminde Avrupa'da resim öğrenimi gören son kadınlarımızdandı. Daha çok desen, gravür ve portreler yapan Emine Hanımın eserleri, yakın aile çevresinde, Mısır'da ve yabancı ülkelerdeki eski diplomat ailelerinde bulunmaktadır.(103)

Maide Arel (İst. 1907)

Sanayi-i Nefise'de sonradan gelini olacağı Mehmet Ruhi beyden resim dersleri aldı.Sanat öğrenimini Nazmi Ziya veHikmet Onat atölyelerinde tamamladı.Paris'te Andre Lhote Akademisine devam etti.1959'da eşi Şemsettin Arel ile sergi açtı.Ayrıca yine Paris'te uluslar arası kadın sanatçılar kulübünün karma sergilerine resim verdi,bu sergilerden bronz madalya aldı.Yapıtları stilize edilmiş figür disiplini çevresinde,satış resminin estetik değerlerine bağlı olarak gelişmiştir.(104)

2.1.2. İnas Sanayi-i Nefise Mektebi'nin Kuruluşu

Osmanlı'da 1908'deki 2. Meşrutiyet'ten sonra kızların da yüksek öğrenim görmeleri benimsenince; 1914 Ekim'inde (Halil Ethem'e göre ise 1 Kasım'da) genç kızların sanat eğitimi alması amacıyla, bir İnas (Kız) Sanayi-i Nefise Mektebi açılır. Bu mektep, resim ve heykel bölümlerinden oluşmaktadır. (105)

İnas Sanayi-i Nefise Mektebi'nin kurulmasında, 1913 yılında Paris'ten İstanbul'a resim öğretmeni olarak atanan Mihri Müşfik Hanım'ın katkıları büyüktür. Mihri Hanım devrin Eğitim Bakanı Şükrü Bey'in huzuruna çıkarak, 2. Meşrutiyet'in ilanından sonra ülkeye gelen özgürlük ve eşitlik anlayışının nimetlerinden yalnız erkeklerin yararlandığına deyinmiş ve kız öğrencilerin sanat eğitimi görecekları bir akademilerinin olmadığını vurgulamıştır. Yapılan bu görüşme sonunda, kızların yüksek eğitim görebilecekleri bir akademiye gereksinim duyulması Şükrü Bey tarafından olumlu karşılanmıştır. Batı'ya dönük eğitim uygulamasında resim ve heykel bölümlerinden oluşan İnas Sanayi-i Nefise Mektebi , böylece 1914 yılında kurulmuştur.

Resim bölümünde açılan iki atölyeden birinde, 4 Ekim 1914 günü Paris'teki eğitiminden henüz dönmüş bulunan "1914 kuşağın"nın temsilcilerinden Ali Sami Boyar hocalığa başlar. Bundan bir ay sonra da , ünlü kadın ressamlarımızdan Mihri Müşfik hanım'ın öteki atölyede ders verdiğini görüyoruz.

Ali Sami Boyar 1915 ekiminde İnas sanayi-i Nefise Mektebi'ndeki hocalığından ayrılınca, yerine Aznif Hanım ders vermeye başlar. Açılan bu yeni okulun ilk müdürü Ünlü matematikçi Salih Zeki Bey 'dir. Daha sonra Mihri Müşfik Hanım okulun müdürlüğünü yapacak; ondan sonra ise bu görevi, "Göreve Çağrı" adlı başarılı bir çalışmasıyla da tanınan Ömer Adil Bey sürdürecektir.

"1914 kuşağı"nın diğer bir üyesi Feyhaman Duran, Paris'ten döndükten sonra, o sıralarda Avrupa'ya gitmekte olan Mihri Müşfik Hanım'ın önerisiyle, Ömer Adil Bey'in müdürlüğünü yaptığı İnas Sanayi-i Nefise Mektebinde 2 Aralık 1919'da usul-ü tersim (perspektif) hocalığına başlar. Feyhaman Duran öğrencilerine iyi davranan bir hoca

olarak bilinmektedir. Sanatçının öğrencilerinden Güzin Hanım ile aralarında başlayan yakınlık 25 Ağustos 1922'de evlilikle sonuçlanır.

Kız ve Erkek Sanayi-i Nefise Mekteb'leri 1924-1925'te birleştirilince, yeni yapılan düzenlemeyle Feyhaman 1927'de yeniden Usul-ü tersim hocalığı görevine atanır.

Erkekler için kurulan Sanayi-i Nefise Mektebi gibi, İnas Sanayi-i Nefise Mektebi de varlığını sürdürdüğü kısa süre içinde sürekli yer değiştirmekten ve eğitiminden yönetimine kadar çeşitli değişikliklere uğramaktan kurtulamaz. (106)

Mihri Müşfik atölyeye haftada iki kez, ancak çok erken saatlerde uğramaktadır.

Çoğunlukla büyük boy Figürlü çalışmalar için füzen yada kömür kalem kullandığı, çekül kullanmalarını önerdiği ve desen konusunda sıkı bir disiplin izlediği

anlatılmaktadır. Öğleye dek süren atölye çalışmalarından sonra öğrenciler Darülfünun dersliklerinde teorik derslere girerler. Okulda isteyen öğrencilerin devam edebildiği ve hocalığını İhsan'ın (Özsoy) yaptığı birde heykel sınıfı vardır.

Atölye hocası olarak Mihri Müşfik'in gerçek kişiliğiyle, gerekse sanatçılığıyla öğrencileri etkilediği açıktır. Antik heykellerden yapılan figür çalışmalarına bir süre sonra ünlü Zaro Ağa adlı bir ihtiyarda katılacak ve arada okul hademesi Ali Efendinin'de poz vermesiyle öğrencilerin figür çalışmaları yapmaları sağlanacaktır. Belirtildiğine göre yine öğrenciler hamamlardan, sokaklardan para karşılığı kadın modeller de bulmaktadır.

Yaz tatillerinde Hoca Ali Rıza denetiminde öğrencilerin Gülhane Parkı ve Üsküdar'da, bazende Mihri Müşfik denetiminde Topkapı Sarayında ve Köprüaltında, özel izin ve polis korumasında açık hava çalışmalarına da çıktıkları saptanır. Okulda ayrıca Mihri Müşfik'in oluşturduğu bir yarışmada vardır. Atölye hocasının özendirme amacıyla öğrencilerin çalışmalarını değerlendirdiği birinci, ikinci ve üçüncü olarak seçtiği bu çalışmalarını atölye duvarlarında sergilediği görülüyordu. Buna karşın İnas Sanayi-i Nefise Mektebi Öğrencilerinin ilk ciddi sergi etkinliklerinin Galata Saray Sergilerinde başladığına tanık olunur.

Bu sırada okulun bina durumunda da değişiklikler olmuş, Zeynep Hanım Konağında (Darülfünunun) eğitime başlayan okul bir süre sonra Bezm-i Alem Kız Sultanisine

(İstanbul Kız Lisesi) taşınmıştı. Daha sonra Gedikpaşa Tiyatro caddesinde bahçe içinde bir okul binasında eğitimini sürdüren okulun Erkek Sanayi-i Nefise Mektebiyle 1923 yada 1924 yıllarında birleşmiştir. (107)

Görüldüğü gibi, plastik sanatlarımıza katılan ilk kadın sanatçılarımız, Osmanlının son dönemlerinde Saray çevresinde çoğalan ve Sarayın benimsediği batılılaşma eğilimlerine biçimsel olarak katılmayı seçen soylu aileler arasından çıkmıştır. Seçkin ailelerin kızları daha sonra da aynı düzeydeki ailelerin gelinleri olan kızlar, özellikle güzel sanatlar öğrenimine özendirilmektedir. Bu yıllarda öğretime başlayan okullar arasında kızlar için en uygun olanı güzel sanatlar olarak ortaya çıkmaktadır. Narin, ince, duyarlı, salon kadını olarak düşünülen dönemin kadını; piyano çalmalı, şarkı söylemeli ve resim yapmalıdır. Ancak evinde ve özel Toplantılarda kullanabileceği bir sanatsal beceriye kavuşmalıdır. Topluma mal olacak güçlü bir sanatçı olarak bir kadını düşünmek bile hayaldir bu dönemde. Sanatçı kimliğine ulaşan kadının kendinde bile aşamadığı bir dramdır bu gerçek. (108)

2.1.3. İnas Sanayi-i Nefise Mektebinin İlk Talebeleri

Fatma Nazlı Ecevit (1900 -1985)

Albay Emin Sargut'un kızıdır. 1915'te Darülmuallimat (Kız Öğretmen Okulu)'nu bitirdi. İlk kadın ressamlardan Mihri Müşfik'in özendirici etkisiyle girdiği İnas Sanayi-i Nefise Mektebi (Kız Güzel Sanatlar Okulu)'nde Mihri Müşfik , Ömer Adil ve Feyhaman Duran'ın öğrencisi oldu. Beşiktaş Kız Orta Okulu'nda resim öğretmenliği yaptı. Babasının Kurtuluş Savaşı'na katılmak üzere, Kastamonu'ya gitmesi üzerine, burada öğretmen olarak bir süre çalıştı. Bu görevini Bolu ve İzmit'te sürdürdü. İnas Sanayi-i Nefise Mektebi'nden 1922'de mezun oldu. 1924'te evlenerek Ankara'ya geldi. Ankara Kız Lisesi'nde ve Musiki Öğretmen Okulu'nda resim öğretmenliği yaptı.

Peysaj ve natürmort türlerinde yoğunlaşan resimleri, geleneksel doğacı anlayış çizgisindedir. İzlenimci görüşle bağdaşan bu resimleri, Türkiye'de asker ressamlar kuşağından günümüze aktarılan geleneğin temellerine dayanır.(109)

Güzin Duran (1898-1981)

İstanbul'da doğdu. Küçük yaşta müzik, süsleme ve resim sanatına eğilimi, aile çevresinden kaynaklanıyordu. Birinci Dünya Savaşı esnasında İnas Sanayi-i Nefise Mektebi'ne girdi. Avrupa yarışmasını kazandı. Nevar ki ressam Feyhaman Duran'la evlenince eğitimini İstanbul'da sürdürdü.

Güzin Düran Atatürk Kız Lisesi resim öğretmenliğinden emekli oluncaya kadar, hem fırsatını kullandı, hem hat sanatından, işlemlerden süslemelerden, porselenlerden değerli koleksiyonlar yaptı.(110)(Resim13)

Melek Celal Sofu (1896-1976)

Güzel sanatların değişik branşlarındaki çalışmalarıyla, yayımladığı Türkçe ve Fransızca kitaplarıyla Melek Celal, yurttan ve yurtdışında, köklü kültürüyle ün yapmış bir sanatkardır.

İstanbul'da doğdu. Sanatçımız, güzel sanatların her dalında yetenekli bir kadındı.

Yetişme çağına girerken, müzik dersleri aldı. Resim, heykel, hat ve süsleme gibi güzel sanatların her türü üzerinde çalışmalar yaptı. Güzel Sanatlar Akademisi'ne konuk öğrenci olarak devam etti. Ünlü ressam Nazmi Ziya Güran'dan ders aldı. Paris'de Julian Akademisi'nde çalıştı. Lous Sue, Andre Planson ve Pierre Poisson'dan yararlandı.

Realist bir tutum içerisinde, çiçek, çıplak ve portre üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırdı. 1976 yılında Münih'te öldü.(111)

Fahrelnisa Zeid (İstanbul 1901-Amman1991)

1920'de girdiği Sanayi-i Nefise'de, Resim Bölümü'nde öğrenim gördü. Değişik dallarda sanatçılar yetiştirmiş olan Şakir Paşa ailesindedir. 1928'de Paris'e gitti. Ranson Akademisi'nde Bissière ve Sabbag atölyelerinde çalıştı. 1934'te Ankara'da Irak büyükelçisi Prens Zeid ile evlendi. Amman'a yerleşti. İlk kişisel sergisini 1944'te "özel sergi" adı altında, İstanbul'daki evinde düzenledi. Ertesi yıl gene kendi evinde ikinci bir sergi daha açtı. İlk yurtdışı sergisini ise 1947'de Londra'da (St George Galley) gerçekleştirdi. Başta Paris "Yeni Gerçekçiler Salonu" olmak üzere, yurtdışında karma sergilere katıldı, belli başlı sanat merkezlerinde kişisel sergiler açtı.

Portreden nakışçı kompozisyonlara, spontan izlenimlere varıncaya kadar, değişik yönlere biçimlenen sanatı, özgün ve kişisel yaratma gücünün canlılığından kaynaklanan bir temel anlayışa dayanır.(112)

Belkıs Mustafa (1896-1925)

İnas Sanayi-i Nefise Mektebinin 3 nolu talebesi Belkıs Mustafa, Makedonya'lı ünlü ailelerin soyundan geliyor. İstanbul'da doğdu. 1914'de girdiği Kızlar için Güzel Sanatlar Okulunu , 1917'de diploma alarak bitiren ilk Türk kızıdır. Çok başarılı ve yetenekli olduğundan, devletçe, aynı yıl Almanya'ya gönderildi. Orada ünlü ressamlarla çalışarak, resim sanatının her dalında ihtisas yaptı. 1921'de yurda döndü. Çıplaklar ve genellikle figuratif resimler üzerinde çalıştı. 1924 yılında tekrar Almanya'ya gönderildi. Berlin'de 1925 yılında öldü.(113)(Resim14)

Sabiha Bozcalı (1903-

5-6 yaşlarındayken resme başladı. Ali Sami Boyar'dan özel dersler aldı. Çocuk denecek bir yaşta Almanya'ya gönderildi. 1918 yılında 15 yaşındayken Berlin'e giden Sabiha Rüştü, daha sonraki yıllarda resim eğitimini Münih'de Prof. Karl Kaspar'ın yanında sürdürdü. Almanya'da 5 yıllık bir eğitimden sonra yurda dönen Sabiha Rüştü'nün resimlerini gören Mısır Hidivi'nin annesi Valide Paşa, onu Mısır'a davet etti. Konuk

olduğu Mısır hanedanına birçok portreler ve manzaralar yaptı. Yurda dönünce, içindeki sanat alevini sürdürmek için bir plan hazırladı ve Paris'e gitti.

Paul Signac'ın atölyesine yerleşti. Önce Berlin'de, sonra Münih'de ve İstanbul 'da gördüğü resim eğitimi, Mısır'daki çalışmaları, ressamımızın fırçasını güçlendirmişti.

Paul Signac, onun sanatına bir başka maya kattı. Signac ailesinin portresini sergileyen Sabiha Rüştü büyük hayranlık topladı. 3 yıl Paris eğitiminden sonra yurda dönen Sabiha Bozcalı, ilk sergisini Filarmoni derneğinde açtı.

Ne varki Sabiha Bozcalı'nın kanına işlemiş olan sanat tutkusu onu bu kere Roma'ya yöneltti. Orada Giorgio de Ghirico'nun atölyesinde çalıştı.

Sabiha Bozcalı'nın kara kalem, pastel, suluboya, yağlıboya olarak yaptığı eserler yanında, ona ün kazandıran çalışmaları, ansiklopediler ve tarihi eserler için uyguladığı desenler ve taramalardır.(114)

İnas Sanayi-i Nefise Mektebi mezunları Türk resim sanatında önemli yer alacak olan sanatçılara eğitim verir. Dönemlerinin tek toplu sergisi olan Galatasaray Sergilerine de katılan kadın sanatçılarımız büyük övgüler toplamayı ve ünlerini günümüze ulaştırmayı başarırlar.

Toplumsal ve sosyal yaşamın önemli değişimler geçirdiği bu yıllarda sanat üretiminin ayrıcalıklı bir iş olduğunu benimsetmeye çalışan kadın sanatçılar bu arada kadın haklarına yeni boyutlar kazandırma sorumluluğunu da içtenlik ve özveriyle taşıyacaklardır. Biraz zor biraz geç de olsa seslerini duyurmaya çalışacaklardır.(115)

2.2. CUMHURİYET DÖNEMİNDE KADIN RESSAMLAR:

18. ve 19. yüzyıllarda saray çevresinde sınırlı kalan kültür değişimi ancak Cumhuriyet döneminde, gerçek bir devlet politikasıyla, ülke düzeyine yayılmıştır. Cumhuriyetin kurucusu Atatürk, çağdaş bir Türkiye'nin yaratılması için hızla gerçekleştirilecek bir kültür devrimini gerekli görmüştür. Batının çağdaş kurallarını ve yöntemleriyle yaratılmış, fakat kökünü geleneklere dayayan bir Türk sanatının evrenel değerler

taşıyabileceğini bilen Atatürk, her sanat dalında yönlendirici, özendirici ve koruyucu yaklaşımını sürdürmüştür. Önceki dönemlerde yöneticilerin kişisel istek ve beğenilerine göre eser veren sanatçıyı, tüm topluma mal etmenin gereğine inanmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Avrupa'ya öğrenime giden ressamlar daha yenilikçi eğilimlerle dönmüşlerdir.(116)

Sanayi-i Nefise Birliği'nin 1927'de düzenlediği 11. Galatasary Sergisi'nde aralarında Sabiha Rüştü (Bozcalı) ve Güzin Duran gibi tanınmış kadın sanatçılar, resim dalında sergiye katılanların yüzde onunu oluşturuyordu.(117)

2.2.1. Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği

İlk kuşak cumhuriyet ressamı 1928'de Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği'ni kurmuşlardır. 1929 yılında yasallaşan bu birliğin ortak bir estetik anlayışı yoktu.

Amaçları kendi kişisel, özgün üslupları ile bağımsız çalışmalar yapmak fakat sergiler ve yayınlarla Türk resmini yurt çapında tanıtmaktı.(118)

Bu grubun kurucularından biri de Hale Asaftır.

Hale Asaf (İstanbul 1905-Paris 1938)

İlk ve ortaöğreniminin sonu kız öğrenciler için açılmış olan İnas Sanayi-i Nefise Mektebine girdi. Ömer Adil Bey'den ve Feyhaman Duran'dan resim dersleri aldı. Okulu bitirince 1927'de Paris'e gitti .daha önce de Almanya'da bir süre çalıştı.. Paris'te Matisse ve Dufy gibi, dönemin ünlü ressamı yanında çalışma olanağı buldu. Paris'e zor koşullar içinde resim yaparak, zaman zaman sergilerin yönetim işlerini üzerine alarak, sanat dergilerine yazılar yazarak yaşamını kazanmaya çalıştı. Bu arada Sonbahar Sergileri'ne katıldı. 1930'da kesin olarak yerleştiği Paris'te Montparnasse semtinde yakın arkadaşlar edindi. Faşizme karşı savaştığı için ülkesinden ayrılmak zorunda kalan İtalyan yazar Antonio Aniante ile dostluk kurdu. Onunla Jeune Europe dergisini yönetti. Çok genç yaşta yakalandığı hastalığı sırasında Aniante'nin yakın ilgisini gördü. Aniante "Erken Yaşlanmış Bir Genç Anıları" isimli kitabında, bu ince hastalıklı Türk kızıyla tanışmalarını, dostluğunu uzun uzun anlatır. Anılarının bir yerinde şöyle yazar: "Paris'te

o sene benden daha bedbaht, sıhhat itibariyle daha nazik bir mahluk ile tanıştım . Bu İstanbul'lu genç bir ressamdı. Onun bedbahtlığı, kendisini muhakkak ve yakın bir ölüme mahkum olduğunu bilmesinden ve bunu herkesten saklamak için sarfettiği cehitte idi." Hale Asaf, kısa bir süre öğretmenlik yaptığı Bursa'da peysajlar çalıştı. Bu resimlerle Güzel Sanatlar Birliği'nin ve Müstakillerin sergilerine katıldı. Daha öğrencilik yıllarında yaptığı portreleri ile haklı bir ilgi kazandı . Bunlardan Burhan Ümit portresi , onun Müstakiller Grubuna yakın sanat anlayışını açığa vurur. Biçimlerin geometrik-hacimsel bir anlayışa göre düzenlendiği resimleri Türkiye'de 1930'lara doğru izlenimcilik karşıtı gelişen yeni eğilimin örnekleri arasında yer alır.(Resim15)

Hale Asaf, daha sonra yaygınlaşacak olan kadın sanatçı imajının da kişilikli öncüsüdür.(119)

2.2.2. D Grubu

1933 yılında D grubu kuruldu, D grubunun sanatsal yönden temel çıkış noktası empresyonist eğilimleri red etmek ve kompozisyonu kübist ve konstrüktivist akımlardan esinlenen sağlam bir desen ve inşa temeline oturtmaktır.(120)

1937 yılında 7. D Grubu sergisine Eren Eyüboğlu'da katılmıştır.Eren Eyüboğlu daha o dönemde, yerel kökenli geleneksel motiflere yönelen anlayışlarıyla grubun amaçlarına ters düşen yönelişler içindeydi.Fahrünisa Zeid'de 1941 yılında 9. sergiye katılmıştır.

Eren Eyüboğlu (Romanya 1913-İstanbul 1988)

Romanya'nın Yaş kentinde,Güzel Sanat Akademisi'nde resim öğrenimi gördü.Bu öğrenimini

Paris'te 1930-1932 yıllarında André Lhote atölyesinde pekiştirdi.İlk sergisini 1933'te (Jeune

Europe) açtı.1936'da öğrenimi sırasında Paris'te tanıştığı Bedri Rahmi Eyüboğlu ile yaşamını

birleştirdi.Eşiyle birlikte Türkiye'ye döndükten sonra D grubu sergilerine ve devlet sergilerine katıldı.1957'de Edinburg Festivaline,1958'de Hamburg Türk Kadın Ressamlar Sergisine yaptı verdi.İlk kişisel sergisini 1941'de İstanbul'da açtı.Resmin yanında seramikle ilgilendi.Bu tür yapıtlarıyla 1984'te sergi düzenledi.Resmi ve özel kuruluşlar için mozaik panolar yaptı.Sanat yaşamının ilk döneminde Lhote estetiğinin etkisi altında inşacı (konstrüktif) anlayışta çalışırken,daha sonraki resimlerinde,eşi Bedri Rahmi'nin sanatından kaynaklanan daha renkçi ve yöresel bir resim anlayışına yöneldi. Anadolu gezilerinde ve özellikle Bursa ve yöresinden aldığı esinlerle yöre yaşamını ve halk motiflerini, duyarlı bir anlatım içinde yansıtı. Renge yönelmiş olmakla beraber, biçimin hakim etkisini ve kompozisyona genel kimliğini kazandıran yapısal yorumunu ihmal etmedi. Zamanla da Bedri Rahmi'nin çalışmaları yanında, özellikle Türk kadın figürlerinin guruplar halinde işlendiği resimlerinde, kendine özgü bir usluup geliştirdi.(121)(resim 16)

2.2.3. CHP'nin Yurt Gezilerine Katılan Kadın Ressamlar.

Dönemin CHP hkmeti, Halkevleri politikası kapsamı içinde 1938-1943 yılları arasında altı defa ressamları yurdun çeşitli yerlerine göndermiş, dönüşlerinde getirdikleri resimleri sergilemiş ve bir kısmını da ödüllendirmiştir. Bu gezilere ilk dört yılda her defasında onar, beşincisinde 14, altıncısındada 11 ressam katılmıştır. İlk geziden 96, ikincisinden 105, üçüncüsünden 85, drdcsnden 101, beşincisinden 166 ve sonuncusundan 130 adet olmak üzere toplam 683 resimden oluşan büyük bir koleksiyon elde edilmiştir.

Ressamların yurt gezileri, resmin "İstanbul Okulu" dışına taşınmasını ve daha önce izleri görülen resimde yerelcilik düşüncesinin yaygın bir uygulama ve g kazanmasını sağlamıştır.(122)

Chp'nin Yurt gezilerine kadın ressamlarımızdan Sabiha Bozcalı, Melahat Ekinci ve Refia Ender Katılmıştır..

2.2.4. Yeniler Grubu

1940lı yılların başlangıcında kentin yoksul yaşam kesimlerine, özellikle bir liman kenti olan İstanbul'da yaşam mücadelesini denizde veren insanlara karşı sanatçı çevrelerinde ilgi uyanmış ve Yeniler adıyla oluşturulan grup, 1941'de liman konusunu ele alan toplumsal içerikli bir sergi düzenlemiştir.(123)

Daha sonraki sergilerine Nasip İyem, Azra İnal, Ferda Başman'da katılmıştır.

2.2.5. 1950'li Yıllar Türk Resminde Soyutlayıcı eğilimler:

1950'li yıllarda özgürlükçü demokrasinin, ülkenin sanat yaşamına Batı'daki sanatsal akım ve yenilikleri günügününe izleyen bir zihniyet ve çok yönlü eğilimler getirdiğini görüyoruz. Türkiye'de resim ve heykel sanatının hızla soyut akımların içine girdiği dönem budur. Gerçi Batı'daki modern sanat akımları izlenerek deformasyon ilkesine daha öncesinde uyulmuştur; fakat sanatçıların kişisel eğilimlerine göre farklı yönler araştırdıkları dönem 1950 sonrasıdır.(124)

Bu dönemde soyut resim yapan kadın ressamalar. Fahrünisa Zeit, Aliye Berger, Maide Arel'dir. Şükriye Dikmen ve Naile Akıncı'ya yarı soyut diyebiliriz.

Fahrünisa Zeit 1948 yılında yereştiği Paris'te avangart olan soyut sanata yönelmiş ve bu uslubu iyice özümledikten sonra, çalışmalarını büyük boyutlu tablolarla sergilemiştir. Bu dönemde kaligrafi esintili soyut çalışmaları ile başarılı resimler yapmıştır. Başlangıçta soyut tarza yönelik resimlerinin temelinde kimi zaman renk unsuruna ağırlık kazandırmış olan figüratif eğilimlerin bulunduğu da dikkat çekmektedir.(125)

Aliye Berger (İstanbul 1903-1997)

Halikarnas balıkçısının kardeşi Aliye Berger sanatçı bir aileden gelir.Orta öğrenimine Notre

Dame de Sion'da başladı.Birinci Dünya Savaşı yıllarında bu okul kapatılınca öğrenimini özel

bir okulda sürdürdü.Boş zamanlarında desen dersleri aldı,Macaristan'da halk ayaklanmalarına katıldı,ancak daha sonra Türkiye'ye sığınan Carl Berger Boranai ile tanışıp evlenmesi ,yaşamında yeni bir dönemi başlattı.Eşini kısa bir süre sonra yitirince İngiltereye yerleşti.1947-1950arasında J.B Wright atölyesinde,gravür çalışmaları yaptı.Türkiye'de ilk sergisini 1951'de İstanbul'da açtı.1954'te Uluslararası Sanat Eleştirmenleri Derneği'nin İstanbuldaki genel kurulu nedeniyle Yapı Kredi Bankası'nın düzenlediği resim yarışmasında,"İstihsal" konulu resmiyle 1.lik ödülü aldı.Resimleri gravür tekniğinde olup,yaşamını büyük ölçüde etkileyen Büyük Ada peysajını ve yöre özelliklerini içerir.(126)

Şükriye Dikmen (İstanbul 1918-2000)

Kesin konturlar ve düz renklerle boyanmış yüzeylerin birleşimine dayanan bir üslup oluşturmuştur. 1948'de İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Resim Bölümü'nü bitirdi. 1953'te Paris'te Ecole du Louvre'un Sanat Tarihi Bölümü'nden mezun oldu. Yine Paris'te üç yıl boyunca Fernand Léger'nin atölyesinde, iki yıl da Akademi Ranson'da çalıştı. 1953'de Edinburgh Festivali'ne, 1961'de Sao Paulo Bienali'ne, 1962'de Brüksel, Paris ve Viyana'da açılan Çağdaş Türk Sanatı Sergileri'ne katıldı.1968'de İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde eski ve yeni resimlerini bir araya getiren bir toplu sergi düzenlendi.

Resimlerinde öğrencisi olduğu Léger'den başka Matisse'in etkileri de görülür. Portreler, nüer, natürmort ve manzara resimleri yapmıştır. Resimlerini yalınlaştırılmış kesin konturlarla sınırlı ve iki boyutlu biçimlerle kurar. Bu biçimleri saf renklerle, bazen parlak, bazen mat uyumlar içinde yüzeysel olarak boyar, boyası saydam ve incedir. Işık-gölge oyunlarına başvurmaz. Katı ama açık ve sade bir anlatımı vardır.(127)

Naile Akıncı (Van 1923)

1952'de İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nü, Zeki Kocamemi atölyesinde öğrenim görerek bitirdi. Öğrenimi süresince Nurullah Berk, Bedri Rahmi, Şefik Bursalı ve Leopold Levy'den de dersler aldı. 1953-1979 yılları arasında Türkiye Ressamlar Cemiyeti sergilerine, 1954-1981 yıllarında da devlet sergilerine, resimleriyle katkıda bulundu. Ödüller:1974 UFACSI (Union Feminine Artistique Culturelle Salons Internationaux) 10. Clermont-Ferrand Çağdaş Sanat Sergisi (Uluslararası büyük ödül)
 1976 11. Vichy Bienali Jüri Özel Ödülü
 1979 Uluslararası Charleroi Çağdaş Sanat Sergisi, Kraliyet 1. Mansiyonu.
 1979 Tarihi ve Turistik Türkiye Sergisi (mansiyon)
 1981 12. Clermont-Ferrand Çağdaş Sanat Sergisi (jüri özel ödülü)
 1983Bolu ve Bolu'da Yaşam konulu yarışmalı sergi (mansiyon)
 1983 İzmir Devlet Resim Heykel Müzesi (onur ödülü)
 1986 Milano Modigliani Kültür Merkezi 11. Uluslararası Trafeo Raffaello Yarışmalı Sergisi (3.lük ödülü)
 1988 T.C: Kültür Bakanlığı (onur ödülü)
 1994 UNESCO Ulusal Komitesi Uluslararası Plastik Sanatçılar Derneği (A.İ.A.P.) tarafından, 4. İstanbul Sanat Fuarı Etkinlikleri kapsamında, "50. Yıl Hizmet Onur Ödülü1.

Eyüp ve Haliç görünümelerini, doğa tutkusu paralelinde yansıttığı resimleri, ayrıntıyla bütünsellik içinde eritme ustalığına, renkçi doğrultuda, renksel öğelerle sağlanan çizgisel lirizme ve çeşitlemeci bir duyarlılık eksenini çevresinde geliştirilen etüd yeteneğine dayanır. Açık hava ressamlığının çağdaş bir yorumunda gündeme getiren bu çalışmalar, kompozisyon türüne bağlı bir anlayışı. ısrarlı bir gözlem temeli üzerinde biçimlendirir.(128)

2.2.6. Onlar Grubu

Devlet güzel sanatlar akademisinde güçlü bir atölye ruhu yaratabilen Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun öğrencileri Onlar adı altında bir gurup oluşturarak sergiler düzenlemeye başladılar. Fakat bu gruplaşma sürekli olmamış, Onla grubu dağılarak, sanatçılar özel sergi etkinliklerine girmişlerdir.Nevin Çokay ve Leyla Gamsız bu grubun Kadın Üyeleridir. Bu sanatçılarda, hocaları B. Rahmi'den yansıyan bir folklor ilgisi vardı; fakat sürekli bir gelişme temposu içine girenler, bu ilgiyi çok farklı ve yeni yorum hedeflerine ulaştıran bir figüratif etkinlik sağlayabildiler.(129)

Leyla Gamsız Sarptürk (İstanbul 1921)

Ortaöğrenim yıllarında, hocası Eşref Üren'den ilk sanat bilgilerini aldı.İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde okudu. İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nü, Bedri Rahmi atölyesinde öğrenim görerek bitirdi.

İlk kişisel sergisini, 1949'da İstanbul'da (Fransız Konsolosluğu)açtı. Fransız hükümetinden aldığı bir yıl süreli bursla Paris'e gitti. A. Lhote atölyesinde çalıştı.

1964 ve 1967 yıllarında Akedemi ödülleri, 1987'de 11. Simavi Vakfı Görsel Sanatlar Ödülü'nü kazandı.

Resimlerinde, atölye hocası Bedri Rahmi'nin de, Paris'te yanında çalıştığı A. Lhote'un da doğrudan etkisi görülmez. Biçimi, belirli ölçülerde bozup değiştirerek, renge ağırlık vererek, içtenlikli ve kararlı bir uslub geliştirdi. Görsel olgunluk ve doğayı bilinç düzeyinde kavrama yeteneği, sanatını belirleyen başlıca ölçütlerdir. 1950 kuşağının önde gelen sanatçıları arasında yer alır.(130)

Nevin Çokay (İstanbul 1930)

1953'te İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nü, Bedri Rahmi atölyesinde öğrenim görerek bitirdi. Çalışmalarını, İstanbul'da serbest sanatçı olarak sürdürmektedir.

Yöresel konuları, figüratif bir anlayış çerçevesinde, ölçülü biçim bozma yöntemi kendini gösterir.(131)

2.2.6. 1960'dan Günümüze

Türkiye'de 1960'larla birlikte yaygınlaşmaya başlayan toplumsal çelişkiler ortamında yaşanmaya başlanan; kentleşme olgusunun yarattığı dramatik gerilim, politik uyanış, insancılık ve toplumculuk bilincinin geliştiği; toplumsal ve politik olaylarla kaynaklı 1970'ler, Türk sanatçıların büyük bir oranda figüre yönelmesiyle sonuçlanmıştır.

Büyük bir çoğunluğu Akademi D Grubu üyelerinin kendi sanatları doğrultusunda kalıplaşmış sanat eğilimlerine karşılık, daha dinamik ve serbest bir seçenek geliştiren Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Neşet Günal atölyelerinden yetişen Mehmet Güleryüz, Neşe Erdok, Komet, Alaettin Aksoy, Utku Varlık, Burhan Uygur, Ömer Kaleşi, Cihat Aral, Nevhiz Tanyeli vb. gibilerinin temsil ettiği bir sanatçı kuşağının figüratif sanat anlayışını nitelendirmekteydi bu terim. Eleştirel gerçekçilik adı bu gün için pek kullanılmıyor olsa da varlığı hala devam eden bu anlayışta figür; anlatımı güçlü kılmak, ruhsallığı vurgulamak, eleştiriyi keskinleştirmek ve bazende sanatçı kişiliğini resme yansıtmak adına, çeşitli şekillerde deformasyona konu edilmektedir.(132)

Neşe Erdok (İstanbul 1940)

İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü Neşet Günal Atölye'sinden mezun oldu. 1965-1966 Madrid'de Escuela Central de Idioma'nı ve Escuela Diplomática'da İspanyol Dili, Edebiyatı, Uygarlığı ve Sanat Tarihi üzerine çalışmalar yaptı. 1967-1972 Milli Eğitim Bakanlığı hesabına Devlet Güzel Sanatlar Akademisine

Öğretim Üyesi yetiştirilmek üzere Fransa'ya gönderildi. Paris'te Ecole Nationale Supérieure des Beaux-Arts'da Prof. Chaplain Midy ve Prof. Pierre Matthey de L'Etang yanında resim çalışmaları yaptı ve 1972'de yurda döndü.1972 yılında Neşet Günal Atölyesi'nde görevlendirildi. Halen Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'nde Profesör olarak çalışmaktadır.

Yurtdışında ilk kişisel sergisini 1972'de Masion des Beaux-Arts'da , Paris'te açmıştır. Yurtiçindeki ilk kişisel sergisi ise İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Osman Hamdi Salonu'nda gerçekleşmiştir.

Ödüller:1979 Yeni Eğilimler Sergisi (başarı ödülü)

1980 14. DYO Resim Sergisi (mansiyon)

1981 "Yurta Sulh Cihanda Sulh 1981" Vakko Resim Yarışması (büyük ödül)

1986 Sedat Simavi Görsel Sanatlar Ödülü (Füreyya Koral ile birlikte)

1998 NTV Yılın Sanatçısı Ödülü.(133)

Neş'e Erdok doğrudan şiirsel bir karakter sergilemese bile, kent ve özellikle de İstanbul insanının güncel yaşam ve uğraş biçimlerini dolaylı bir mizah ve şiirsellik ile besleyen yaklaşımıyla öne çıkan bir sanatçıdır. Ayrıca Erdok yaşadığı dünyanın, çevresindeki insan (figürü) ve olayların da "tanığı" anlamındaki tipik sanatçı örneğidir. Bu bağlamda ilk yıllarındaki keskin eleştirel tutumuna oranla çok daha kişisel sayılabilecek bir boyutlandırma içinde geliştirdiği benzersiz duyarlılığıyla tanığı olduğu dünyanın "kendi beni"nde odaklanan tepki ve sorumluluğunu olduğu gibi sergilemesinin yanı sıra, figürün anlamında kendi kimliğini de açıklayan bir anlatım temsil etmektedir.(134)(Resim 17)

Nur Koçak (İstanbul 1941)

Ortaöğretimde Turgut Zaim'den ilk resim derslerini aldı. Liseyi okuduğu Washington'da, soyut-dışavurumcu Leon Berkowitz'in yanında çalışmalarını sürdürdü. 1960-1968 yılları arasında İstanbul Devlet Güzel Santlar Akdemisi Resim Bölümü'nde Adnan Çoker atölyesinde öğrenim gördü.1970-1974 yıllarında, devlet bursuyla Paris'te Ecole Nationale Supérieure des Beaux Arts,(Güzel Sanatlar Ulusal Yüksek Okulu)'da, resim

dalında uzmanlık çalışmaları yaptı.1975'te İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'ne öğretim görevlisi olarak atandı.1981'e kadar bu görevini sürdürdü. Halen İstanbul'da serbest sanatçı olarak çalışmaktadır.

Tekniği, resimde gerçeğe yaklaşmanın tek yolu olarak benimsediği söylenen Nur Koçak'ın çalışmalarında, fotorealist bir tekniğe göre oluşturulmuş nesne görüntüleri, birer "fetiş-nesne" anlam kazanacak düzeyde biçimleme tarzı, bu anlamı vurgulayacak bir kompozisyona göre düzenlenir ve konumlandırılır.(135)

Gülsün Karamustafa (Ankara 1946)

Lise öğrenimi sırasında sanata ilgi duydu. Ankara'da Turgut Zaim ve Eşref Üren'den resim dersleri aldı. 1963-1969 yılları arasında. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nde Bedri Rahmi Eyüboğlu atölyesinde sanat öğrenimi gördü. Burayı bitirdikten sonra, İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Oklu'nda dört yıl asistan, iki yıl öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1984'te Atıf Yılmazın yönettiği Bir Yudum Sevgi filmindeki sanat yönetmenliğiyle sinema yaşamına atıldı.Bu tür çalışmalarını, daha sonraki yıllarda da sürdürdü.

Kumaş, kolaj ve değişik gerçerle oluşturduğu çalışmalarında, tarihsel bilinç ve toplumsal yaşam, gelenek-görenek, çağdaşlık, geçmişe nostaljik bakış gibi, bir anlamda farklı, bir anlamda birbirini tamamlayan tema ve sorunlar ağır basar. Kavramsallık ve zamansallık, dönemsel süreçler gösteren çalışmalarının başlıca sorunsallık göstergeleridir.(136)

Sanatçı Biyografileri

Nadide Akdeniz (Niğde -Bor 1945)

1963-1966 yılları arasında Gazı Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nde öğrenim gördü. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Resim-Böllümünden lisans diploması aldı. Orta ve yüksek öğrtetim kurumlarında resim öğretmenliği, Film-Radyo-

Televizyon Eğitim Merkezi'nde grafikerlik yaptı.1976-1991 arasında, yurt dışında,müze ve galerilerde incelemelerde bulundu.

İlk kişisel sergisini, 1972'de Ankara'da(Devlet Galerrisi) açtı. Ankara'da yaşamaktadır.

Ödüller:1971 TRT Sanat Ödülleri (resim dalı başarı ödülü).

1988 Avanos Sanat Festival'i Resim Yarışması (1.'lik ödülü).

İlkdönem resimlerinde, İzmir'in kent yaşamı ve insanları, eleştirel bir gözlem çerçevesinde , yer yer ironik öğeleri de içeren bir anlayış ağır basarken, 1990'lı yıllarda, doğa ayrıntılarını foto-gerçekçi teknikte yorumladığı yeni bir anlatıma yöneldi. Bu resimlerde titiz bir işçilik, mavi ve yeşil tonların egemen olduğu renkçi bir tutum dikkat çeker.(137)

Sevinç Altan (İzmir 1960)

1983'de İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nü bitirdi.İlk kişisel sergisini 1985'de İstanbul'da açtı. Çalışmalarını, İstanbul'da serbest sanatçı olarak sürdürmekte ve Mehmet Gülerüz'ün atölyesinde asistanlık yapmaktadır.

Siyah ve beyaz gibi iki karşıt ve nötür lekenin simgesel ve görsel değerlerini, büyük boyutlu kompozisyonlara aktardığı çalışmalarında, renksizliğin yalın ve direngen etkisinden, kişisel boyutlu bir yorum üretmekte, biçimlerin kendi başlarına ifade ettikleri özerk anlamı vurgulamaya çalışmaktadır.(138)

Hale Arpacıoğlu (İzmir 1952)

1969-1971 yılları arasında ABD(Portland Oregon College'de)sanat öğrenimi gördü.1971-

1972 yıllarında İtalyada Brera Akademisi'nde çalıştı.1972-1976 döneminde,bu çalışmalarını Roma Güzel Sanatlar Akademisi'nde sürdürdü.1976'da Napoli'de,bir grup sergisine katıldı.

1977'de Türkiye'ye döndü.

1981'de Türkiye'deki ilk kişisel sergisini İstanbul'da (Baraz) açtı.

Ödüller : 1982 Ev-Dekarasyon Dergisi (Altın Palet ödülü)

1984 Vakko Resim Yarışması(2.lık ödülü)

Geniş fırça darbelerinin renkçi bir palet eşliğinde kullanıldığı bir eğilim olarak kendini gösteren yeni-ekspresyonizmin temsilcileri arasında yer alır.(139)

Tomur Atagök(İstanbul 1939)

Sanat öğrenimini ABD'de Oklohama Devlet Üniversitesi'nde, California Sanat Koleji'nde ve

Berkeley Üniversitesi'nde tamamladı.1973'te İstanbul'a dönerek bir süre orta öğretim kurumla-

rında öğretmenlik yaptı.1980-1984 arasında İstanbul Resim Heykel Müzesi müdür yardımcılı-

ğı görevinde bulundu.Mimar Sinan Üniverstesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde Resim Bölümü'de müzecilik konusunda yeterlilik tezi verdi.İlk kişisel sergisini 1966'da

İstanbul'da(Devlet Galerisi) düzenledi.Halen Yıldız Üniversitesi Güzel sanatlar bölümünde öğretim üyesi olarak

görev yapmaktadır.

Ödüller : 1962 Genç Sanatçılar İllüstrasyon Yarışması(onur ödülü)

1972 California "Mother Lode" Ulusal Sanat Sergisi (1.lık ödülü)

1974 35.Devlet Resim ve Heykel Sergisi (başarı ödülü)

1976 Uluslar Arası Kadınlar Birliği Artistik ve Kültürel Sergisi (Başarı ödülü)

1979 Ev- Dekarasyon Dergisi Resim Yarışması (Altın Palet Ödülü)

Bir bölümünü tual,bir bölümünü metal üzerine uyguladığı çalışmalarını,görsel etkiyi yüzeyin

renk ve biçim parçalanmaları içinde ton farkına dayalı,soyut bir estetiğin sınırlarını zorlayıcı

bir doğrultuda değerlendirmektedir.(140)

Figen Aydıntaşbaş(1946)

1975'de İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nü bitirdi. Özel bir bursla, Madrid 'de mesleğine ilişkin araştırmalar yaptı. 1977-1981 yılları arasında İzmir Resim- Heykel Müzesi'nde uzman sanatçı olarak çalıştı. İlk kişisel sergisini 1975'de İzmir'de (Resim- Heykel Müzesi) açtı. Grup sergilerine katıldı. 1982'den bu yana, yaşamını İstanbul'da serbest sanatçı olarak sürdürmektedir. Figür ve mimari öğelerden oluşan kompozisyonları, insan mekan ilişkisini görsellik planında çözümleyici alternatif biçimler üzerine kuruludur.(141)

Elif Ayifer (İstanbul 1959)

1971-1975 arasında Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Grafik Sanatlar Bölümünde öğrenim gördü. 1977-1978 yıllarında Londra Goldschit Colege'de sanat ve tasarım konuları üzerinde çalıştı. 1979-1983 yıllarında Fulbright burslusu olarak MFA'da, Pratt Institute ve New York'da çalışmalarını sürdürdü. İlk sergisini 1979'da İstanbul'da (Galeri Deko) düzenledi. New York'da kişisel sergiler açtı, grup sergilerine katıldı. Öddüller: 1986 Small Works Show, B. Downtown Newyork (jüri özel ödülü). 1982 2. Uluslararası Asya-Avrupa Bienali (ödü). Pastel tekniği çevresinde seçkinleşen resimlerinde, biçim bozma estetiğini kendine özgü bir kompozisyon düzeni paralelinde geliştirir.(142)

Arzu Başaran (İstanbul 1962)

1979-1985 yılları arasında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nde öğrenim gördü. 1989'da İtalyan hükümetinin bursuyla Roma Modern Sanatlar Müzesi'nde incelemeler yaptı. İlk kişisel sergisini 1986'da İstanbul'da (Berk) açtı. Ödüller: 1984 Gösteri Dergisi Altın Fırça Yarışması. (1.lik ödülü).

Kahve rengi tonlarının değeri çevresinde geliştirdiği kompozisyonlarında, aşk ve cinsellik gibi evrensel temalara ağırlık vermekte ve serbest bir boya tekniğiyle bu temaların görsel iletişim olanaklarını geliştirici bir yöntem uygulamaktadır.(143)

Filiz Başaran (Edremit 1951)

1973'te İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Resim Bölümü'nü bitirdi.1977'de Salzburg Yaz Akademisi'nde çalıştı. Aynı yıl mezun olduğu okula asistan olarak atandı. İlk kişisel sergisini 1966'da Londrada açtı. İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar

Yüksek Okulu Resim Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Ödüller:1973 7.DYO Sergisi (başarı ödülü).

1974 10. İskenderiye Bienali (resim dalı başarı ödülü).

1975 9. DYO Sergisi (başarı ödülü).

Yaşamın saf ve içten yönlerini, bu safiyeti yansıtacak bir teknik eşliğinde ilk dönem resimlerinin arkasından, grafiksel öğelerin ön plana çıkardığı bir anlayışa yöneldi. Bir ara baskı re- sim çalışmaları yaptı. Portrenin içse dünyayı dışa vuran anlatımcı çizgilerine ağırlık verdi.(144)

Kezban Arca Batıbeki(İstanbul 1956)

1980'de Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Grafik Bölümü'nü bitirdi.Öğrencilik yıllarında ve onu izleyen dönemde,mesleğiyle ilgili çalışmalar yaptı.1983'de İngiltereye gitti .

Dönüşünde resim çalışmalarına ağırlık verdi.1988'de İstanbul'da (Urart) ilk kişisel sergisini açtı,bunu bir yıl sonraki Ankara sergisi izledi.Yurt içinde ve dışında karma sergilere katıldı.1988'

de ikinci kez İngiltereye gitti (Londra)Resim çalışmalarının yanında sanat yönetmeni olarak

sürdüdü.

Ödüller : 1984 Tıglat Genç Ressamlar Resim Yarışması(2. lik ödülü)

1992 Esbank Resim Yarışması (Büyük Ödül)

Tual üzerine akrallık tekniğinde oluşturduğu resimleri insan,cinsellik.sansür,gizem,aşk ve eroti-

zm gibi evrensel temaları içerir.Kökeninde grafik öğelerin çağdaş resimsel elamanlara dönüştürülmüş görsel dinamizmi,egemen bir eğilim olarak kendini gösterir.Araştırmacılık ve ortak bir tema çevresinde derinleşme çabası bütün çalışmalarını birleştiren özelliklerdir.(145)

Semiha Berksoy(İstanbul 1910)

1928'de İstanbul Konservatuarı Şan bölümüne girdi ve bir yıl sonra hocası Cemal Reşit Rey eşliğinde ilk konserini verdi.1934'te Atatürk'ün isteği üzerine bestelenen Özsoy operası-

nda başrole çıktı.1936'da İstanbul Belediyesi bursuyla,Berlin Devlet Müzik Akademisi'ne

girdi ve bu okulu birincilikle bitirdi 1939'da Berlin Operasında sahneye çıktı.Daha sonraki sahne yaşamını Ankara Konservatuarı ve devlet Operası'da sürdürdü.

İlk resim çalışmalarına genç yaşında 1929-1930 yıllarında Namık İsmail'in atölyesinde başladı.

1982'de İstanbul'da (AKM) bütün çalışmalarını kapsayan geniş bir sergi düzenledi.Kökeninde

psilolojik çizgiler ve mesajlar taşıyan,bilinç altının karmaşık dünyasını dışa vuran resimlerinde

zengin bir ifade gücü,atak bir biçimleme anlayışı görülür.(146)

.Müzehher Bilen (Kastamonu 1933)

1954-1960 arasında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nde öğrenim gördü. 1962'den beri çalışmalarını Paris'te sürdürmektedir. İlk kişisel sergisini 1959'da İstanbul'da (Şehir Galerisi) açtı. Resimlerinde daha çok Paris yaşamını, evlerini, teraslarını konu almakta ,güncel yaşamın ayrıntılarını tuallerine aktarmaktadır.(147)

Semiha Binzet (İstanbul 1943)

1961'de girdiği Güzel Sanatlar Akademisi'nde Ali Çelebi ve Nurulla Berk atölyelerinde öğrenim gördü. Sabri Berkel gravür atölyesinden sertifika aldı. Maden Tetkik Arama Enstitüsü'nde teknik ressam olarak çalıştı. Biçimlerin, yüzey üzerinde dolaylı bir derinlik etkisi yaratacak düzeyde dağıldığı resimleri, öznel bir doğa yorumunu konu alır.(148)

Tülay Tuna Börtecene (İstanbul 1936)

1955-1959 yılları arasında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nde Halil Dikmen ve Bedri Rahmi atölyelerinde öğrenim gördü. Daha sonra Amerika'ya giderek Wiskonsin Üniversitesi'nde (Madison) resim veseramik dallarında master çalışmaları yaptı.

İlk kişisel sergisini 1959'da İstanbul 'da (Amerikan Haber Merkezi) açtı. Amerika, Fransa, İtalya'da karma sergilere katıldı 1966'da İran (Tahran) Bienaline yapıt verdi. Düş ve bilinçaltında tortulanmış imgeleri, renklerin yoğun etkileriyle dışa vurmayı amaçlayan bir teknik düzeyinde yansıttığı resimlerinde, "nebula" halindeki renk tonları, birbiri içinde eriyip dağılır. İlk dönem çalışmalarında "yüzler", anlamı iletmekte bir ara-form olduğu halde, daha sonraki soyut resimlerinde bu ara form ortadan kalkar, doğrudan doğruya renksel form, resmin ağırlıklı işlevini üstlenir. Soyut dışavurum, bağımsız bir teknik düzeyine yükselir.(149)

Gül Derman (İstanbul 1948)

1971'de İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü Bedri Rahmi atölyesini bitirdi. 1982'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümünde Resimli Taş Baskı Halk Hikayeleri konulu doktora tezini verdi.

1970,1975 ve 1980'de Salzburg Yaz Akademisi'nde Prof. Eglau ve Prof. Otte ile çalıştı.

1977'de Rochester Institute of Technology baskı resim çalışmaları üzerinde yoğunlaştı.Salzburg lito atölyesine, sanatçılar birliğinin çağrılısı olarak katıldı.

Yurtdışında ilk kişisel sergisini,1972'de Fransa'da açtı.

Ödüller:1979 yılında Vakko Desen Yarışması (mansiyon).

1974 Sheraton Otelleri Sanat Yarışması (mansiyon).

1975 Ankara Sanat Dergisi Resim Yarışması (başarı ödülü).

1976 UFACSI (Clermonnt-Ferrand, Kadın Sanatçılar Ödülü).

1979 UFACSI (başarı ödülü)

1983 VikingÖzgün Baskı Resim Yarışması (mansiyon)

1986 İtalya Rafaella Resim yarışması (5.lik ödülü)

1987 3. Talens Resim Yarışması (başarı ödülü)

1987 8. Trafeo Dürer Milano Resim Yarışması(başarı ödülü)

Serigrafi tekniğine dayalı özgün baskı resimlerinde açık tonlarda ve lekelerden oluşan ve

İstanbul'un doğa izlenimlerini ,yada yöresel yaşam sahnelerini yansıtan kompozisyonları düşsel

bir duyarlılıkla yüklüdür.İzlenimlerin sıcak ve içten etkisi,çizgisellikten uzak

görüntüsü,renklerin saydamlığı bu resimlere fantastik bir boyut kazandırır.(150)

Gülten Devres (Zürich 1931)

İlk çalışmalarını yurt dışında,Prof. Ardini atölyesinde gerçekleştirdi.1957'de girdiği

Roma Güzel Sanatlar Akademisi'nde Prof.Monteleone'nin atölyesine devam etti.Roma darphanesinde

Prof.Gianlandini'den özel dersler aldı.1960'da Roma Akademisinden mezun oldu.İlk kişisel

sergisini 1965'te İstanbul'da (Türk Alman Kültür Merkezi) açtı.

Ödüller : 1955 İtalya Avezano 7. Ulusal Sanat Sergisi (gümüş madalya)

1958 Roma 3. Ulusal Geçlik Sergisi (Roma Eyalet Ödülü)

Doğaya bağlı figüratif bir teknik doğrultusunda çalışmaktadır.(151)

Tiraje Dikmen (İstanbul 1925)

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirdi. 1949'da burslu olarak gittiği Paris'te Hukuk ve İktisadi Bilimler Fakültesi'nde doktora çalışmaları yaptı.1953'e kadar Paris'te, Ecole du Louvre'da, sanat tarihi ve müzecilik öğrenimi gördü, bu dallarda staj yaptı. Resim sanatına olan ilgisi nedeniyle özel dersler aldı.Paris'teki çalışmaları sırasında, Fransız sanatını yakından inceledi.

Siyah-beyaz karşıtlığı üzerine kurulu resimlerinde, bu iki tonun soyut biçim oluşumları kapsamında değerlendirilmesine yönelik anlayış egemendir.(152)

İpek Aksüngür Duben (İstanbul 1941)

1963'de Agnes Scott College (Amerika)'den felsefe ve sanat tarihi dallarında lisans derecesi 1965'te Chicago Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nden master aldı. 1971'de Art Students League of New York'da Václav Vytláčil ile resim, Robert Hale ile anatomi ve desen çalıştı. 1972'de girdiği New York desen, resim ve heykel sütüdyosunda figüratif ve soyut denemeler yaptı.

1984'te Türk Resim ve Eleştirisi(1880-1945) adlı teziyle doktora derecesi aldı. Çeşitli dergilerde sanat üzerine çalışmaları yayımlandı.

İlk kişisel sergisini 1979'da İstanbul'da (Yapı Endüstri Merkezi) açtı. 1980'de 1.

Günümüz İstanbul Sanatçıları açık hava sergisinde başarı ödülü aldı.

Uyuşum ve karışıklık, etki-tepki, yaşam ve fantazi çerçevesinde, sanatsal bir tavır alışını simgeleyen resimleri, kavramsal bir temel üzerinde biçimlenir.(153)

Afife Ecevit (İstanbul 1908 - İstanbul 1990)

Arnavutköy Kolejinden mezun oldu, Fransa'ya yaptığı gezilerle, resim sanatına olan ilgi ve yeteneğini geliştirdi. Devlet sergileri başta olmak üzere, karma sergilere katıldı. İlk kişisel sergisini, 1957'de İstanbul'da (Devlet Galerisi) açtı. Güzel Sanatlar Birliği ve Kadın Ressamlar Derneği'ne üye oldu, bu kuruluşların ortak sergilerine resim verdi. Peysaj ve ölüdoğa konuları üzerine yoğunlaşan resimleri, izlenimci anlayışın renk ve ışık değerlerine bağlıdır.(154)

Jale Necdet Erzen (Ankara 1943)

1974'te Los Angeles'ta Art Center College of Design'da lisans ve yüksek lisans öğrenimi gördü. 1980'de İstanbul Teknik Üniversitesi'nde doktarasını tamamladı. 1974 yılından bu yana

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde öğretim üyesidir. 1981-1985 yılları arasında Ankara'da Boyut dergisinin genel yayın yönetmenliğini yaptı. Mimar Sinan, sanat tarihi ve estetik konularında yayınları vardır.

Resimleri, fırça tuşlarının eğriler oluşturduğu bir düzen anlayışına bağlı olup, gri-çıplak figürler döneminin arkasından renkli paletlere ağırlık veren bu resimler, psikolojik-anlatımcı bir eğilimin ürünleri olarak yorumlanabilir.(155)

İnci Eviner (Ankara 1956)

İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nü 1980'de bitirdi. Aynı kurumda

(MSÜ) yeterlilik çalışmasını tamamladı. İlk kişisel sergisini 1986'da İstanbul'da açtı. Genellikle

karma sergilere katıldı,1991'de Tokyo'da düzenlenen Çağdaş Türk Resmi Sergisi'ne yapıt verdi
 İnci Eviner'in değişik araç-gereç ve kalın dokusuyla zenginleştirdiği çalışmaları,soyut anlatımcı bir çizgide,yer yer simgesel motiflerinde katkısıyla kendine özgü bir armoni çerçevesinde biçimlenir.Tekstürle anlam arasında yakın ilişkiler araştırılır.Sorgulayıcı bir estetik biçimi değerler ve yüzeyle üçüncü boyut arasında dönüşümcü bir duyarlık,bu resmin başlıca özellikleridir.(156)

Serap Murathanoğlu Eyrenci (İstanbul 1950)

1969-1974 yılları arasında,İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nde sanat öğrenimi gördü.1976'da TemelSanat Eğitim Kürsüsü'ne asistan olarak atandı.1983'te Minyatür ve çağdaş resim sanatı üzerine bir irdelem konulu teziyle sanatta yeterlik aldı.1984'te Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev aldı.İlk kişisel sergisini 1975'te İstanbul'da (Cumalı) açtı.Yurt içinde ve dışında grup sergilerine katıldı.Resimlerinde yöresel yaşam sahnelerini ironik bir üslup bağlamında ele almakta figür ağırlıklı bir sanat anlayışını benimsemektedir.(157)

Sabiha Erengönül (İstanbul 1941-1982)

Eski halk öykülerinden aldığı konuları çağdaş bir kurgu ve ritim anlayışı ile yapıtolarına aktarmıştır.

İstanbul'da doğdu, 5 Mayıs 1982'de aynı kentte öldü. İlk sanat çalışmalarını 1962'de Viyana Fantastik Okulu ressamlarından Anton Lehmden'le (1929) yaptı. 1962'de Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu Tekstil Bölümü'nü bitirdi. 1968'de İspanya'ya gitti ve gravür çalışmalarının yanı sıra Madrid Radyo Televizyonu'nda Türk Sanatı sempozyumlarına katıldı. 1971'de İtalya'da Bergamo Sanat Okulu'nda bir süre öğretmenlik yaptı, daha sonra İstanbul'a gelerek çalışmalarını bu kentte sürdürdü. 1959-1981 arasında pek çok ulusal ve uluslararası sergiye katıldı, kişisel sergiler açtı. 1977'de DYO Resim Yarışması'nda onur belgesi, 1979'da Görsel Sanatçılar Derneği Özgün Baskı Ödülü ve 1980'de de aynı derneğin başarı ödülünü aldı.

Sabiha Erenğönül daha çok gravür dalında ürün vermiştir. 1960'lardaki ilk yapıtlarında yalnız siyah-beyaz çizgiler kullanmış ve Lehmden'in fantastik gerçekçi anlayışının etkilerini yansıtan, insanın soyut iç dünyasını aktaran resimler yapmıştır. 1970'lerde ise bu iç dünyayı daha somut bir biçime dönüştürmüş ve ayrıntılı bir gerçeklikle Türk halk masallarının düş dünyasına eğilmiştir. Bu dönem yapıtlarında siyah-beyazın yanında renk kullanmaya başlamıştır.(158)

Nermin Faruki (İstanbul 1904)

İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nde okurken, Almanya'ya giderek öğrenimini Berlin Güzel Sanatlar Akademisi'nde sürdürdü. Yeni -klasik bir anlayışta çalışırken, değişik teknik ve eğilimlere yöneldi.

Bakır levhalar üzerinde soyut biçimler denedi. İlk kişisel sergisini 1957'de İstanbul'da (Şehir Galerisi) açtı.. 1956'da Bahar ve Çiçek Bayramı nedeniyle düzenlenen yarışmada ve 2. İstanbul Festivali'nde birincilik ödülleri kazandı.

Resimlerinde doğa, yöresel karakterlerinden soyutlanmaksızın düşsel öğelerle pekiştirilmiş olarak işlenir.(159)

Can Göknil (İstanbul 1950)

1966'da Arnavutköy Kız Koleji'ni bitirdi. 1968'de AABD Knox College resim bölümünden mezun oldu. 1969'da New York City Üniversitesi Resim Bölümü'nde öğrenim gördü. Karma sergilere katıldı. İlk kişisel sergisini 1971'de ABD'de açtı. Özellikle çocuk kitapları ilistirasyonu konusunda uzmanlaştı. 1988'de Hollanda'da Jenny Smelik çocuk ve gençlik kitapları ödülünü, 1989'da Dünya Çocuk Günü Vakfı Altın Balon ödülünü kazandı. Çocuk dünyasına yönelik grafizmin, Türkiye'deki öncüleri arasında yer alır.(160)

Beyza Gönensay (İstanbul 1932)

Arnavutköy Kız Kolejini bitirdi.1952-1956 yılları arasında İstanbul Devlet Güzel sanatlar Akademisi Ccemel Tollu atölyesinde öğrenim gördü.1954'te Cambridge Art School for Foreing Students'ta, desen ve. yağlıboya, resim teknikleri üzerine çalışmalar yaptı.

İlk kişisel sergisini, 1974'te İstanbul'da (Cumalı) açtı.Bu sergiyi, yurtiçinde ve yurtdışında başka sergiler izledi. Resimlerinde toplum içindeki kadın imgesi, lekeci bir anlayış çerçevesinden yansıtılır.(161)

Mürşide İcmeli (İstanbul 1930)

1953'te Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nü bitirdi. 1961'de İspanya'da San Fernando Akademisi'nde gravür, Escuela National des Artes Graficas'ta litografi üzerine uzmanlık öğrenimi gördü. 1962-1965 yıllarında Central School of Art and Design'da (Londra) ilistirasyon konusunda çalışmalar yaptı. Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nde öğretim elemanı olarak çalıştı.

İlk kişisel sergisini 1976'da ankara'da (Alman Kültür Merkezi) açtı.

Ödüller: 1961 Madrit Lito Atölyesi (1.lik ödülü)

1973 34. Devlet Resim ve Heykel Sergisi (başarı ödülü).

1979 40. Devlet Resim ve Heykel Sergisi (başarı ödülü).

1980 Balkan Ülkeleri Dostluk Sergisi(Bkreş, başarı ödülü).

1981 42. Devlet Resim ve Heykel Sergisi (başarı ödülü)

1982 16. DYO Sergisi (başarı ödülü)

1984 15. İskenderiye Sanat Bienali (2.lık ödülü)

1985 Viking Özgünbaskı Resim Yarışması (başarı ödülü)

1990 51. Devlet Resim ve Heykel Sergisi (başarı ödülü).

Mürşide İçmeli'nin gravür teknikleri kapsamında yoğunlaşan çalışmaları, bu türün ülkemizde yaygınlaşmasına ve yeni kuşakların bu yönde etkinlik göstermelerine yol açıcı bir işlev taşır. Soyut düzen şemaları içinde insan, onun renkli ve siyah-beyaz baskılarında temel öğedir.(162)

Naciye İzbul (Bulgaristan 1912)

Resim çalışmalarına, Türkiye'ye göç ettikten sonra, 1952'de Şeref Bigalı'nın yanında başladı. Daha sonra bu çalışmalarını Ankara'da Refik Epikman'nın atölyesinde sürdürdü. İlk kişisel sergisini, 1967'de Ankara'da açtı. Ankara Kadın Ressamlar Derneğinin kurucu üyeliğini ve başkanlığını yaptı.

Ankara'da serbest sanatçı olarak yaşamaktadır.. Serbest bir boya tekniğiyle, izlenimci anlayışa yakın bir çizgide çalışmakta, konularını yaşadığı çevreden ve doğadan seçmektedir.(163)

Zuhal Köşeler Karaçengel (İstanbul 1939)

1959'da İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nden ve Ali Avni Çelebi atölyesinden mezun oldu. 1983'te sanatta yeterlik aldı.Halen Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuvarı öğretim üyesidir.

Mevleviler, balerinler, müzisyenler, işlediği ağırlıklı konulardır.(164)

Oya Zaim Katoğlu (İstanbul 1940)

Öğrenimini, Ankara Koleji ve Ankara Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü'nde tamamladı. Babası Turgut Zaim'in desteğiyle, 1960'lı yılların başında resim çalışmalarını yoğunlaştırdı. Önceleri guaş, daha sonra yağlıboya çalışmalarına yöneldi. İlk sergisini 1966'da Ankara'da (Doğuş) açtı. Yurtdışında çeşitli sergilere katıldı. Resimlerinin bir bölümü, Türkiye'nin dış temsilciliklerine dağıtıldı. 1969'da STC (Sanat Tenkitçileri Cemiyeti)'nin düzenlediği resim yarışmasında ikincilik ödülü kazandı. Turgut Zaim'in yöreselci ve özgün sanat anlayışından derin izler taşıyan resmi, Anadolu insanı ve onun içinde yaşadığı çevresel motiflerin, titiz bir sanat işçiliği paralelinde istiflenmiş kompozisyon değerlerine dayanır. Moda akımlara güncel eğilimlere uzak durur. Saf yapmacıksız ve içten bir doğa mitosunu temellendirmeye çalışır.(165)

Oya Kınıklı (İzmir 1941)

1962'de İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nü Nurullah Berk atölyesinde bitirdi. 1962-1963 yıllarında, öğretmen okullarında resim öğretmenliği yaptı.. 1976-1977 yıllarında Roma Güzel Sanatlar Akademisi'nde resim çalıştı. 1973-1988 arasında Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Bölümü'nde, öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır.

Ödüller: 1983 17. DYO Sergisi (mansiyon)

1983 Meteksan Desen Yarışması (başarı ödülü)

1984 Türkiye Petrolleri Ananim Ortaklığı (TPAO) Atatürk Resim Yarışması (1:lik ödülü).

1985 46. Devlet Resim Heykel Sergisi (başarı ödülü)

1986 47. Devlet Resim Heykel Sergisi (başarı ödülü).

1990 Yunus Emre Resim Yarışması (başarı ödülü)

1991 Ahi Evran Resim Yarışması (mansiyon)

Figür disiplini çerçevesinde gelişen resimlerinde, keman çalan genç kız kompozisyonu ağırlıklı bir konu olarak dikkat çeker. Figürün çeşitlemeye dayanan karakteri, resmini belileyen ana özelliğdir.(166)

Bahar Kocaman (Edirne 1961)

1983'te Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'nü bitirdi. İlk kişisel sergisini, 1987'de İstanbul'da açtı.

Ödül: 1990 Ramko Resim Yarışması (3.lük ödülü).

Geniş ve anlatımcı fırça tuşlarına dayanan soyut anlayışta resimler yapmaktadır.(167)

Gülten Kut (Samsun 1948)

1968-1973 yılları arasında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nde, Zeki Faik İzer ve Özdemir Altan atölyelerinde öğrenim gördü. 1981'de ilk kişisel sergisini İstanbul'da (Uart) açtı: Karma sergilere katıldı. 1983'te Altın Palet Özendirme Ödülü'nü kazandı. Yaşamını İstanbul'da sürdürmektedir.

Nesnelerin, gerçek yaşamdaki sessiz ve katı konumlarından çıkıp resim yoluyla yaşama zevinci yaratmaya yönelik bir amaçla donanmaları gerektiği görüşünden hareket eder.

Karışık teknikle oluşturduğu ölüdoğa resimleri, leke ve kazıma-çizgi uyumuna dayanır.(168)

Alev Ermiş Mavitan (Merzifon 1957)

1979'da Boğaziçi Üniversitesi Pazarlama Bölümü'nü bitirdi. 1979-1985 arasında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nde Neşet Günal ve Neşe Erdok atölyesinde sanat öğrenimi gördü.

İlk kişisel sergisini 1989'da İstanbul'da (AKM) açtı. 1980'li yıllarda, daha çok eşi Bihret Mavitan ile ikili sergiler düzenledi.

Ödüller: 1984 İstanbul Devlet Güzel Santlar Akademisi 100.Yıl Karma Resim Sergisi (Pamukbank Özendirme Ödülü)

1985 Gençlik Yılı "Genç Sanatçılar" Sergisi (mansiyon)

Resimlerinde genç kadın figürlerinin merkezci bir öge olarak kompozisyonunun eksenini oluşturduğu yaşam sahneleri, alaycı (ironik) bir yaklaşımla, yeryerde fantastik bir konuyla ele alınır.(169)

Melek Mazıcı (İstanbul 1958)

1981'de İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nü, 1989'da Helsinki Güzel Sanatlar Kraliyet Akademisi'ni bitirdi.

Türkiyedeki ilk kişisel sergisini, 1993'te İstanbul'da (Nev) açtı. Çalışmalarını Helsinki'de sürdürmekte olan sanatçının, Finlandiya'da çeşitli müzelerde yapıtları bulunmaktadır. "Carborundum" ve tahta baskı tekniği içeren resimleri, doğasal (naturel) biçimlerde, bilinçli olarak ilkelleştirilmiş doğa-dışı biçimler arasındaki anlam bağıntılarını çözümlenmeye ilişkin çağrışımsal ve biyolojik yöntemlerden kaynaklanır.(170)

Aylin Örek (Lefkoşa 1941)

Sanat öğrenimini, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümünde yaptı. Ali Çelebi ve Nurullah Berk atölyelerinde çalıştı. 1973'te Fransız hükümetinin sağladığı bursla

Marsilya ve Paris Güzel Sanatlar Akademilerinde öğrenim gördü. Fildişi (1974 ve 1984) resim çalışmaları yaptı. İlk kişisel sergisini 1966'da Lefkoşa'da Kıyısı (1981) ve İspanya'da'da

açtı. Ayrıcayurt dışında ve İstanbul'da sergiler düzenledi

. 1980'de KTFD'nin 5. kuruluş yılı nedeniyle düzenlenen sergide ve UFACSİ (Union Femini-

ne Artistique et Culturelle Salons Internationale) sergisinde başarı ödülleri kazandı. Lefkoşa'da yaşamını resim öğretmeni olarak sürdürmektedir.

Aylin Örek'in resimlerinde, yöre yaşamı ve doğa özellikleri, figüratif bir anlayış çerçevesinde,

gerçekbir çizgide yer alır.(171)

Zahide Özar (İstanbul 1906)

Kız Öğretmen Okulu'nda öğrencilik yıllarında,Güzel Sanatlar Birliği'ne verdiği resimleriyle dikkat çekti.Mehmet Ruhi Bey'den özel dersler aldı.İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi

Resim Bölümü'nde okudu.Burada ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirmek için düzenle

nen sınavı kazandı.Resim öğretmenliği yaparken,Akademi'de Çallı ve L.Levy'nin ayölyelerine

dışarıdan devam etti.1952'de Paris,Roma ve Londra'da müze ve galerileri gezerek bilgilerini geliştirdi.Bir ara Paris'te Metzinger'in atölyesinde çalışma olanağı buldu.Peysaj ve ölü doğa konularınaağırlıklı olarak işlediği resimlerinde,izlenimci dönem sonrası akımların etkileri sezilir.(172)

Fatma Tülin Öztürk (İstanbul 1949)

Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ni ve Boğaziçi Üniversitesi Dil-Bilim Bölümü'nü Bitirdi. Aynı bölümden yüksek lisans diploması aldı.1971'de resim çalışmalarına yöneldi.1972'de İngiliz Kültür Heyeti'nin bursuyla, Glamorgan Yaz Okulun'da ve Londra'da resim çalışmalarını sürdürdü.

İlk kişisel sergisini, 1971'de İstanbul'da (Boğaziçi Üniversitesi) açtı. İstanbul'da yaşamakta ve çalışmaktadır.

Ödül:1974 35. Devlet Resim Heykel Sergisi (başarı ödülü).

Resimlerinde iki dönem gözlemlenir;1980'li yılların ortalarına kadar gelen resimlerinde, büyütülmüş bitki ve nesne görüntülerinin, foto-gerçekçi bir tekniğe göre uygulanmış görsel yorumları ağır basar. Bu dönemi izleyen çalışmalarında ise, insan bedeninin anatomik ayrıntıları, farklı konumlarda kompoze edilmiş resim karelerinin biraraya getirilen bütünlüğüne göre oluş turulur. Ayrıntının bütünden, beden parçalarının genel anatomik yapıdan soyutlandığı bu çalış- ma tekniği, izleyicinin görsel algısında yanılısamacı paradigmlar yaratır.(173)

Kainat Barkan Pajonk (Eskişehir 1937)

Kadıköy Kız Enstitüsü'nü bitirdikten sonra, 1953-1960 yılları arasında Güzel Sanatlar Akademisi'nde Halil Dikmen ve Zeki Faik İzer atölyelerinde çalıştı. Bir süre reklam ve dekor işleri yaptı. Orta öğretim kurumlarında resim öğretmenliği, Şehir Tiyatroları'nda realizatörlük görevini üstlendi.

İlk kişisel sergisini 1960'te İstanbul'da (Şehir Galerisi) açtı. Türkiye Ressamlar Cemiyeti'nin sergilerine katıldı.

Resimlerinde yüzey ve derinlik arasında majik ton ve leke bağlantıları üzerinde durmakta, yöre peysajına bu bağlantılar açısından yaklaşmaktadır.(174)

Nermin Pura (İstanbul-Kadıköy 1923)

Öğrencilik yıllarında resim çalışmalarına başladı.Halkevleri resim yarışmalarına katılarak ödül kazandı. 1956 ve onu izleyen yıllarda, eşi ressam Numan Pura ile ortak sergiler düzenledi. AKRD(Ankara Kadın Ressamlar Derneği)'nin kurucuları arasında yer alır.Resim çalışmalarının yanında, edebiyatla da ilgilendi, şiirler yazdı.

Peysaj türüne yönelik çalışmalarında, izlenimci anlayışın payı önemli bir yer tutar.(175)

Zümrüt Y. Radau (İstanbul 1969)

1990'da Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'nden, Hüsametdin Koçan atölyesinden mezun oldu.Karma sergilere Katıldı. İlk kişisel sergisini İstanbul'da (Taksim) açtı

Ödül:1991 52. Devlet Resim Heykel Sergisi (başarı ödülü).

Beden ve ayrıntı, nesne ve dekor, bütün ve parça gibi kavramsal elamanların, bir kompozisyon düzeni içindeki görsellik anlamını irdeleyen çalışmalar yapmaktadır.(176)

Türkan Sılay Rador (Zonguldak 1940)

1965'te İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Tekstil Bölümü'nü bitirdi. Daha sonra, aynı yerde başladığı resim öğrenimini, 1971'de Bedri Rahmi atölyesinde tamamladı.

Ödül:1971 TRT Resim dalı Başarı ödülü.

Resimlerinde lekeci anlayış, nakışçı bir doğrultuda işlev taşımaktadır. Bedri Rahmi atölyesinin bu yöndeki telkinlerine açık bir görüş düzeyi, resimlerini belirleyen başlıca özelliğidir.(177)

Fusun Sağlam (İstanbul 1953)

Orta ve lise öğrenimini High School'da tamamladı. Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Grafik Bölümü'nü 1977'de bitirdi. Bir süre Avustralya'da grafiker-illustratör olarak çalıştı.

Sergilerini eşi Tanju Sağlam ile birlikte gerçekleştirmekte ve İstanbul'da serbest sanatçı olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

Ödül: 1986 Türkiye Jokey Kulübü Resim Yarışması (mansiyon).

Büyük doğa parçalarını, uzak plandan gören ve bütün içinde ayrıntılara yönelen peysaj resimlerinde, sanatın köklü geleneklerden aldığı esinlerle akademik formasyonun payını vurgulamakta ve sanattaki dönüşümcü estetiğın önemine atıfta bulunmaktadır.(178)

Kristin Saleri (İstanbul 1922)

İlk derslerini İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nde Feyhaman Duran'dan aldı. 1951-1955 yıllarında Roma, Paris, Münih'te araştırmalar yaptı. 1959'da A. Lhote atölyesinde bir süre çalıştı. Uluslararası Kadın Sanatçılar Kulübü'nün kurucu üyeleri arasında yer alır.

İlk kişisel sergisini 1957'de İstanbul'da (Ertem) açtı.

Ödüller:1964 Uluslararası Kadın Sanatçılar Derneği (gümüş madalya).

1967 Uluslararası Sergi (Monako)(Mansiyon).

1978 UFACSI, Vichy (jüri özel ödülü)

1883 İzmir Resim Heykel Müzesi (onur plaketi)

1987 Kültür-Turizm bakanlığı (onur plaketi)

Kristin Saleri'nin resimleri, renkle oluşturulmuş çizgi yumaklarının yarı-figüratif bir anlayış çerçevesinde düzenlenmiş kompozisyon karakteri üzerine kurulur. Kadın Sanatçılar Gurubu içinde yer almaktadır.(179)

Gonca Sezer (İstanbul 1964)

1981-1986 yıllarında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nde öğrenim gördü. 1985 yılından başlayarak karma sergilere (Günümüz Sanatçıları, DRHS, Genç Sanatçılar) katıldı.

İlk kişisel sergisini 1988'de İstanbul'da (Yonca Sanat Galerisi) açtı.

Resimlerinde yüzey-doku ilişkileri, kazıma ve renk bindirme teknikleri doğrultusunda, soyutçu bir eğilimi öne çıkaracak biçimde değerlendirilir.(180)

Mübeccel Siber (İstanbul 1930)

Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim gördü. Uzun yıllar Uzakdoğu'da ve Amerika'da yaşadı.Manila'da içmimarlık öğrendi. ABD Maryland Üniversitesi'nde suluboya, Corcoran Sanat Akademisi'nde resim ve desen kurslarını izledi.Bangladeş'te yağlıboya resim ve heykel çalışmaları yaptı.

İlk kişisel sergisini 1980'de Dakka'da düzenledi. Türkiye'de ve yurtdışında sergiler açtı.

Suluboya tekniği üzerinde yoğunlaşan çalışmaları, egzotik doğu dünyasının yaşamını ve doğasını, ayrıntılardan çok bütünü yansıtmaya yönelik bir sanat anlayışı düzeyindedir.Bu resimlerinde rengin uçuk ve saydam etkisi, ışığın izlenimci karakterini ortaya çıkartmak amacını taşır.(181)

Hale Sontaş (İstanbul 1943)

Bir süre İstanbul Üniversitesi'nde sanat tarihi okuduktan sonra 1962'de İstanbul Devlet Güzel Santlar Akademisi Resim Bölümü'ne girdi. 1968 yılında buradan Bedrı Rahmi atölyesinde öğrenim görmüş olarak mezun oldu. 1967'de İsviçre'de resim çalışmaları

gerçekleştirdi. Yurtdışına araştırma ve inceleme gezileri yaptı. Aubusson'da duvar halısı üzerinde çalıştı.

İlk kişisel sergisini 1970'de İstanbul'da (Taksim) açtı. Aynı yıl hereke'de, düğümlü halı tekniğine ilişkin denemeler yaptı. 1971'de bir yıl kadar, Fransa'da kalarak araştırmalarını geliştirdi. 1973'te İstanbul'da Ayasofya önünde İbrahim Örs ile, ortaklaşa bir açikhava sergisi açtı. Finlandiya'da, özgünbaskı resimlerinden oluşan bir asergi düzenledi. Resimleride, iki dönem ayırtedilebilir: 1970-1974 arasında soyutçu anlayış, bir ölçüde fantazinin de yönlendirici etkisi altında biçimlendirilir. Daha sonraki çalışmalarında, fantazi öğesi ön plana çıkar, bu arada figüratif bir eğilim ağırasmaya başlar. Daha çokta bu dönem çalışmalarında, kişisel bağıntıların, köklü bir arayış düzeyinde ortaya çıktığı izlenir. Erotik yaklaşımları içeren son resimlerinde, iri bedenli kadınlar, "santor" imajı eşliğinde ele alınır, ironi ve erotizm, birbirini bütünleyen kavramlar olarak yansıtılır.(182)

Gülseren Südor (İstanbul 1945)

1970'te İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü Bedri Rahmi Eyüboğlu atölyesinden mezun oldu. 1970-1974 yıllarında, çalışmalarını İtalya'da sürdürdü. İtalya ve Avusturya'da sergiler açtı.

Türkiye'de ilk kişisel sergisini, 1976'da İstanbul'da (Cumalı) açtı.

Resimlerinde düşsel mekanlar içinde, kurgusal yaşam sahneleri, genç kadın figürleri yer alır. Fantazy, buresmin oluşumunda yönlendirici bir işlev taşır.(183)

Yasemin Şenel (Samsun 1953)

Samsun İlköğretim Okulu'nu bitirdi, Liège (Belçika) Tıp Fakültesi'nde okudu. 1972-1979 yılları arasında Liège Güzel Sanatlar Kraliyet Akademisi'nde resim, yağlıboya, sanat tarihi ve iç mimarlık öğrenimi gördü. Kostüm, dekorasyon ve maket yapımıyla uğraştı. Türkiye'deki ilk sergisini, Ankara'da (Siyah-Beyaz) 1989'da açtı. Halen Brüksel Güzel Sanatlar Okulu'nda öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Ödüller: 1976 Robert Liyard Resim ödülü

1978 P. Lamar Yağlıboya Resim ödülü.

1978 Liége Akademisi Birincilik ödülü.

Renkçi anlayışta, yaşam sevinci yansıtan, boyayı çizgisel oluşumlar yaratacak düzeyde değerlendiren, serbest vaktif bir görüşü benimsemekte, resimlerinde çevre yaşamından sahnelere yer vermektedir.(184)

Uğur Mine Tamay (Ankara 1958)

1976-1983 yılları arasında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nde, Adnan Çoker atölyesinde öğrenim gördü. İlk kişisel sergisini 1984'te Ankara'da (İş sanat Galerisi) açtı. Halen serbest sanatçı olarak çalışmaktadır.

Ödüller:1981 Günümüz Sanatçıları Sergisi (resim ve halı dalında başarı ödülü)

1984 İnönü Vakfı Resim Yarışması (2.lık ödülü).

1986 TPAO Atatürk Resim Yarışması (başarı ödülü)

1987 Kültür ve Turizm Bakanlığı Resim Yarışması (3.lük ödülü).

1987 Bandırma Festivali Resim Yarışması (başarı ödülü).

1987 Uluslararası Olimpiyat Komitesi, Resim ve Heykel Yarışması (resim dalı birincilik ödülü)

Değişik görüş açıları içinde konumlandırılmış mekansal düzenlemeler ve bunlara koşut nesne, figür ve ölüdoğa fragmanlarının dekupe edilmiş biçimler halinde tasarlandığı resimler, gerçeklikle gerçekdışı arasındaki iletişim ve kurgu bağıntılarını ortaya sermektedir. Bu açıdan Mine Tamay'ın resmi, fantazi öğelerinin ön plana çıktığı bir sanat görüşünün ürünü olarak değerlendirilebilir.(185)

Nevhiz Tanyeli (Edirne 1941)

1965 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Resim Bölümü'nü bitirdi. 1971-1975 yılları arasında 1416 sayılı Akademi ve Üniversitelere öğretim üyesi yetiştirmeyi amaçlayan yasa uyarınca Paris'te 4 yıl resim ihtisası yaptı.

Bedia Taran (İstanbul 1920)

1943'te Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nü bitirdi. İlk kişisel sergisini 1953'te İstanbul'da (Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsü) açtı. Çalışmalarını daha çok suluboya üzerine yoğunlaştırdı. Karma sergilere katıldı.

Ödüller: 1972 Ankara Sanat Dergisi, Suluboya Resim Yarışması (1.lik ödülü).

1981 UFACSI Kadın Ressamlar Sergisi (1.lik ödülü).

Suluboya resimlerinde işlediği konu, genellikle ölüdoğadır. Renklerin yumuşak etyikisi ve ayrıntıya inmeyen spontan görüntüsü, bu resmin başlıca özelliğidir.(186)

Sema Ilgaz Temel (İstanbul 1957)

1978'de Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Grafik Sanatlar Bölümü'nü Mustafa Aslıer'in öğrencisi olarak bitirdi. 1978'de aynı bölüme asistan olarak girdi. 1983'te Salzburg Yaz Akademisi'nde Bremer ile çalıştı. 1986'da sanatta yeterlilik aldı. 1987'de ikinci kez Salzburg'a gidişinde M. Mecksepper ve K. Nagaoka'nın yanında gravür eğitimi aldı. İlk kişisel sergisini, 1989'da İstanbul'da (Urant) açtı.

Halen Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde öğretim görevlisi olarak devam çalışmaktadır.

Ödüller: 1977 Görsel Sanatçılar Derneği (mansiyon).

1983 Viking Baskı Resim Yarışması (başarı ödülü).

1988 Gülhane Sanat Şenliği (mansiyon)

Çağrışım yüklü resimlerinde, eski mitoslar, öykü ve masalların görsel biçimlere uyarlanmış izlenimleri, karışık bir teknik doğrultusunda işlenmektedir.(187)

Hale Tenger (İzmir 1960)

1986'da Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'nü bitirdi. British Concil bursuyla gittiği İngiltere'de, Cardiff Sgihe'dan 1988'de mezun oldu.

1986'da Günümüz Sanatçıları, 1988'de Cardiff Howard Gardens Gallery'deki grup sergilerine katıldı.

İlk kişisel sergisini 1990'da İstanbul'da (Nev) açtı.

Doğa nesnelere ve bu nesnelere birlikte tasarımılanan ayrıntı elamanlarının, bir düzenleme mantığı çerçevesinde, etki ve oluşum mekanizmasını sorgulama bilincine dayalı bir kavramsallık modeli geliştirmektedir.(188)

Nevin Zahal Tollu (Ankara 1937)

İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nde 1959-1960 yılları arasında, galeride Halil Dikmen, atölyede Cemal Tollu ve Neşet Günal ile çalıştı. Sabri Berkelin gravür atölyesinden sertifikayı aldı. 1967-1970 yılları arasında Ankara Maden Tetkik ve Araştırma Enstitüsü'nde çalıştı. Tabiat Tarihi Müzesi'nin kuruluşunda emeği geçti, bu çalışmalarından dolayı takdimname aldı. 1968'de Ankara'da (Fransız Kültür Merkezi) ilk kişisel sergisini gerçekleştirdi. 1972-1973 döneminde, Roma Akademisi'nde Prof. Trotti ile çalıştı. Copeliveri Festivali açık hava sergisine katıldı. Başta Ressamlar Cemiyeti olmak üzere grup sergilerine katkı verdi. Uzun bir aradan sonra yeni çalışmalarını 1994'te İstanbul'da (Başak) sergiledi.

Figür ve doğa elamanlarını, soyutlayıcı bir teknik doğrultusunda ve yaşam sevincini yansıtıcı bir içerik bağlamında değerlendirdiği resimleri, insan gerçekliğine ilişkin yorumlar kapsamında biçimlendirir. 1960 kuşağı ressamı arasında yer alır.(189)

Berna Türemen (İstanbul 1945)

1968'de İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nu bitirdi. İlk kişisel sergisini 1976'da İstanbul'da (Melda Kaptana) açtı. Yurtdışında karma sergilere katıldı.

Ödüller: 1975 Ankara Kadın Ressamlar Derneği (başarı ödülü)

1976 Arkeoloji Müzeleri Açık Hava Sergisi (resim dalı başarı ödülü).

1979 Akbank Resim Yarışması (başarı ödülü).

1985 Gabrova Bienali (desen dalı 3.lük ödülü)

Kadın ve kedi teması üzerinde yoğunlaşan çalışmalarında saf bir anlatım biçimi ironik motiflerle zenginleştirilir. Güncel akım ve eğilimlerin dışında, spontan ve duyarlı bir çizgi dili yaratmaya çalışır.(190)

Su Yücel (Lonra 1961)

1979-1985 yıllarında Strasbourg Güzel Sanatlar okulu'nda öğrenim gördü.1984'te bu kentte ilk kişisel sergisini açtı.Aynı yıl İstanbul'da (Galata) bir sergi düzenledi. 1985'te Wachen Bahar Fuarı'na katıldı.

Unutulmuş yada anılarda kalmış "kayıp" bahçeler teması üzerinde yoğunlaşan ve renkli bir anlayışı yansıtan resimlerinde, kompozisyonun bütünü, modüler bir sistem yada "puzzle" estetiği kapsamında çözümlenir, kedi ve insan fragmanları tropik bitkilerin yerleştiği görkemli bahçelerin arasında birer fragman yada ayrıntı olarak değerlendirilir.(191)

Müşerref Zeytinoğlu (İstanbul 1957)

1985'te Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'nü bitirdi. 1986' da Günümüz Sanatçıları sergisine, aynı yıl Devrim Erbil atölyesi öğrencilerinin karma sergisine katıldı. Halen İstanbul'da serbest sanatçı olarak yaşamaktadır Figür ve mekan kavramlarına, zamansal bir sürecin değişkenlik penceresinden bakmakta ve sanatsal biçimin, bu süreçle doğrudan bağlantısı irdelleyici çalışmalar yapmaktadır.(192)

Özgeçmiş:**Nesrin Sağlam**

1973 Almanya'da doğdu.

1995 Mimar Sinan Üniversitesi Resim Bölümü Neş'e Erdok Atölyesi'nden mezun oldu.

1997 M.S.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'ne Araştırma Görevlisi olarak girdi.

Kişisel sergiler:

1998 Evin Sanat Galerisi, İstanbul.

2000 Evin Sanat Galerisi, İstanbul.

Karma sergiler:

1995 Uran Kültür ve Sanat Merkezi Karma Resim Sergisi.

1997 Kızıltoprak Sanat Galerisi Genç Sanatçılar Karma Resim Sergisi.

1998 Elhamra Sanat Galerisi Karma Desen Sergisi.

1998 Beyoğlu Akademikiler Sanat Merkezi, Çıplak Konulu Karma Resim Sergisi.

1998 8. İstanbul Sanat Fuarı, Evin Sanat Galerisi.

1999 M.S.Ü: Osman Hamdi Bey Salonu, Araştırma Görevlileri Sergisi.

1999 M.S.Ü. Tophane-i Amire Binası, Bir Geleneğin Temsilcileri Sergisi.

1999 9. İstanbul Sanat Fuarı, Evin Sanat Galerisi .

2000 Tüyap 1. Kıbrıs Kitap Fuarı, Evin Sanat Galerisi Figüratif Eğilimler Sergisi.

2000 Tüyap 5. İzmir Kitap Fuarı, Evin Sanat Galerisi Figüratif Eğilimler Sergisi.

2000 Tüyap 4. Ankara Kitap Fuarı, Evin Sanat Galerisi Figüratif Eğilimler Sergisi.

Ödüller:

1994 Ayşe ERCÜMENT KALMIK VAKFI Desen Yarışması, 1.lik Ödülü.

1995 Tekel 8. Resim Yarışması Ödülü.

1996 İstanbul Menkul Kıymetler Borsası 10. Yıl Resim Yarışması, Mansiyon.

1997 28. DYO Resim Yarışması, Ödül.

SONUÇ

Batı sanat tarihinde, kadınlar neredeyse hiç söz konusu olmazlar. Sanat tarihi kitapları gözden geçirildiğinde, kadın ressamların 20. yüzyılda ortaya çıktıkları gibi bir izlenim uyanır. Çok şaşırtıcı olan ise, daha orta çağda resim ile meslek olarak uğraşan çok sayıda kadın ressam vardır.

Sofonisba Anguissola, Artemisia Gentilechi, Judith Leyster, Angelica Kaufmann, Rosalba Carriera, Rosa Bonheur; neden hiç bir sanat tarihi kitabında onların adlarını ve yapıtlarını bulamıyoruz.

Eğer kadın ressamlar üzerine yazılıyorsa, onların başarılarının küçültülmeye çalışılması da az görülmüş bir şey değildir. Bu kadınların başarısında, erkek yardımcılarının payı olacağına işaret edilir.

Altmışlı yılların sonundan, yani en yeni kadın hareketini başlamasından beri Kadın ressamların kendi sanatlarını sorgulama denemeleri gittikçe artmıştır. Çünkü o güne değin kadın ressamlar ve resim sanatındaki payları konusunda hep susulmuştur.

ALINTILAR:

- (1) Karen Peterson & J.J. Wilson, Women Artists Recognition and Reappraisal From The Early Middle Ages To The Twentieth Century, The Women's Press Limited,1978, Londra, İngiltere.**
- (2) Peterson, Wilson, a.g.e.**
- (3) Peterson, Wilson, a.g.e.**
- (4) Peterson, Wilson, a.g.e.**
- (5) Andree Michel, Feminizm, İletişim Yayınları, İstanbul, çeviren, Şirin Tekeli.**
- (6) Peterson, Wilson, a.g.e.**
- (7) Frances Borzello, Seeing Ourselves, Women's Self-Portraits, Thames and Hudson, 1998.**
- (8) Michel, a.g.e., s.36.**
- (9) Ana Biritannica, Cilt,9, s.30.**
- (10) Peterson, Wilson, a.g.e.**
- (11) Peterson, Wilson, a.g.e.**
- (12) Peterson, Wilson, a.g.e.**
- (13) Peterson, Wilson, a.g.e.**
- (14) Peterson, Wilson, a.g.e.**
- (15) Peterson, Wilson, a.g.e.**
- (16) Peterson, Wilson, a.g.e.**
- (17) Peterson, Wilson, a.g.e.**
- (18) Peterson, Wilson, a.g.e.**
- (19) Peterson, Wilson, a.g.e.**
- (20) Peterson, Wilson, a.g.e.**
- (21) Peterson, Wilson, a.g.e,**
- (22) Peterson, Wilson, a.g.e.**
- (23) Frances Borzello, a.g.e.**
- (24) Frances Borzello, a.g.e.**

- (25) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (27) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (28) Ana Britannica, Judith Leyster, cilt.14, s.444
- (29) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (30) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (31) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (32) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (33) Ana Britannica, Rachel Ruysch, cilt.10 s.776.
- (34) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (35) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (36) Ana Britannica, Angelica Kaufmann, cilt13, s.83.
- (37) Ana Britanica, Angelika Kaufmann, Cilt13, s.83.
- (38) Borzello, a.g.e.
- (39) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (40) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (41) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (42) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (43) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (44) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (45) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (46) Borzello, a.g.e.
- (47) Borzello, a.g.e.
- (48) Meydan Larousse, Marguerite Gérard, cilt 5, s.117.
- (49) Borzello, a.g.e.
- (50) Borzello, a.g.e.
- (51) Borzello, a.g.e.
- (52) Jale Erzen, " Kadın ve Sanat", Boyut Dergisi 2/16, Ekim 1983, s.4.
- (53) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (54) Peterson, Wilson, a.g.e.

- (55) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (56) Petrson, Wilson, a.g.e.
- (57) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (58) Borzello, a.g.e.
- (59) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (60) Maurice Sérullaz, Empresyonizm Sanat Ansiklopedisi, Remzi Kitabevi, İstanbul,1983,s.141.
- (61) Sérullaz,a.g.e. s.113.
- (62) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (63) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (64) Whitney Chadwick, Bağımsızlar, Yapı Kredi , Sanat Dünyamız,S.63, Yaz, 1996, s.177.
- (65) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (66) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (67) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (68) Cadwick, a.g.e. s.179-180.
- (69) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (70) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (71) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (72) Ana Britannica , Marie Laurencin, cilt14, s.325.
- (73) Chadwick, a.g.e. s.179
- (74) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (75) Chadwick, a.g.e. s.175.
- (76) Lionel Richard, Ekspresyonizm Sanat Ansiklopedisi,Paula Modersohn-Becker, Remzi Kitabevi,1984, İstanbul, s.86-87.
- (77) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (78) Richard, a.g.e. Natalia Goncharova, , s.56.
- (79) Ana Britannica, Kolwitz, cilt.13, s.442.
- (80) Peterson, Wilson, a.g.e.

- (81) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (82) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (83) René Passeron, Sürrealizm Sanat Ansiklopedisi, Remzi Kitabevi,1990, İstanbul, Leonor Fini, s.168.
- (84) Passeron, a.g.e. Meret Oppenheim, s.218.
- (85) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (86) Passeron, a.g.e. Dorethea Tanning, s.248.
- (87) Anons Dergisi, Frida Kahlo, Nisan, 1994, S 37, s.16.
- (88) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (89) Peterson, Wilson, a.g.e.
- (90) Filiz Çiçek / Bloomington, Cumhuriyet Dergi, Hiçlikten Varlığa Kadın Sanatı, 28 Mayıs 2000, s.11
- (91) Canan Beykal, Yeni Kadın ve İnas Sanayi-i Nefise Mektebi, Boyut Dergisi 2/16, Ekim 1983, s.6.
- (92) Tomur Atagök , Cumhuriyetten Günümüze Kadın Sanatçılar, Kadın Yaşam Kültür, T.C. Kültür Bakanlığı Yayını, İstanbul 1993,s.12
- (93) Beykal, a.g.e. s.6.
- (94) H. Hasbora
- (95) Beykal, a.g.e. s.6.
- (96) Şirin Tekeli, "Kadın", Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, cilt 5, İletişim yayınları, İstanbul 1985, s.1190
- (97) Hasbora, a.g.e. s.9.
- (98) Ahmet Kamil Gören, "Mihri Müşvik", Türkiyede Sanat Dergisi, S 39, Ağustos 1999, s24.
- (99) Taha Toros, İlk Kadın Ressamlarımız , Akyayınları Sanat Kitapları, D.2.1., İstanbul 1988, s.19.
- (100) Toros, a.g.e. s.25.
- (101) Toros, a.g.e. s.31.
- (102) Atagök, a.g.e. s.84.

- (103) Toros, a.g.e. s.37.
- (104) Kaya Özsezgin, Türk Plastik Sanatçıları Ansiklopedik Sözlük, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1994,s. 42.
- (105) Ahmet Kamil Gören, İnas Sanayi-i Nefise , Art Dekor Dergisi, Ekim 1996, S.43, s.125.
- (106) Gören, Art Dekor, a.g.e. s.125.
- (105) Beykal, a.g.e.s.10.
- (106) Gören, Art Dekor, s.125.
- (107) Beykal, a.g.e. s.10.
- (108) Kıymet Giray,Kadın Sanatçılar ve Sorunları, Türkiye'de Sanat Dergisi, S.10, Eylül-Ekim 1993, s.44.
- (109) Özsezgin,, a.g.e., s.133.
- (110) Toros, a.g.e., s.53.
- (111) Toros, a.g.e. , s.57.
- (112) Özsezgin, a.g.e., s.343.
- (113) Toros, a.g.e. , s.67.
- (114) Toros, a.g.e. , s72.
- (115) Giray, a.g.e., s.45.
- (116) Günsel Renda, Başlangıçtan Bugüne Türk Sanatı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara , 1993. s.447
- (117) Sezer Tansuğ, Çağdaş Türk Sanatı, Remzi Kitapevi, İstanbul 1992. s.181.
- (118) Renda, a.g.e. ,s.447.
- (119) Özsezgin, a.g.e. ,s.48.
- (120) Tansuğ, a.g.e. ,s.181.
- (121) Özsezgin, a.g.e. ,s.153.
- (122) Kemal İskender,Cumhuriyet Türkiye'sinde resim, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, cilt.6, 1985, s.1685.
- (123) Tansuğ, a.g.e. ,s.277.
- (124) Tansuğ, a.g.e. ,s.245.

- (125) Hasbora, a.g.e. ,s.22
- (126) Özsezgin, a.g.e. ,s.76.
- (127) Y.a.g.e., s.124.
- (128) Y.a.g.e. ,s.19.
- (129) Tansuğ, a.g.e. ,s.269.
- (130) Özsezgin, a.g.e. ,s.180.
- (131) Y.a.g.e. ,s.107,
- (132) Kemal İskender, Türk Resminde İnsana Bakış, Büyük Figür Sergisi, **Katalog**, M.S.Ü. İstanbul Resim Heykel Müzesi, İstanbul, 1996, s.13.
- (133) Özsezgin, a.g.e. ,s.
- (134) İskender, Türk Resminde İnsana Bakış, s.13.
- (135) Özsezgin, a.g.e. ,s.220
- (136) Y. a.g.e. ,s.208.
- (137) Y.a.g.e. ,s.9.
- (138) Y.a.g.e. ,s.32
- (139) Y.a.g.e. ,s.45
- (140) Y.a.g.e. ,s.51
- (141) Y.a.g.e. ,s.58
- (142) Y.a.g.e.,s.61
- (143) Y.a.g.e. ,s.70
- (144) Y.a.g.e. ,s.70
- (145) Y .a.g.e. ,s.72
- (146) Y.a.g.e. ,s.79
- (147) Y.a.g.e. ,s.80
- (148) Y.a.g.e. ,s.82
- (149) Y.a.g.e. ,s.85
- (150) Y.a.g.e. ,s.121
- (151) Y.a.g.e. ,s. 121
- (152) Y.a.g.e. ,s.124

- (153) Y.a.g.e. ,s.130
- (154) Y.a.g.e. ,s.155
- (155) Y.a.g.e. ,s. 149
- (156) Y.a.g.e. ,s.150
- (157) Y.a.g.e. ,s.151
- (158) **Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi, Kişiler Dönemler Yapıtlar, Anadolu Yayıncılık.**
- (159) **Özsezgin, a.g.e. ,s.154**
- (160) Y.a.g.e. ,s.165
- (161) Y.a.g.e. ,s.165
- (162) Y.a.g.e. ,s.187
- (163) Y.a.g.e. ,s.197
- (164) Y.a.g.e. ,s.206
- (165) Y.a.g.e. ,s. 211
- (166) Y.a.g.e. ,s.216
- (167) Y.a.g.e. ,s.219
- (168) Y.a.g.e. , s.228
- (169) Y.a.g.e. ,s.234
- (170) Y.a.g.e. ,s. 235
- (171) Y.a.g.e. ,s.255
- (172) Y.a.g.e. ,s.256
- (173) Y.a.g.e. ,s.265
- (174) Y.a.g.e. ,s.267
- (175) Y.a.g.e. ,s.274
- (176) Y.a.g.e. ,s.274
- (177) Y.a.g.e. ,s.274
- (178) Y.a.g.e. ,s.277
- (179) Y.a.g.e. ,s.278
- (180) Y.a.g.e. ,s.287

- (181) Y.a.g.e. ,s.287
 - (182) Y.a.g.e. ,s.288
 - (183) Y.a.g.e. ,s.291
 - (184) Y.a.g.e. ,s.296
 - (185) Y.a.g.e. ,s.297
 - (186) Y.a.g.e. ,s.299
 - (187) Y.a.g.e. ,s. 302
 - (188) Y.a.g.e. ,s.303
 - (189) Y.a.g.e. ,s.307
 - (190) Y.a.g.e. ,s.314
 - (191) Y.a.g.e. ,s.340
 - (192) Y.a.g.e. ,s.340
-

RESİMLER LİSTESİ

Resim (1) Sofonisba Anguisola, Oto portre, Meryem ve Çocuk İsa'yı Resmederken, 1556, Tuval Üzeri Yağlı Boya, 66x57 cm.

Resim (2) Artemisia Gentileschi, Otoportre, La Pittura, 1630-37, tuval üzerine yağlıboya, 96,5x73,7cm.

Resim (3) Judith Leyster, Otoportre, 1633, tuval üzerine yağlıboya, 74,4x65,3cm.

Resim (4) Angelica Kauffman, ,1778, tuval üzerine yağlıboya, 81,6x55,9cm.

Resim (5)Rosalba Carriera, "Otoportre", 1746'dan sonra, pastel, 78,8x63,5cm.

Resim (6) Mary Cassatt, "Gazete Okuyan Kadın", 1883, tuval üzerine yağlıboya, 104x84cm.

Resim (7) Suzanne Valadon, "Aile Portresi, André Utter, Kendisi, Annesi ve Maurice Utrillo", 1912, tuval üzerine yağlıboya, 98x73,5cm.

Resim (8) Gwen John, ,"Sanatçının Odasından Bir Köşe"1907-9, tuval üzerine yağlıboya, 32x26,5cm.

Resim (9) Paula Modersohn- Becker, "Otoportre", 1906, Panel üzerine yağlıboya, 61,5x30,5cm.

Resim (10) Frida Kahlo, 1944, tuval üzerine yağlıboya, 40x30,7cm.

Resim(11) Kätke Kolwitz, "Otoportre", 1910, Gravür.

Resim (12) Mihri Müşfik,"Kadın Portresi", tuval üzerine yağlıboya, 99x61cm.
İsatanbul Resim Heykel Müzesi Koleksiyonu.

Resim (13) Güzin Duran, Natürmort,

Resim (14) Belkıs Mustafa, Çıplak Kadın Portresi, mukavva üzerine yağlıboya,
64x44cm, İstanbul Resim Heykel Müzesi Koleksiyonu.

Resim (15) Hale Asaf , Otoportre,1928, tuval üzerine yağlıboya, özel koleksiyon,
58x46cm..

Resim (16) Eren Eyüboğlu, Otoportre, 84x61 cm., tuval üzerine yağlıboya, aile
koleksiyonu

Resim (17) Neş'e Erdok.Otoportre, 1999, tuval üzerine yağlıboya, 150x100cm.

KAYNAKLAR**KİTAPLAR**

TOMUR Atagök, "Cumhuriyetten Günümüze Kadın Sanatçılar", T.C.
Kültür Bakanlığı
 Yayını, İstanbul 1993, s.11-23.

BORZELLO, Frances, "Seeing Ourselves, Women's Self-Portraits" **Thames**
and Hudson, 1998.

HASBORA, Hasbora, "Başlangıçtan Günümüze Türk Kadın Ressamları"
 M.S.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Tez, 1994.

İSKENDER, Kemal, "Türk Resminde İnsana Bakış, Büyük Figür Sergisi"
Katalog, M.S.Ü. İstanbul Resim Heykel Müzesi,
İstanbul, 1996.

MICHEL, Andree, **Feminizm, İletişim Yayınları, çeviren Sirin Tekeli.**

ÖZSEZGİN, Kaya, **Türk Plastik Sanatçıları Ansiklopedik Sözlük, Yapı**
Kredi
Yayınları, İstanbul 1994.

PASSERON , René, **Sürrealizm Sanat Ansiklopedisi, çeviren Sezer**
Tansuğ, Remzi
Kitabevi, 1990, İstanbul.

PETERSON, Karen & WILSON J.J., Women Artists;Recognition and Reappraisal,
From
The Early Middle Ages To The Twentieth Century, **The
Women's Press Limited, 1978, Londra, İngiltere.**

RENDA, Günsel, Başlangıçtan Bugüne Türk Sanatı, **Türkiye İş Bankası
Kültür Yayınları, Ankara, 1993.**

RİCHARD, Lionel, Ekspresyonizm Sanat Ansiklopedisi, çevirenler, **Beral
Madra, Sinem Gürsoy, İlhan Usmanbaş, Remzi Kitabevi,
İstanbul, 1984.**

SERULLAZ, Maurice, Empresyonizm Sanat Ansiklopedisi, çeviren, **Devrim
Erbil, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1983.**

TANSUĞ, Sezer, Çağdaş Türk Sanatı, **Remzi Kitabevi, İstanbul, 1992.**

TOROS, Taha, İlk Kadın Ressamlarımız, **Ak Yayınları Sanat
Kitapları, D.2.1.,
İstanbul, 1988.**

DERGİLER

ANONS, "Meksika Sanatının Gururu: Frida Kahlo"**S.37, Nisan
1994, s.16.**

ART DEKOR

GÖREN, Ahmet, Kami, "İnas Sanayi-i Nefise Mektebi".S.43, Ekim 1996,
s.124- 130

BOYUT

BEYKAL, Canan,, "Yeni Kadın ve İnas Sanayi-i Nefise Mektebi"S.2/16,
Ekim
1983, s.6-13.

ERZEN, Jale, "Kadın ve Sanat" S.2/16, Ekim 1983, s.3-5.

CUMHURİYET DERGİ

ÇİÇEK, Filiz/ Blomington, "Hiçlikten Varlığa Kadın Sanatı", 28 Mayıs 2000,
S.720, s.10-11.

YAPI KREDİ SANAT DÜNYAMIZ

CADWICK, Whitney, " Bağımsızlar" Modern Zamanda Kadın, S.63, Yaz
1996, s.169-189.

TÜRKİYE'DE SANAT

GÖREN, Ahmet Kamil, "Mihri Müşfik"S.39, Ağustos 1999,s.

GİRAY, Kıymet, "Kadın Sanatçılar ve Sorunları",S.10, Eylül Ekim
1993, s.40-42.

ANSİKLOPEDİLER

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRKİYE ANSİKLOPEDİSİ

İSKENDER, Kemal, "Cumhuriyet Türkiye'sinde Resim" cilt 6, 1985,
s.1678- 1711.

TEKELİ, Şirin, "Kadın" cilt 5, 1985, s.1190-1199.

**TÜRK VE DÜNYA ÜNLÜLERİ ANSİKLOPEDİSİ, Kişiler Dönemler Yapıtlar,
Anadolu Yayıncılık.**

**ANA BRİTANNİCA ANSİKLOPEDİSİ, Ana Yayıncılık A.Ş. ve Encyclopaedia
Britannica, Inc.**

MEYDAN LAROUSSE ANSİKLOPEDİSİ, Meydan Yayınları.

Resim (1) Sofonisba Anguissola, Oto portre, Meryem ve Çocuk İsa'yı Resmederken,
1556, Tuval Üzeri Yağlı Boya, 66x57 cm.

Resim (2) Artemisia Gentileschi, Otoportre, La Pittura, 1630-37, tuval üzerine yağıboya, 96,5x73,7cm.

Resim (3) Judith Leyster, Otoportre, 1633, tuval üzerine yağlıboya, 74,4x65,3cm.

Resim (4) Angelica Kauffman, ,1778, tuval üzerine yağılıboya, 81,6x55,9cm.

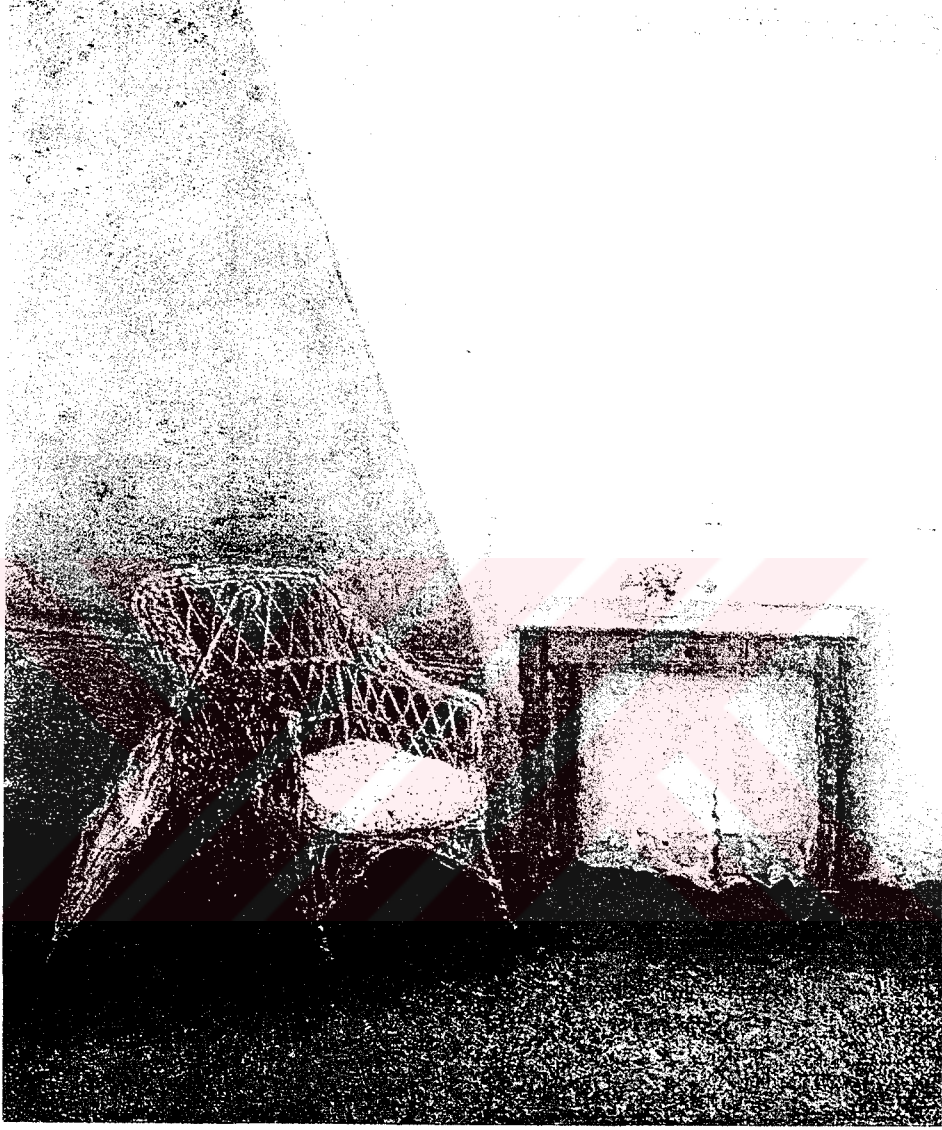
Resim (5)Rosalba Carriera, "Otoportre", 1746'dan sonra, pastel, 78,8x63,5cm.

Resim (6) Mary Cassatt, "Gazete Okuyan Kadın", 1883, tuval üzerine yağlıboya, 104x84cm.

Resim (7) Suzanne Valadon, "Aile Portresi, André Utter, Kendisi, Annesi ve Maurice Utrillo", 1912, tuval üzerine yağlıboya, 98x73,5cm.

Resim (8) Gwen John, "Sanatçının Odasından Bir Köşe"1907-9, tuval üzerine yağlıboya, 32x26,5cm.

Resim (9) Paula Modersohn-Becker, "Oloportre", 1906, Panel üzerine yağlıboya, 61,5x30,5cm.

Resim (10) Frida Kahlo, 1944, tuval üzerine yağılıboya, 40x30,7cm.

Resim(11) Käthe Kolwitz, "Otoportre", 1910, Gravür.

Resim (12) Mihri Müşfik,"Kadın Portresi", tuval üzerine yağlıboya, 99x61cm.
İsatanbul Resim Heykel Müzesi Koleksiyonu.

Resim (13) Güzin Duran, Natülmort.

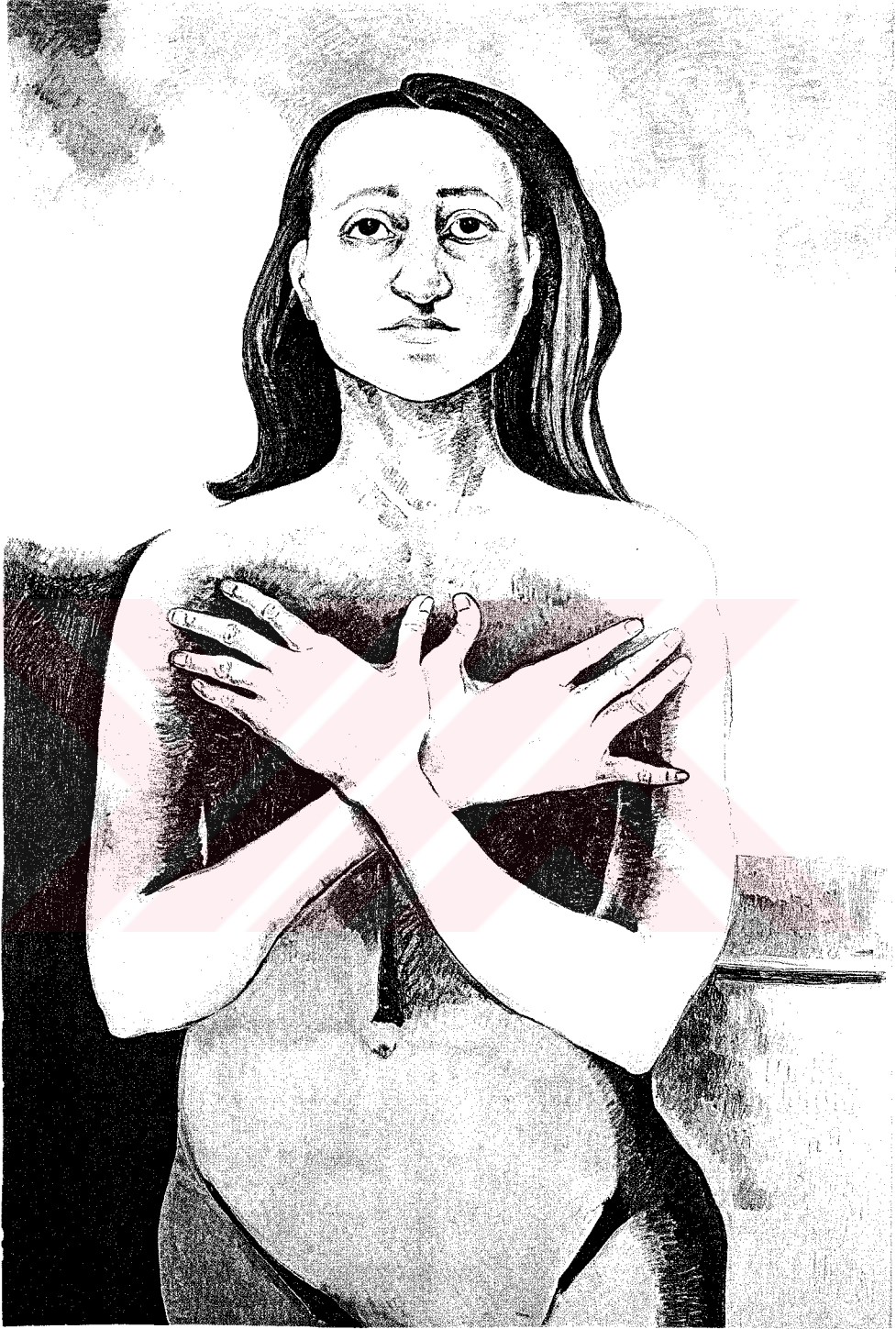
Resim (14) Belkıs Mustafa, Çıplak Kadın Portresi, mukavva üzerine yağlıboya, 64x44cm, İstanbul Resim Heykel Müzesi Koleksiyonu.

Resim (15) Hale Asaf , Otoportre,1928, tuval üzerine yağlıboya, özel koleksiyon,
58x46cm..

Resim (16) Eren Eyüboğlu, Otoportre, 84x61 cm., tuval üzerine yağlıboya, aile koleksiyonu

Resim (17) Neş'e Erdok.Otoportre, 1999, tuval üzerine yağlıboya, 150x100cm.